

การจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชนโดยพุทธสันติวิธี :
กรณีท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

THE CONFLICTS MANAGEMENT BETWEEN THE STATE AND THE
COMMUNITY BY BUDDHIST PEACEFUL MEANS : A CASE
STUDY OF SUVARNABHUMI AIRPORT

นางสาวจรรยา ศิริอรรถ

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๗

การจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชนโดยพุทธสันติวิธี :
กรณีทำอากาศยานสุวรรณภูมิ

นางสาวจรรยา ศิริอรรถ

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๗

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

The Conflicts Management between the State and the
Community by Buddhist Peaceful Means : A Case
Study of Suvarnabhumi Airport

Miss Chanya Siriart

A Thematic Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement
of the Degree of Master of Art
(Peace Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2014

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์ เรื่อง “การจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชนโดยพุทธสันติวิธี : กรณีท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา สันติศึกษา

.....
(พระมหาสมบุญ วุฒิกโร, ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์ ประธานกรรมการ
(พระมหาสมบุญ วุฒิกโร, ดร.)

..... กรรมการ
(พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.)

..... กรรมการ
(ดร.อุทัย สติมัน)

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.

ชื่อผู้วิจัย

.....
(นางสาวจรรยา ศิริอรุณ)

ชื่อสารนิพนธ์ : การจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชนโดยพุทธสันติวิธี :
กรณีทำอากาศยานสุวรรณภูมิ

ผู้วิจัย : นางสาวจรรยา ศิริอรรรถ

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สันติศึกษา)

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร., ป.ธ.๖, พ.ม., พธ.บ., ศศ.ม., พธ.ด.
(พระพุทธานุสา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๘

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี ๒) เพื่อศึกษาการจัดการความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับทำอากาศยานสุวรรณภูมิ ๓) เพื่อวิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีระหว่างชุมชนกับทำอากาศยานสุวรรณภูมิ วิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลจาก ตำรา เอกสารทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา การจัดจำแนกข้อมูลตามวัตถุประสงค์วิจัย และการเชื่อมโยงข้อมูล ระหว่างชุมชนกับสนามบินสุวรรณภูมิ ในการจัดการความขัดแย้ง และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

ผลการวิจัยพบว่า ความขัดแย้ง คือ ลักษณะของความไม่เห็นพ้องต้องกันระหว่างสมาชิกหรือกลุ่มในองค์การ ที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวอาจจะสะท้อนออกมาในรูปของความไม่รุนแรง หรือรุนแรงก็ได้ การจัดการความขัดแย้งมีแนวทางในการจัดการที่แตกต่างกันออกไป ทั้งกระบวนการที่ไม่เป็นทางการและเป็นส่วนตัว แต่มีเงื่อนไขที่สำคัญ คือ บุคคลที่จะนำวิธีการที่ได้นำเสนอไปประยุกต์ใช้ได้ต้องถูกต้อง การก่อสร้างสนามบินสุวรรณภูมิทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของประชาชนในด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้านการทำมาหากิน ประชาชนมีการเปลี่ยนแปลงจากอาชีพเดิม มีรายได้ลดลง การเปิดใช้สนามบินเสียงขึ้นลงของเครื่องบินก่อความรบกวนต่อการนอนหลับ การพักผ่อน การเรียนรู้ของนักเรียน

จากการวิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีระหว่างชุมชนกับทำอากาศยานสุวรรณภูมิ พบว่า การจัดการตามหลักสาราณียธรรม ๖ สามารถช่วยส่งเสริมความเข้าใจที่ดีงามของประชาชนต่อสุวรรณภูมิ สามารถดำเนินชีวิต หรือพักอาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข โดยอาศัยความปรารถนาดีต่อกัน ทั้งทางกาย วาจา ใจ ความประพฤติที่เรียบร้อย มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน และ เกื้อกูลในสิ่งที่ขาดแคลน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข

Thematic Paper Title : The Conflicts Management between the State and the Community by Buddhist Peaceful Means : A Case Study of Suvarnabhumi Airport

Researcher : Miss Chanya Siriart

Degree : Master of Art (Peace Studies)

Thematic Paper Committee

: Assoc. Prof. Dr. Phramaha Hansa Dhammahaso
Pali XI., B.A., M.A., Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Completion : March, 13 2015

Abstract

This thematic paper is of 3 objectives, i.e. (1) to study the ideas and theories of the conflict management by Buddhist Peaceful means; (2) to study the conflict management between the community and Suvarnabhumi Airport; and (3) to analyze the conflict management for the community and Suvarnabhumi Airport by Buddhist peaceful means. This paper is of the qualitative research by the data collected from related academic documents and researches, together with the data from the in-depth interview. The research content composes of the analyzed and connected information between the community and Suvarnabhumi Airport in accordance with its objectives to manage their conflicts for living peacefully together in the societies.

From the research, it is found that the nature of a conflict is the disagreement among the members or the groups in organizations caused by people's behaviors. This mentioned conflict may reflect in the form of non-violence or violence. There are different ways of conflict managements in both informal and private processes but with the important condition that the key people who are to apply the presented means for use must perform it correctly. The construction of Suvarnabhumi Airport has caused changes to people's daily lives in many aspects, i.e. the changed occupations decrease their incomes; and the noises of landing up and down of the airplanes disturb their sleeps and rests, including the disturbance while the students are studying and learning, etc.

From the analysis of managing conflicts by Buddhist peaceful means between the community and Suvarnabhumi Airport, it is found that the management

according to 'the Six Saraniyadhamma' can help promote the people's good understanding towards Suvarnabhumi Airport in that they both can live together happily by having good wishes to one another through their bodies, speeches and minds.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความเมตตา กรุณาจาก คณาจารย์เจ้าหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้องหลายท่าน จึงขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร. ที่กรุณาเป็นที่ปรึกษา สารนิพนธ์เล่มนี้ พร้อมทั้งให้คำแนะนำปรึกษา และคอยให้กำลังใจกับลูกศิษย์ทำให้เกิดแรงบันดาลใจมุ่งมั่นที่จะต้องทำให้สำเร็จ

ขอกราบขอบพระคุณ พระปลัดสมชาย ปโยโค ที่ช่วยให้คำแนะนำพร้อมทั้งชี้แนะ เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยและช่วยเหลือผู้วิจัยตลอดระยะเวลาของการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์เจ้าหน้าที่โครงการสันติศึกษาทุกรูป/ท่านที่ได้ให้ คำปรึกษา คำแนะนำ และอำนวยความสะดวกต่างๆ

ขอกราบขอบพระคุณคุณแม่ที่คอยให้กำลังใจ ยามที่ผู้วิจัยรู้สึกท้อแท้ รวมทั้งเพื่อน พ้องน้องพี่ชาวสันติศึกษา ๑ ที่คอยเป็นกำลังใจซึ่งกันและกัน

นางสาวจรรยา ศิริอรุณ

๓ มีนาคม ๒๕๕๘

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๔
๑.๒ วัตถุประสงค์ในการวิจัย	๔
๑.๓ ขอบเขตในการวิจัย	๔
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๐
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๐
๑.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual framework)	๑๑
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี	๑๒
๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีการจัดการความขัดแย้ง	๑๒
๒.๑.๑ ความหมายของความขัดแย้ง	๑๒
๒.๑.๒ ประเภทของความขัดแย้ง	๑๕
๒.๑.๓ ปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มความขัดแย้ง	๑๖
๒.๑.๔ ผลกระทบจากความขัดแย้ง	๑๗
๒.๑.๕ รูปแบบและแนวทางในการจัดการความขัดแย้ง	๒๐
๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสันติวิธี	๒๑
๒.๒.๑ ความหมายของสันติวิธี	๒๑
๒.๒ ความสำคัญของสันติวิธี	๒๓
๒.๒.๓ แนวทางการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี	๒๓
๒.๓ การจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี	๒๖
๒.๓.๑ ความหมายของพุทธสันติวิธี	๒๖
๒.๓.๒ ประเภทของพุทธสันติวิธี	๒๖
๒.๓.๓ หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับข้องกับการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี	๒๙

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๒.๔ สรุป	๓๕
บทที่ ๓ การจัดการความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ	๓๗
๓.๑ บริบทของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ	๓๗
๓.๑.๑ ประวัติของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ	๓๗
๓.๑.๒ องค์ประกอบที่สำคัญของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ	๓๙
๓.๑.๓ ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการก่อสร้างท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ	๔๐
๓.๒ สภาพปัญหาความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ	๔๒
๓.๒.๑ ปัญหาต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน	๔๒
๓.๒.๒ ปัญหาต่อการประกอบอาชีพ	๔๕
๓.๒.๓ ปัญหาต่อสุขภาพชีวิต	๔๖
๓.๒.๔ ปัญหาจากมลภาวะทางเสียง	๔๘
๓.๓ ผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงานของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ	๔๙
๓.๔ การจัดการความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ	๕๑
๓.๔.๑ ทำให้เหตุแห่งความขัดแย้งหมดไป	๕๒
๓.๔.๒ การทำให้ฝ่ายหนึ่งมีชัยชนะ	๕๒
๓.๔.๓ การประนีประนอม	๕๓
๓.๔.๔ การทำให้ความขัดแย้งสิ้นสุดลงด้วยการคืนดีกัน	๕๓
๓.๔.๕ วิธีการตัดสินปัญหาข้อพิพาทของผู้บริหาร	๕๔
๓.๕ ทศนคติของชุมชนต่อภาพลักษณ์ของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ	๕๖
๓.๕.๑ ผลดีต่อการมีท่าอากาศยานสุวรรณภูมิตั้งอยู่ใกล้ชุมชน	๕๖
๓.๕.๒ ผลต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม	๕๘
๓.๕.๓ ผลเสียจากการมีท่าอากาศยานสุวรรณภูมิตั้งอยู่ใกล้ชุมชน	๕๙
๓.๖ สรุป	๖๑
บทที่ ๔ วิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีระหว่างชุมชนกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ	
๔.๑ การชดเชยผู้ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ	
๔.๒ กระบวนการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	
๔.๓ วิเคราะห์แนวทางการจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชนโดยสันติวิธีตามแนวทางพระพุทธศาสนา	

๔.๔ สรุป

บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

ประวัติผู้วิจัย

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

อักษรย่อในสารนิพนธ์นี้ใช้การอ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ โดยระบุชื่อย่อคัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้า ตามลำดับ เช่น ที.สี. (ไทย) ๙/๒๗๖/๙๗. หมายถึง ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ภาษาไทย เล่มที่ ๙ ข้อที่ ๒๗๖ หน้า ๙๗.

พระวินัยปิฎก

วิ.ม.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.จ.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	จุฬวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.ป.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	ปริวารวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลป้อนาสก์	(ภาษาไทย)
ม.อุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปริป้อนาสก์	(ภาษาไทย)
ส.ส.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ฉกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ฉกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทสก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.อิติ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อิติวุตตกะ	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.จ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	จูฬนิตเทสปาติ	(ภาษาไทย)
ขุ.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	มหานิทเทส	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.สง.	(ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก	ธรรมสังคณี	(ภาษาไทย)
---------	-------	---	-------------	------------	-----------

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาปัญหาความขัดแย้งซึ่งนำไปสู่ข้อพิพาทระหว่างรัฐและประชาชน ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาที่เกิดมาจากนโยบายที่รัฐเป็นผู้กำหนดหรือตัดสินใจและประกาศออกไป ซึ่งทำให้เกิดการต่อต้านจากประชาชน เนื่องจากไม่ได้มีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ เมื่อมีกรณีขัดแย้งเกิดขึ้นทำให้รัฐต้องออกมาปกป้องโครงการต่างๆ เหล่านี้ทำให้เกิดกระบวนการขัดแย้งในนโยบายสาธารณะซึ่งมีลักษณะที่เรียกว่า D-A-D Syndrome (Decide-Announce-Defend) มาโดยตลอด ความขัดแย้งจึงเป็นธรรมชาติของสรรพสิ่งอย่างหนึ่ง ความขัดแย้งนำไปสู่ความสร้างสรรค์ได้หากเข้าใจ และมีการจัดการที่ดี แต่ความขัดแย้ง ถ้ามากเกินไป ขาดความเข้าใจ และขาดการจัดการที่ดี ก็ประทุไปสู่ความรุนแรง และความเสียหายที่ตามมา^๑ มนุษย์มีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องอยู่ด้วยกันเป็น หมู่คณะ มนุษย์ต่างจากสัตว์อื่นเพราะรู้จักไตร่ตรองด้านหลักแห่งเหตุผลด้วยสติสัมปชัญญะและมี อธิปไตยที่ลึกซึ้งกับองค์ประกอบต่างๆ มีจิตสำนึกรับผิดชอบชีวิต ใช้ชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ แต่ ถ้าใช้ชีวิตไม่สอดคล้องกับธรรมชาติไม่อาจถือว่าเป็นการใช้ชีวิตที่ถูกต้อง^๒ จำเป็นจะต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันทั้งในด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี เมื่ออยู่รวมกันเป็นสังคมใหญ่และมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอยู่ตลอดเวลาถ้าหากไม่สามารถจะบริหารความสัมพันธ์กันได้แล้ว ความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันก็ไม่สามารถจะเกิดขึ้นได้ ถึงแม้ว่าทุกคนต่างก็มีข้อบกพร่องอยู่ก็ตามแต่ถ้าหากรู้จักหลักในการอยู่ร่วมกันพร้อมทั้งได้ปฏิบัติตามหลักการนั้นแล้วก็จะสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ซึ่งการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม กติกาในการอยู่ร่วมกันถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญ^๓ เมื่อมีการละเมิดเกิดขึ้นจะสร้างความขัดแย้งทางสังคมและเศรษฐกิจที่ขยายวงกว้างออกไปจนเกิดความรุนแรง^๔

สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชนมักจะเกิดขึ้นกับการก่อสร้างโครงการขนาดใหญ่ของรัฐ ซึ่งในอดีตการพัฒนาโครงการสาธารณูปโภคพื้นฐานต่างๆ สามารถดำเนินการได้โดยที่ไม่ได้รับการต่อต้านจากประชาชนไม่มากนัก เนื่องจากกระบวนการตัดสินใจเกิดจากรัฐเพียงฝ่ายเดียว

^๑ดูรายละเอียดในวันชัย วัฒนศัพท์, ความขัดแย้ง หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, ขอนแก่น: ศิริภรณ์ออฟเซ็ท, ๒๕๕๐), หน้า ๑-๓.

^๒สมภาร พรหมทา, มนุษย์กับการแสวงหาความจริงและความหมายของชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ศยาม, ๒๕๔๕), หน้า ๘๕-๘๖.

^๓สมภาร พรหมทา, พุทธปรัชญา : มนุษย์ สังคม และ ปัญหาจริยธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ศยาม, ๒๕๔๘), หน้า ๕๒๔.

^๔D. Gopalakrishna & Amar Datt, “Buddhist Virtues : The Foundations of Socio - Economic Development - A Study”, in *Buddhist Virtues in Socio-Economic Development*, Ven. Dr. Khammai Dhammasami and other Editorial, (Bankok : Thairaiwanprinting, 2011), p. 62.

ถึงแม้จะมีการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง แต่การปกครองก็ยังเป็นระบบรวมศูนย์หรืออำนาจอยู่ที่ส่วนกลาง ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเปรียบเสมือนนายของประชาชน การดำเนินการก่อสร้างโครงการต่างๆ จึงเป็นไปได้ด้วยดี กล่าวคือ ความต้องการเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่อย่างรวดเร็วได้ก่อให้เกิดปัญหาที่ไม่สามารถจัดการได้ อาทิเช่น การขยายตัวของเมืองลักษณะของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้นมีความซับซ้อนอยู่หลายประเด็น ทั้งในเรื่องของความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรประเภทเดียวกันเพื่อวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน และการเกิดความเหลื่อมล้ำในเรื่องการใช้ทรัพยากรทำให้เกิดแนวนโยบายสาธารณะที่เป็นการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาของประเทศ ซึ่งเป็นที่มาของประเด็นความขัดแย้งระหว่างกลไกของรัฐที่นำนโยบายไปปฏิบัติกับประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบาย และระหว่างบุคคลหลายกลุ่มในสังคมที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการจัดสรรทรัพยากรของรัฐ อันเป็นผลมาจากอำนาจรัฐ^๕

ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ภายใต้การบริหารของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) หรือ ทอท. เป็นรัฐวิสาหกิจ สังกัดกระทรวงคมนาคม มีนโยบายให้ท่าอากาศยานที่อยู่ภายใต้การบริหารงานทุกแห่งจะต้องดำเนินธุรกิจท่าอากาศยานควบคู่ไปกับการรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (Corporate Social Responsibility : CSR) ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิให้ความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจท่าอากาศยาน* ที่มีเป้าหมายจะเป็นท่าอากาศยานที่ให้บริการดีเด่นติดอันดับ ๑ ใน ๑๐ ของโลกควบคู่ไปกับการดูแลสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งช่วยส่งเสริมและพัฒนาชุมชนโดยรอบท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ การก่อตั้งสนามบินสุวรรณภูมิเริ่มตั้งแต่ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๖ (พ.ศ.๒๕๓๐ -๒๕๓๔) ซึ่งรัฐบาลได้มีนโยบายพัฒนาให้ประเทศไทย เป็นศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบกับจากการศึกษาจุดอิมตัวและข้อจำกัดในการพัฒนาขีดความสามารถในการให้บริการของสนามบินดอนเมือง และหากไม่มีท่าอากาศยานกรุงเทพแห่งใหม่ จะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยในด้านการท่องเที่ยว ธุรกิจเชิงพาณิชย์กรรม และอุตสาหกรรม ประกอบกับสนามบินดอนเมืองถือเป็นสนามบินที่ใช้ในราชการทหารอากาศตั้งแต่เริ่มต้นก่อสร้าง รัฐบาลในขณะนั้นจึงตัดสินใจเลือกที่จะก่อสร้างสนามบินแห่งใหม่สำหรับใช้ในการพาณิชย์โดยเฉพาะ เพื่อรองรับการขยายตัวของขนส่งทางอากาศในอนาคต^๖

การเปิดท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในเรื่องของเสียงจากผลการทำรายงานสิ่งแวดล้อม พบว่า การคาดการณ์ระดับผลกระทบด้านเสียงที่เกิดจาก

^๕ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ๑๐๐ ปีแห่งการปฏิรูประบบราชการวิวัฒนาการของอำนาจรัฐและอำนาจการเมือง, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายศึกษา, ๒๕๓๘), หน้า ๑๘๔.

* ท่าอากาศยาน หมายความว่า สนามบินอนุญาตหรือที่ขึ้นลงชั่วคราวของอากาศยานที่อยู่ในอำนาจดำเนินการของการของบริษัทท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน); ราชกิจจานุเบกษา, พระราชกฤษฎีกา กำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ ของบริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๕, เล่ม ๑๑๙ ตอนที่ ๙๗ ก, ๓๐ กันยายน ๒๕๔๕, หน้า ๖.

^๖สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, “ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ : ท่าอากาศยานที่ทันสมัยที่สุดแห่งใหม่ของโลก”, วารสารเศรษฐกิจและสังคม, ปีที่ ๔๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗) : ๕๕-๖๓.

การดำเนินงานของ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จะใช้การคาดการณ์ในหน่วย NEF (Noise Exposure Forecast) โดยเส้นระดับเสียง NEF จะเป็นค่าเฉลี่ยทั้งปี ซึ่งแปรผันไปตามการใช้ทางวิ่ง จำนวนเครื่องบิน ประเภทของเครื่องบิน และลักษณะ การบิน สำหรับบริเวณโดยรอบท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ได้มีการประเมินค่าระดับเสียงในหน่วย NEF และมีการแบ่งเกณฑ์ตามความเหมาะสมในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ตามระดับค่า NEF ต่างๆ ในปัจจุบันผู้เรียกร้องเงินค่าชดเชยผลกระทบทางเสียงเป็นกลุ่มที่หลุดเส้นเสียง (นอกเส้นเสียง) ตามมติ ครม. วันที่ ๒๙ พ.ค.๒๕๕๐ และวันที่ ๓๑ ส.ค.๒๕๕๓ กลุ่มเรียกร้องดังกล่าวมีความไม่พอใจและไม่ยอมรับตามมติ ครม. ปี ๒๕๕๐ และ ๒๕๕๓ เนื่องจากตามมติ ครม. วันที่ ๒๑ พ.ย.๒๕๔๙ กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่จะได้รับเงินค่าชดเชยผลกระทบทางเสียง (ในเส้นเสียง) นอกจากนี้ยังมีกลุ่มที่อยู่ในเส้นเสียง NEF ๓๐-๔๐ แต่มีความประสงค์จะขายบ้านให้แก่ ทอท. แต่ไม่สามารถดำเนินการซื้อได้ เนื่องจากขัดต่อเกณฑ์ตามความเหมาะสมในการใช้ประโยชน์ที่ดิน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้สร้างความไม่พอใจให้แก่กลุ่มผู้เสียผลประโยชน์ ถึงแม้ว่า ทอท. จะดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมให้แก่ชุมชนโดยรอบบริเวณท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จึงมีการเรียกร้องให้รัฐชดเชยตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๒๕๕๐ ในมาตรา ๕๗ และมาตรา ๕๘^๗ สรุปความว่า

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ...รัฐวิสาหกิจ หรือ ราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น

บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน

ปัญหาความขัดแย้งภายในชุมชนในอดีตที่ผ่านมายังไม่ขยายตัวกว้างมากนักภายในชุมชน แต่ละชุมชนนั้นมีประเพณี วัฒนธรรมอันเก่าแก่และดั้งเดิมซึ่งเปรียบเสมือน “ทุนทางวัฒนธรรม” ต้นทางที่ทุกคนสามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งภายในได้ทุกเมื่อ ความขัดแย้งถูกบริหารจัดการจัดการโดยการใช้ความเชื่อประเพณี และผู้นำที่ชุมชนกำหนดขึ้น และสามารถจัดการความขัดแย้งสามารถลดความรุนแรงของปัญหาความขัดแย้งได้

สันติวิธีจึงเป็นทั้งทฤษฎีและแนวทางสำคัญที่ได้รับความสนใจจากสังคมโลกมากขึ้นโดยลำดับ ประเด็นที่สันติวิธีได้กลายเป็นทั้งแนวคิด และ ปฏิบัติการ ที่ทรงคุณค่าและมีความสำคัญนั้น ก็เพราะว่า หลักการสันติวิธี ได้กลายเป็นชุดของความคิดและการปฏิบัติที่เป็นประจักษ์ เครื่องมือในการระงับ หรือแก้ไขความขัดแย้งที่ชักนำไปสู่ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในทุกๆ มิติของสังคม^๘ เพราะว่าความขัดแย้ง (Conflict) เป็นความคิดเห็นที่แตกต่างกัน เป็นเรื่องของความเห็น ความเชื่อที่แตกต่างกัน แต่ยังสามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้ แต่เมื่อใดที่ความขัดแย้งกลายเป็นข้อพิพาท (Dispute) จนกลายเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องมุ่งหมายจะเอาชนะให้ได้เพื่อเป้าหมายสูงสุดของตัวเอง ความขัดแย้งเป็น

^๗ดูรายละเอียดในราชกิจจานุเบกษา, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๔๗ ก, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐, หน้า ๑๖-๑๗.

^๘พระมหาดรชชา ธมมहाโส, รูปแบบแผนปฏิบัติการสันติวิธีเชิงพุทธ : ศึกษากรณีการแก้ไขความขัดแย้งของชาวตากยและชาวโกลิย, สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑.

เรื่องธรรมดาที่สามารถเกิดขึ้นได้ทุกหนแห่งตลอดเวลา อาจเป็นความขัดแย้งในตัวบุคคล ความขัดแย้งระหว่างบุคคล ระหว่างกลุ่ม ระหว่างองค์กร รวมไปถึงความขัดแย้งระดับชาติ ระดับนานาชาติ

ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาถึงสาเหตุและแนวทางผู้วิจัยให้ความสนใจเรื่อง “การจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชนโดยสันติวิธี : กรณีท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ” ซึ่งจะศึกษาในชุมชนที่ได้รับผลกระทบบริเวณโดยรอบของสนามบินสุวรรณภูมิ ในเขตอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชนให้เกิดความสันติสุข โดยใช้หลักสารานุกรม

๑.๒ วัตถุประสงค์

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการจัดการความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ
- ๑.๒.๓ เพื่อวิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีระหว่างชุมชนกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participation Observation) จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบ จัดระเบียบเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลและหาข้อสรุป โดยมีกำหนดขอบเขตของการศึกษาดังนี้ คือ

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาในพื้นที่ ตำบลบางโฉลง ตำบลบางพลีใหญ่, ตำบลบางปลา ตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เป็นพื้นที่ศึกษา เนื่องจากทั้ง ๔ ตำบล เป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากมลพิษทางเสียงจากการใช้สนามบินของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

การศึกษานี้ได้นำหลักการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders Analysis) มากำหนดประชากรในการศึกษาออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ ๑) ผู้ได้รับผลประโยชน์ ได้แก่ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ และ ๒) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชน เจ้าหน้าที่รัฐ ในพื้นที่ตำบลบางโฉลง ตำบลบางพลีใหญ่ ตำบลบางปลา ตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

๑.๓.๓ ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษาเรื่องความขัดแย้งในการบริหารจัดการจัดการความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ สามารถกำหนดขอบเขตของการศึกษาครอบคลุมในเรื่องดังต่อไปนี้

- ๑) สถานการณ์ความขัดแย้งตั้งแต่เริ่มโครงการและพัฒนาการความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เพื่อที่จะเข้าใจแก่นของความขัดแย้งว่ามีสาเหตุมาจากอะไร มีบุคคล กลุ่มใด ฝ่ายใดที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความขัดแย้งดังกล่าว

๒) ลักษณะการเคลื่อนไหว และรูปแบบพฤติกรรมของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมต่อสถานการณ์ความขัดแย้งของโครงการและการใช้ทรัพยากรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ทำให้เกิดผลลัพธ์อย่างไร ตลอดจนการตอบโต้จากฝ่ายต่างๆ

๓) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมต่อสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านเวลา

๑) ระยะเวลาของเหตุการณ์ เริ่มมีการศึกษาความขัดแย้งตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ อันเป็นช่วงเวลาที่ความขัดแย้งเริ่มปรากฏตัวขึ้น และมีความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ จนถึงเดือนตุลาคม ๒๕๕๖

๒) ระยะเวลาในการศึกษา ผู้วิจัยจะใช้ระยะเวลา ๑๒ เดือนในการศึกษา โดยเริ่มจากเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ จนถึง เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๗

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ เหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ประกอบด้วยอะไรบ้าง

๑.๔.๒ ประเด็นความขัดแย้งจากการดำเนินงานของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิคืออะไร ประกอบด้วยตัวแปรภายนอกและภายในอย่างไร

๑.๔.๓ รูปแบบของการจัดการความขัดแย้งที่จะนำไปจัดการความขัดแย้ง ประกอบด้วยแนวคิดอะไรและมีวิธีการอย่างไร

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ ความขัดแย้ง หมายถึง สภาพการณ์ที่ทำให้คนตกอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถตัดสินใจหรือตกลงหาข้อยุติอันเป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่ายได้ หรือสภาพที่บุคคลทั้ง ๒ ฝ่ายมีความคิดเห็นหรือความเชื่อที่ไม่ตรงกันและยังไม่สามารถหาข้อยุติที่สอดคล้องกันได้ ในที่นี้หมายถึง ความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

๑.๕.๒ ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนหรือชาวบ้านที่มีความตั้งใจ ร่วมใจกันปฏิบัติการกิจเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน โดยเน้นการนำทรัพยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งองค์ความรู้จากภายนอกชุมชน และอาศัยแนวทางการพึ่งตนเอง ความเป็นตัวตน รวมถึงการสร้างเครือข่ายความรู้ เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืน ในที่นี้หมายถึง ชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

๑.๕.๓ รัฐ หมายถึง กลไกทางการเมือง ซึ่งได้แก่ สถาบันต่าง ๆ ของรัฐบาล และข้าราชการที่ทำงานให้สถาบันเหล่านั้น ผู้ทำหน้าที่ในการปกครองบ้านเมือง โดยอำนาจตามกฎหมาย ในที่นี้หมายถึง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

๑.๕.๔ พุทธสันติวิธี หมายถึง วิธีการในการแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการแห่งสันติ หรือการไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา ในงานวิจัยนี้ หมายถึง การจัดการความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิโดยหลักสารานุกรมธรรม

๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา เรื่อง “การจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชนโดยสันติวิธี : กรณีท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ” มีเอกสารที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีเนื้อหาที่สอดคล้อง ดังนี้

๑.๖.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

๑) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) นำเสนอเกี่ยวกับความขัดแย้งไว้ว่า เหตุปัจจัยที่ทำให้คนขัดแย้งกัน ต่อสู้กันตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับสังคม จนถึงระดับประเทศชาติ ตลอดมา ทุกยุคทุกสมัยโดยสรุปแล้วก็มี ๓ อย่าง เท่านั้น เหตุปัจจัยที่ทำให้มนุษย์ขัดแย้งกันจนปัญหาความรุนแรงเบียดเบียนเกิดขึ้น คือ ๑) อยากรู้ ท่านเรียกว่า ตัณหา คือ อยากรู้ได้ผลประโยชน์ อยากรู้ได้สิ่งบริโภคน ทรัพย์สมบัติ ความพร้อมพร้อม มาบำรุงบำเรอตัวให้มีมากที่สุด ข้อนี้เป็นเหตุใหญ่ให้คนขัดแย้งจนแม้กระทั่งยกทัพไปรบราฆ่าฟันกัน ๒) อยากรู้ใหญ่ คือ ต้องการอำนาจ ต้องการความยิ่งใหญ่ ที่จะสามารถครอบงำผู้อื่นหรือบังคับเขาได้ ข้อนี้ท่านเรียกว่ามานะ ๓) ปัจจัยเรื่องลัทธิ ศาสนา และอุดมการณ์ต่างๆ ซึ่งไม่ใช่เรื่องผลประโยชน์โดยตรง แต่เป็นเรื่องของความเชื่อ และการยึดถือหลักการบางอย่าง โดยถือรั้นไม่ยอมรับไม่ยอมฟังซึ่งกันและกัน อย่างนี้เรียกว่าใจแคบ^๙

๒) พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) นำเสนอไว้ว่า ใน พระพุทธศาสนา คำว่า สันติภาพ หรือ สันติ หมายถึงความสงบทั้งด้านภายในและภายนอก ความสงบภายใน นั้น ที่รู้จักกันทั่วไปว่า ความสงบใจ เป็นสภาวะจิตใจที่เป็นอิสระจากความคิดหรืออารมณ์ที่ กระสับกระส่าย หรืออึดอัดรำคาญ ความสงบภายในก่อให้เกิดความสงบภายนอก ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ผู้ที่ได้ชื่อว่ามี ความ สงบ ภายนอกจะสามารถอยู่ร่วมอย่างกลมกลืนร่วมกันกับเพื่อนร่วมโลกอื่น ๆ ได้ (สมจรรยา) ความสงบภายนอกนั้น จึงรวมถึงความสงบในชุมชน ในชาติ และในโลกเข้าด้วยกัน ความสงบขึ้นอยู่กับบุคคลเท่า ๆ กันกับขึ้นอยู่กับกลุ่มบุคคล หรือองค์การต่าง ๆ ความสงบภายในตัวบุคคลจะสร้างฐานให้กับโครงสร้างทั้งหมดของ ความสงบในสังคมนั้น ๆ ซึ่งนั่นก็แสดงว่า สังคมจะอยู่อย่างสงบสุขได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกทุกคนในสังคมนั้น ๆ ต่างมีจิตใจที่สงบสุขเช่นกัน ถ้าไม่มีความสงบภายในแล้ว ก็ไม่อาจมีความสงบภายนอกได้^{๑๐}

๓) พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส นำเสนอไว้ว่า ความขัดแย้ง หากอธิบายในความหมายของผลประโยชน์ และความต้องการจะพบว่า การที่คนสองคน สองกลุ่ม หรือมากกว่าสองกลุ่ม ต้องการสิ่งเดียวกันในเวลาเดียวกัน แต่หากมองความขัดแย้งในเชิงความคิดจะพบว่า การที่คนสองคน สองกลุ่ม หรือมากกว่านี้ คิด อธิบาย ตีความ และเข้าใจสิ่งเดียวกัน ใน ทิศทางที่แตกต่างกัน ยิ่งกว่านี้

^๙พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), *วิถีสู่สันติภาพ*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สวย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๓-๑๔.

^{๑๐}พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), *A Buddhist Worldview : โลกทัศน์ชาวพุทธ*, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๙๙.

เราสามารถจัดแบ่งความขัดแย้ง ออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ ๕ ประเภทคือ ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ ด้านผลประโยชน์ ด้านข้อมูล ด้านค่านิยม และด้านโครงสร้าง ความขัดแย้งปรากฏอยู่ทั่วทุกแห่ง และเป็นสิ่งที่มนุษย์ในสังคมหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งธรรมชาติของความขัดแย้งมีอยู่ และดำรงอยู่ในภายในของมนุษย์เอง รวมไปถึง การที่มนุษย์จะต้องปฏิสัมพันธ์กับบุคคล หรือกลุ่มบุคคล ไม่ว่าจะเป็นเรื่องครอบครัว การทำงาน เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม^{๑๑}

๔) ถวิลวดี บุรีกุล และคณะนำเสนอไว้ว่า สังคมใดที่สมาชิกในสังคมขาดความเชื่อมั่น ไม่ไว้วางใจ และมีความเคลือบแคลงสงสัยในความเป็นธรรม ความยุติธรรมแล้วสังคมนั้นจะปราศจากความสงบสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมที่มีความขัดแย้ง แตกแยก และมีการพิพาทหรือฟ้องร้องเป็นคดีความจำนวนมาก ยิ่งมีความคาดหวังว่าจะได้รับความยุติธรรม ความเป็นธรรมอย่างที่ตนต้องการมากยิ่งขึ้นไปด้วย หากรู้สึกว่าจะไม่ได้รับจะยิ่งทวีความไม่พึงพอใจทั้งต่อกฎหมาย ระบบและกระบวนการยุติธรรมและการใช้อำนาจรัฐในทุกรูปแบบ^{๑๒}

๕) กัทซ์ และคานัน (Katz and Kahn) กล่าวไว้ว่า ความขัดแย้ง หมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กรหรือระหว่างประเทศตั้งแต่ ๒ ฝ่าย หรือมากกว่า ๒ ฝ่ายขึ้นไป โดยฝ่ายหนึ่งพยายามที่จะป้องกัน หรือบีบบังคับให้ผลบางอย่าง ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งพยายามต่อต้าน ความขัดแย้งเป็นพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ อาจเป็นคำพูดหรือไม่ใช่คำพูด แสดงออกโดยพยายามขัดขวาง บีบบังคับ ทำอันตราย ต่อต้าน หรือโดยการแก้แค้นฝ่ายตรงข้าม^{๑๓}

จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากบุคคลสองกลุ่มมีความต้องการในสิ่งเดียวกัน โดยการใช้กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับด้านต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ของตน ส่วนสันติภาพเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากความสงบทั้งภายนอกและภายใน เป็นสร้างความสามัคคี และความสงบสุขที่บุคคลได้รับ สามารถ ดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัย และอยู่รวมกันได้อย่างมีความสุข

๑.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑) รัตติกร อุ่นนันทภาส วิจัยเรื่อง “การจัดการความขัดแย้งด้านมลภาวะทางเสียงของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ” ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ทอท. ใช้การสื่อสารเพื่อแก้ไขและจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับชุมชนโดยรอบท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ โดยอาศัยการประชาสัมพันธ์ผ่านการดำเนินงานของงานมวลชนสัมพันธ์ ใช้กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์เชิงรุก รวมทั้งการจัดกิจกรรม เพื่อให้เข้าถึงประชาชนอย่างรวดเร็วที่สุด นอกจากนี้ในการสร้างความเข้าใจในชุมชนเพื่อลดความขัดแย้ง ได้ดำเนินการในลักษณะของกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น

^{๑๑}ดูรายละเอียดใน พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, การบูรณาการพุทธปัญญาเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคม, (กรุงเทพมหานคร: ไทยรายวันการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๓๙-๑๔๐.

^{๑๒}ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, คู่มือประกอบการจัดประชาเสวนาหาทางออก อนาคตประเทศไทย การเมืองที่พึงปรารถนา : สิ่งที่คุณไทยต้องเลือก, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๕, หน้า ๑๕.

^{๑๓}Katz, Daniel and Kahn, Robert Louis, *The Social Psychology of Organizations*, 2nd ed., (New York: Wiley, 1978), pp. 649-650.

การขุดลอกคูคลอง การสนับสนุนเครื่องทำน้ำเย็น เครื่องสูบน้ำแก่วนา การปรับปรุงอาคาร สถานที่ การมอบเงินสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน เป็นต้น^{๑๔}

๒) พงษ์วรรณ ศุขโกคา วิจัยเรื่อง “ผลกระทบจากการสร้างสนามบินสุวรรณภูมิที่มีต่อวิถีชีวิตของประชาชน : กรณีศึกษาตำบลราชาเทวะ จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การก่อสร้างสนามบินสุวรรณภูมิทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของประชาชนในทางที่แย่ง ในทุกด้าน กล่าวคือ ในด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน ในระยะการเริ่มก่อสร้างประชาชน มีความยากลำบากในการสัญจร เดินทางเพราะพื้นที่ถูกปิดกั้นเพื่อการก่อสร้าง เมื่อเปิดใช้สนามบินเสียงขึ้นลงของเครื่องบินก่อความรบกวนต่อการนอนหลับ การพักผ่อน การเรียนของนักเรียน ในด้านการทำมาหากิน ประชาชนมีการเปลี่ยนแปลงจากอาชีพเดิม มีรายได้ลดลง เพราะได้รับค่าตอบแทนการย้ายออกน้อย ที่ทำมาหากินจึงน้อยในด้านชีวิตความเป็นอยู่ ไม่สะดวกสบายเหมือนเดิม เพราะที่อยู่อาศัยคับแคบ แออัดกว่าเดิม อาหาร การกิน ตามธรรมชาติ มีน้อยลง เพราะแหล่งอาหารตามธรรมชาติเดิมถูกนำไปสร้างสนามบิน น้ำกินน้ำใช้ในแหล่งน้ำธรรมชาติใช้ไม่ได้ เนื่องจากขาดแหล่งน้ำน้อยลง และ มีการปนเปื้อนจากละอองน้ำมัน และละอองน้ำมันที่ฟุ้งกระจายในอากาศอาจส่งผลต่อสุขภาพ^{๑๕}

๓) วชิรินทร์ ศรีชุมพร วิจัยเรื่อง “ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนชุมชน สะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ต่อกรณีการก่อสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น” ผลการวิจัยพบว่า ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนมาจากความต้องการของรัฐที่ให้มีการก่อสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้นทำให้มีความพยายามอพยพย้ายถิ่นฐานของประชาชนชุมชน อีกทั้งยังเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สาเหตุที่นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน ได้แก่ การผลักดันโครงการก่อสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้นของรัฐโดยไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบและความเข้าใจของประชาชนว่าการสร้างเขื่อนเป็นการทำลายทรัพยากรป่าไม้ ผลกระทบจากความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน คือการรวมตัวของประชาชนชุมชนเพื่อคัดค้านการก่อสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้นและการชะลอการก่อสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น และแนวทางการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเป็นผู้ร่วมตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาร่วมกับภาครัฐ การเจรจาและการยอมรับโดยสันติวิธี และการประนีประนอม^{๑๖}

๔) จรียา ชาตะสุวัจนานนท์ วิจัยเรื่อง “การศึกษาความขัดแย้งในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ศึกษากรณีโครงการแก้ไขปัญหาคาขาดแคลนน้ำอุปกอบริโภค เทศบาลนครนครราชสีมา” ผลการวิจัย พบว่า สาเหตุที่นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน คือ

๑) กระบวนการพิจารณาและตัดสินใจดำเนินโครงการมีข้อบกพร่อง ๒) การขาดกระบวนการที่

^{๑๔} รัตติกอ อุ่นนันทกา, “การจัดการความขัดแย้งด้านมลภาวะทางเสียงของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ”, วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะนิเทศศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

^{๑๕} พงษ์วรรณ ศุขโกคา, “ผลกระทบจากการสร้างสนามบินสุวรรณภูมิที่มีต่อวิถีชีวิตของประชาชน : กรณีศึกษาตำบลราชาเทวะ จังหวัดสมุทรปราการ”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาสังคมศาสตร์ เพื่อการพัฒนา), (โครงการบัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๒).

^{๑๖} วชิรินทร์ ศรีชุมพร, ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนชุมชนสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ต่อกรณีการก่อสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๕๒).

เหมาะสมในการจัดการความขัดแย้ง ๓) ความขัดแย้งในผลประโยชน์ของแต่ละฝ่าย โดยแนวทางการเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้คัดค้าน ใช้กลยุทธ์การยึดพื้นที่ทางการเมือง กลยุทธ์การต่อสู้ทางการเมืองเชิงสัญลักษณ์ กลยุทธ์การสื่อสารทางการเมือง กลยุทธ์การต่อสู้ทางกฎหมาย และกลยุทธ์การแสวงหาพันธมิตร ทั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการกับความขัดแย้ง คือ ภาครัฐควรมีการศึกษาถึงผลได้ผลเสียที่จะเกิดขึ้นจากโครงการให้รอด้าน พร้อมทั้งสร้างองค์ความรู้และความเชื่อมั่นในเรื่องเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมให้แก่ประชาชน รวมไปถึงการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าไปมีส่วนร่วมของการกำหนดนโยบาย ในส่วนภาคประชาชนต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยสร้างทัศนคติใหม่ พร้อมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้น้ำ และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ทุกภาคส่วนควรร่วมมือกันจัดเวทีเสวนา เพื่อวางแนวทางยุทธศาสตร์เรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้ชัดเจนและอยู่บนพื้นฐานข้อเท็จจริง^{๑๗}

๕) อธิวัฒน์ สินทรโก วิจัยเรื่อง “การจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี” ผลการวิจัยสรุปได้ว่า แนวทางและวิธีการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ได้แก่ ๑) การลดความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และกระบวนการยุติธรรม ๒) การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในระดับสถาบัน โดยการปฏิรูปสถาบัน ๓) การเข้าใจโครงสร้างของความขัดแย้งและความเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย ๔) การจัดเวทีเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและการพูดคุย และสื่อสารมวลชนจะต้องยึดถือความถูกต้องมากกว่าผลประโยชน์ โดยนำเสนอข่าวอย่างสร้างสรรค์ ส่วนความเป็นไปได้ในการนำแนวทางสันติวิธีเข้ามาใช้ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งนั้น ต้องได้รับความร่วมมือจากส่วนรวมและทุกภาคส่วนในการสร้างบรรยากาศ ให้มีความสมานฉันท์ ความปรองดอง บนพื้นฐานของอุดมการณ์ทางการเมืองที่มีความแตกต่างกัน และจะต้องยึดมั่นในสันติวิธีทั้งสองฝ่ายคือ จะต้องไม่เหตุนิยมหรือจะต้องเข้าใจซึ่งกันและกัน แต่ในทางกลับกันสันติวิธีก็ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน การนำเสนอที่ไม่มีเหตุนิยม การปิดกั้นช่องทางในการสื่อสาร จนนำไปสู่ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน^{๑๘}

จากการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเหล่านี้สามารถเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาเรื่อง “การจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชนโดยพุทธสันติวิธี : กรณีท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ” เนื่องจากความขัดแย้งในงานวิจัยที่นำมาศึกษานั้นเป็นความขัดแย้งระหว่างภาครัฐและภาคประชาสังคมที่ความขัดแย้งนั้น มองได้ว่าจากลักษณะของความสัมพันธ์ภายใต้โครงสร้างที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างคู่ขัดแย้งอันก่อให้เกิดพฤติกรรมความขัดแย้งที่ไม่สอดคล้องได้ส่งผลให้แต่ละฝ่ายมีทัศนคติหรือการรับรู้ รวมถึงการแสวงหาทางออกต่อประเด็นปัญหาที่แตกต่างกัน

^{๑๗} จริยา ชาตะสุวัจฉานนท์, “การศึกษาความขัดแย้งในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ศึกษากรณีโครงการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำอุบลโกศบรีโกศ เทศบาลนครนครราชสีมา”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (คณะรัฐประศาสนศาสตร์ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๕).

^{๑๘} อธิวัฒน์ สินทรโก, “การจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๕).

๑.๗ วิธีการดำเนินการวิจัย

สารนิพนธ์เรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ตามลำดับดังต่อไปนี้

๑.๗.๑. ศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary sources) ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎก และเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary sources) ได้แก่ อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา หนังสือ ข้อเขียน งานวิจัย และบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีการจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชนโดยสันติวิธีตามหลักพระพุทธศาสนา และแนวคิดและทฤษฎีการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธีในยุคปัจจุบัน

๑.๗.๒ ศึกษาวิเคราะห์ อธิบาย ตีความและเปรียบเทียบประเด็นสาระสำคัญที่ต้องการแสดงตามกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ที่กำหนดไว้

๑.๗.๓ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview)

๑.๗.๔ สรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยที่ได้ มาสรุปผลการศึกษาวิจัยเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ตามลำดับ และนำเสนอผลการสรุปการวิจัยต่อไป

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ

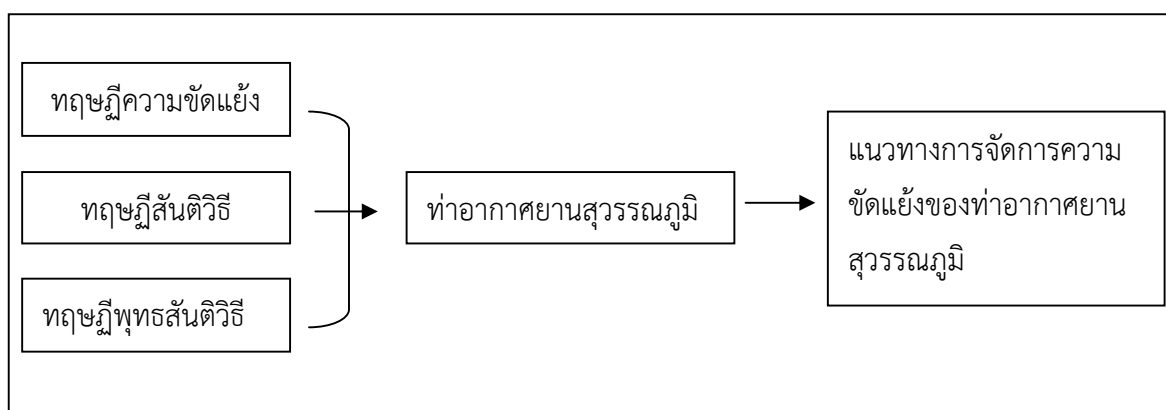
๑.๘.๑ ทำให้แนวคิด ทฤษฎีการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี

๑.๘.๒ ทำให้ทราบการแก้ไขความขัดแย้งจากการดำเนินงานของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

๑.๘.๓ ทำให้ทราบแนวทางการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีระหว่างชุมชนกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

๑.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual framework)

จากประเด็นคำถามของการวิจัยดังกล่าวสามารถกำหนดกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ในการตั้งฐานการวิจัยดังนี้

แผนภูมิที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี

ในบทนี้ ผู้วิจัยจักได้กล่าวถึงแนวคิด ทฤษฎีการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี โดยจะนำเสนอในประเด็น ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีการจัดการความขัดแย้ง แนวคิดและทฤษฎี สันติวิธี การจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีและสรุป ดังจะได้อธิบายในรายละเอียดต่อไป

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีการจัดการความขัดแย้ง

ความขัดแย้งนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว สังคม รัฐ ไปจนถึงระดับโลก ความขัดแย้ง มาจากภาษาลาตินว่า “Configere” ภาษาอังกฤษว่า “Conflict” ซึ่งแปลว่า การต่อสู้ การทำสงคราม ความไม่ลงรอยกันหรือเข้ากันไม่ได้ การขัดซึ่งกันและกัน การที่บุคคลสองคน หรือกลุ่มบุคคล มีความเห็น ความเชื่อที่แตกต่างกันไป มีการโต้แย้ง หรือถกเถียงกัน และดิ้นรน ต่อสู้ และแข่งขันกัน”^๑ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้คำนิยามไว้ว่า คำว่า “ขัดแย้ง” ประกอบด้วยคำสองคำ กล่าวคือ “ขัด” ซึ่งหมายถึง การไม่ทำตาม ฝ่าฝืน ขึ้นไว้^๒ และ “แย้ง” หมายถึง ไม่ตรงหรือลงรอยเดียวกัน ต้านไว้ ทานไว้ ฉะนั้น จึงสรุปได้ว่า “ขัดแย้ง” นั้นหมายถึงการที่บุคคลทั้งสองฝ่ายไม่ลงรอยกัน^๓

๒.๑.๑ ความหมายของความขัดแย้ง

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า ความขัดแย้ง ไว้ในแนวทางที่สอดคล้องกัน ดังนี้
อลัน พิลลี นำเสนอไว้ว่า ความขัดแย้ง หมายถึง กระบวนการทางสังคม โดยที่ความขัดแย้งเกิดขึ้นเมื่อแต่ละฝ่ายมีจุดมุ่งหมายที่ ไปด้วยกันไม่ได้และมีค่านิยมที่ แตกต่างกันความแตกต่างนี้มักเกิดจากการรับรู้มากกว่าที่จะเป็นความแตกต่างที่เกิดขึ้นจริงๆ^๔

โยฮัน กัลป์ตุง^๕ นำเสนอไว้ว่า ความขัดแย้งเกิดขึ้นจากพฤติกรรมของบุคคล ที่มีทัศนคติที่เป็นอริต่อกัน พยายามขัดขวาง และอาจจะนำมาซึ่งพฤติกรรมในรูปแบบที่ทำร้าย ทำร้าย หรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อคู่อริ หรือแม้แต่ตนเอง

^๑Remond W.Mack and John Peace, *Sociology and Social Life*, (New York: D Van Nostrand Company, 1973), p.68

^๒ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุคส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๗๖.

^๓เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗๖.

^๔Filley, Alan C., *Interpersonal Conflict Resolution*, (Illinois: Scott, Foresman, 1975), p. 4.

^๕See in Galtung Johan, *Peace: Research, Action, Education Essays in Peace Studies : Volume 1.*, (Copenhagen: Ejlers, 1975), p. 81.

แดเนียล กัทซ์ และ โรเบิร์ต คาห์น นำเสนอไว้ว่า ความขัดแย้ง หมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กรหรือระหว่างประเทศตั้งแต่ ๒ ฝ่าย หรือมากกว่า ๒ ฝ่ายขึ้นไป โดยฝ่ายหนึ่งพยายามที่จะป้องกัน หรือบีบบังคับให้ผลบางอย่างในขณะอีกฝ่ายหนึ่งพยายามต่อต้าน ความขัดแย้งเป็นพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ อาจเป็นคำพูดหรือไม่ใช่คำพูด แสดงออกโดยพยายามขัดขวาง บีบบังคับ ทำอันตราย หรือต่อต้าน^๖

เดวิด มายเออร์ นำเสนอไว้ว่า ความขัดแย้ง หมายถึง การที่ทั้งสองฝ่ายมีการรับรู้ที่ไปด้วยกันไม่ได้ในเรื่องที่เกี่ยวกับการกระทำหรือจุดมุ่งหมาย ไม่ว่าจะการรับรู้ นั้น จะถูกต้องหรือไม่ถูกต้องก็ตาม คนที่อยู่ในความขัดแย้งจะมีความรู้สึกที่ว่าถ้าหากฝ่ายหนึ่งชนะ อีกฝ่ายหนึ่งก็จะแพ้^๗

เดวิด บราวน์ นำเสนอไว้ว่า ความขัดแย้ง หมายถึง พฤติกรรมที่ไม่ลงรอยกัน หรือพฤติกรรมที่ไปด้วยกันไม่ได้ระหว่างฝ่ายต่างๆ ที่มีความสนใจแตกต่างกันพฤติกรรมที่ไปด้วยกันไม่ได้เป็นการกระทำของฝ่ายหนึ่งที่ตั้งใจไปยับยั้ง สกัดกั้นหรือสร้างความซับซ้อนใจให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง^๘

โคเซอร์^๙ นำเสนอไว้ว่า ความขัดแย้งเป็นการแข่งขันในเรื่องค่านิยม (Values) เพื่อให้ได้มาซึ่งสถานภาพ อำนาจ และ ทรัพยากร ที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยมุ่งหมายเอาชนะคู่แข่ง ซึ่ง การปะทะกันของคู่อริ นั้น มีตั้งแต่ คน หรือมากกว่า ที่มีเป้าหมาย ค่านิยม และอุดมการณ์ที่เข้ากันไม่ได้

เจมส์ โค และคณะ^{๑๐} นำเสนอไว้ว่า ความขัดแย้ง หมายถึง การต่อสู้กัน หรือการแข่งขันกันระหว่างความคิด ความเห็น ความสนใจ หรือผลประโยชน์ มุมมอง รสนิยม ค่านิยม แนวทาง ความชอบ อำนาจ สถานภาพ ทรัพยากร ซึ่งความขัดแย้งในลักษณะนี้อาจจะเกิดขึ้นในบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือขัดแย้งกับบุคคลอื่น หรือระหว่างคนใดคนหนึ่งกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือหลายๆ กลุ่ม ของบุคคล หรือนิติบุคคล หรือระหว่างกลุ่มบุคคลหลายคนที่อยู่ในกลุ่มหนึ่งกับอีกกลุ่มหนึ่ง หรือกับอีกหลายๆ กลุ่มของบุคคล

สเตลลา^{๑๑} นำเสนอไว้ว่า ความขัดแย้ง หมายถึง ความไม่ลงรอยกัน หรือสภาวะที่ไม่เห็นพ้องต้องกัน หรือความเป็นปฏิปักษ์กัน ระหว่างบุคคล หรือกลุ่มบุคคลตั้งแต่ กลุ่มขึ้นไป โดยมีสาเหตุมาจากวัตถุประสงค์ที่ไม่สามารถเข้ากันได้ ความไม่ลงรอยกันทางด้านความต้องการ ความปรารถนา ค่านิยม ความเชื่อและ/หรือทัศนคติ

^๖Katz, Daniel and Kahn, Robert Louis, *The Social Psychology of Organizations*, 2nd ed., (New York: Wiley, 1978), pp. 649-650.

^๗Myer, David D., *Psychology*, (Tokyo: McGraw-Hill International, 1983), p. 499.

^๘Brown, David L., *Managing Conflict at Organization Interfaces*, (Massachusetts: Addison-Wesley, 1983), pp. 4-5.

^๙อ้างใน เสาวลักษณ์ สุดสวาท, *การพัฒนาและความขัดแย้ง*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๙), หน้า ๔๒.

^{๑๐}เจมส์ โค และคณะ, *คู่มือการเพิ่มพลังความสามารถกระบวนการจัดการข้อพิพาท*, วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ (ผู้แปล), (นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๕), หน้า ๒.

^{๑๑}Stella Ting-Toomey, "Toward a Theory of Conflict and Culture", *Communication, Culture and Organization Process*, (Thousand Oaks, CA: Sage, 1985), p. 72.

อรุณ รักธรรม^{๑๒} นำเสนอไว้ว่า ความขัดแย้ง หมายถึง ลักษณะของความไม่เห็นพ้องต้องกันระหว่างสมาชิกหรือกลุ่มในองค์การ เกิดจากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพวกเขาจะต้องมีส่วนร่วมในทรัพยากรที่จำกัดหรือในงานต่างๆ ความแตกต่างกันในสถานภาพ เป้าหมาย ค่านิยม การรับรู้ทัศนคติ ความเชื่อ ต่างก็จะแสดงทัศนะของพวกเขาให้เด่นกว่าคนอื่น หรือความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนอง

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์^{๑๓} นำเสนอไว้ว่า ความขัดแย้ง หมายถึง การที่บุคคลต้องตัดสินใจเลือกอย่างหนึ่ง โดยที่การเลือกนั้นอาจจะเต็มใจเลือกหรือจำใจเลือก ส่วนความต้องการตัดสินใจเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยที่การเลือกนั้นอาจจะเต็มใจเลือกหรือจำใจเลือก ส่วนความขัดแย้งระหว่างบุคคล คือสถานการณ์ที่ไปขัดขวางหรือสกัดกั้นการกระทำของอีกฝ่ายหนึ่งในการที่จะบรรลุเป้าหมายของเขา หรือการที่บุคคลมีความแตกต่างกันในเรื่องค่านิยม ความสนใจแนวความคิด วิธีการ เป้าหมาย ต้องมาติดต่อกัน ทำงานด้วยกันหรืออยู่ร่วมกัน ในสังคมเดียวกันโดยที่ความแตกต่างนี้เป็นสิ่งที่ไม่สอดคล้องกันหรือไปด้วยกันไม่ได้

นพ ศรีบุญนาค^{๑๔} นำเสนอไว้ว่า ความขัดแย้ง หมายถึง พฤติกรรมชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้น เมื่อมีบุคคลหรือกลุ่มมีความคิดเห็น การรับรู้ การคาดหวัง ความเชื่อ และค่านิยมที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจเป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม ระหว่างบุคคล รวมทั้งความขัดแย้งภายในตัวบุคคลด้วย ความขัดแย้งจึงเป็นเรื่องของการต่อสู้ การทะเลาะวิวาท ความแตกต่างที่อยู่ตรงข้ามกัน

วันชัย วัฒนศัพท์^{๑๕} นำเสนอไว้ว่า “ความขัดแย้ง” และ “ข้อพิพาท” เป็นคำที่ใช้สลับไปมากันได้ แต่ในบางกรณีจะมีความหมายเฉพาะไปว่า ความขัดแย้งเป็นเรื่องของความเห็นหรือความเชื่อที่ต่างกัน แต่คู่กรณียังสามารถทำงานร่วมกันได้ แต่เมื่อขยายกลายเป็นข้อพิพาทจะกลายเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องข้องหมายที่จะเอาชนะให้ได้เพื่อเป้าหมายสูงสุดของตนเอง ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจจะต้องไป

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส^{๑๖} นำเสนอทัศนะไว้ว่า ความขัดแย้ง เป็นความรู้สึกหรือปฏิกิริยาของบุคคลหรือกลุ่มคน ที่มีความคิดเห็น ค่านิยม และ เป้าหมายไม่เป็นไปในทางเดียวกัน รวมทั้งการต่อสู้เพื่อทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด หรือการที่ฝ่ายหนึ่งรุกล้ำหรือขัดขวางการกระทำอีกฝ่ายเพื่อให้เป้าหมายของตนบรรลุผล ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวอาจจะสะท้อนออกมาในรูปของความไม่รุนแรง หรือรุนแรงก็ได้ สามารถสรุปออกเป็น ๒ ความหมายหลักกล่าวคือ ความหมายในแง่บวก และความหมายในแง่ลบ ได้แก่

^{๑๒}อรุณ รักธรรม, การพัฒนาองค์การเพื่อการเปลี่ยนแปลง, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓) หน้า ๑๒๔-๑๒๕.

^{๑๓}ดูรายละเอียดในเสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, ความขัดแย้ง : การบริหารเพื่อการสร้างสรรค์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ต้นอ้อ แกรมมี่, ๒๕๔๐), หน้า ๑๑.

^{๑๔}นพ ศรีบุญนาค, พฤติกรรมองค์การ, (กรุงเทพมหานคร: สุตรไพศาล, ๒๕๔๕), หน้า ๙๑.

^{๑๕}วันชัย วัฒนศัพท์, ความขัดแย้ง หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (ขอนแก่น: ศิริภัณฑ์ออฟเซ็ท, ๒๕๕๐), หน้า ๙.

^{๑๖}ดูรายละเอียดในพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, พุทธสันติวิธี : การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง, (กรุงเทพมหานคร: ๒๑ เซ็นจูรี่, ๒๕๕๔), หน้า ๒๒-๒๓.

๑) ความหมายของความขัดแย้งในแง่บวก หมายถึง ความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดในเชิงสร้างสรรค์ และก่อให้เกิดผลดีต่อตัวเอง องค์กร และสังคมทั้งในแง่ของทัศนคติ และพฤติกรรม ในบางคราวเมื่อเกิดความขัดแย้งแล้ว ก็สามารถที่จะหาทางออกในเชิงสมานฉันท์

๒) ความหมายของความขัดแย้งในแง่ลบ หมายถึง ความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดผลเสีย และบรรยากาศที่ไม่ดีต่อตัวเอง องค์กรและสังคม อันเป็นการสะท้อนรูปลักษณะของความขัดแย้งออกมาในมิติของ “ความรุนแรง” ไม่ว่าจะเป็นการด่ากัน การทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกัน

สามารถสรุปได้ว่า ความขัดแย้ง หมายถึง พฤติกรรมที่ไม่ลงรอยกัน เป็นลักษณะของความไม่เห็นพ้องต้องกันระหว่างสมาชิกหรือกลุ่มในองค์การ ความขัดแย้งเกิดขึ้นจากพฤติกรรมของบุคคล ที่มีทัศนคติที่เป็นอริต่อกัน พยายามขัดขวาง และอาจจะนำมาซึ่งพฤติกรรมในรูปแบบที่ทำร้าย ทำร้าย หรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อคู่กรณี หรือแม้แต่ตนเอง ซึ่งซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวอาจจะสะท้อนออกมาในรูปของความไม่รุนแรง หรือรุนแรงก็ได้ สามารถสรุปออกเป็น ๒ ความหมายหลัก กล่าวคือ ความหมายในแง่บวก เป็นความขัดแย้งที่ส่งผลดีต่อองค์กรและสังคม และความหมายในแง่ลบ เป็นความขัดแย้งที่ส่งผลเสียต่อองค์กรและสังคม

๒.๑.๒ ประเภทของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในลักษณะต่างๆ นั้น แท้ที่จริงแล้วยังคงมีอีกหลายรูปแบบ หลายประเภทด้วยกัน กล่าวคือ อาจเป็นความขัดแย้งที่มีความเข้าใจแตกต่างกัน นักวิชาการได้แบ่งความขัดแย้งออกเป็น ๕ ประเภท ได้ดังนี้^{๑๗}

๑) ความขัดแย้งด้านข้อมูล เป็นปัญหาพื้นฐานของความขัดแย้งอาจเกิดจากข้อมูลน้อยเกินไป การแปลผลผิดพลาด การวิเคราะห์ออกมาด้วยความเห็นต่างกัน

๒) ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ เป็นเหตุผลแห่งการแย่งชิงผลประโยชน์

๓) ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง เป็นเรื่องของอำนาจแย่งชิงอำนาจ การใช้อำนาจ การกระจายอำนาจ ปัญหาโครงสร้างรวมไปถึง กฎ ระเบียบ ภูมิศาสตร์ ระยะเวลาและระบบ

๔) ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ เป็นปัญหาด้านบุคลิกภาพ พฤติกรรมต่างๆ ในอดีต อารมณ์ที่รุนแรง ความเข้าใจผิด การสื่อสารที่บกพร่อง

๕) ความขัดแย้งด้านค่านิยม เป็นปัญหาในระบบของความเชื่อ ความแตกต่างในค่านิยม ขนบประเพณี ประวัติการเลี้ยงดูที่หล่อหลอมเขาขึ้นมา

นักวิชาการทางด้านจิตวิทยาบางท่านก็ได้แบ่งย่อยความขัดแย้งออกเป็น ๔ ประเภทด้วยกันกล่าวคือ^{๑๘}

^{๑๗} Moor, W. Christopher, *The Mediation Process: Practical Strategic for Resolving Conflict*, 3rd ed., (San Francisco, CA: Jossey-Bass Publishers, 2003), pp. 60–61, วันชัย วัฒนศัพท์, *ความขัดแย้ง: หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา*, (ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภรณ์พิมพ์เซ็ท, ๒๕๓๗), หน้า ๑๑-๑๕, พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, *พุทธสันติวิธี : การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง*, หน้า ๒๓-๒๔.

^{๑๘} Henkin, Alan B. et.al., “Conflict management strategies of principals in site-based managed schools”, *Journal of Educational Administration*, Vol. 38 No. 2 (Apr 2000) : 142-154.

๑) ความขัดแย้งด้านเป้าหมาย คือ ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการที่เป้าหมายที่แตกต่างกัน ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อบุคคลหนึ่งมีความต้องการต่อสิ่งที่จะได้รับแตกต่างจากอีกบุคคลหนึ่ง

๒) ความขัดแย้งด้านความคิด คือ ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการที่แต่ละฝ่ายมีความคิดเห็นที่ไม่ลงรอยกัน

๓) ความขัดแย้งด้านความรู้สึก คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาเมื่อบุคคลหนึ่งมีทัศนคติหรือความรู้สึกที่ขัดแย้งกับอีกฝ่ายหนึ่ง ตัวอย่างความขัดแย้งแบบนี้สามารถพบเห็นได้จากบุคคล ๒ คนที่มีความชอบและรสนิยมไม่เหมือนกัน

๔) ความขัดแย้งด้านพฤติกรรม คือ ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการที่บุคคลหนึ่งกระทำบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับของอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น พุดจาหยาบคาย หรือดูหมิ่นเหยียดหยาม^{๑๙}

๒.๑.๓ ปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มความขัดแย้ง

เมื่อคนมีความขัดแย้งกัน ต่างฝ่ายต่างก็แสดงความเป็นปรปักษ์ต่อกัน ต่างฝ่ายต่างก็จะถอยห่างและลดการสื่อสารระหว่างกัน ซึ่งจะทำให้แต่ละฝ่ายมีความห่างกันมากขึ้น ผลที่ตามมาก็คือ มีความไม่ไว้วางใจกันมากขึ้น และมีความสงสัยอีกฝ่ายหนึ่งมากขึ้น ฝ่ายหนึ่งก็จะเห็นว่าอีกฝ่ายหนึ่งเลว และการรับรู้ที่มีอยู่ต่ออีกฝ่ายหนึ่งก็จะลำเอียง การรับรู้ที่ลำเอียงจะทำให้แต่ละฝ่ายเลือกที่จะสนใจเฉพาะเรื่องและมองเห็นแต่สิ่งที่มีสนับสนุนความคิดของตนเองว่าอีกฝ่ายหนึ่งเลวหรือไว้วางใจไม่ได้ สิ่งเหล่านี้ เป็นปัจจัยที่ส่งต่อการเพิ่มหรือขยายความขัดแย้ง ได้แก่^{๒๐}

๑) การข่มขู่ การข่มขู่คู่ขัดแย้งมักจะข่มขู่อีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อที่จะทำให้เห็นว่าฝ่ายตนเข้มแข็ง การข่มขู่เหล่านี้ทำให้อีกฝ่ายข่มขู่ได้ตอบกลับมา ทำให้เกิดความตึงเครียดอย่างใหม่ ซึ่งเพิ่มเข้าไปในความขัดแย้ง

๒) การรับรู้ มีสิ่งหนึ่งที่ควรระลึกอยู่เสมอก็คือความขัดแย้งถูกกำหนดโดยการรับรู้ต่อสถานการณ์ขัดแย้งหรือสถานการณ์ขัดแย้งที่แต่ละฝ่ายมองเห็นมากกว่าที่จะถูกกำหนดโดยสถานการณ์ที่เป็นจริงในการมองสภาพของความขัดแย้งนั้น แต่ละฝ่ายมักจะมองเห็นว่าฝ่ายตรงข้ามเป็นคู่แข่งเป็นพวกก้าวร้าวและเป็นต้นเหตุแห่งความขัดแย้ง ลักษณะของการรับรู้เช่นนี้จะทำให้การขัดแย้งขยายตัวขึ้น และรุนแรงขึ้น

๓) ความไว้วางใจ ความไว้วางใจ เป็นตัวแปรอีกตัวหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อระดับการเกิดความขัดแย้ง ความไว้วางใจเกี่ยวข้องกับการกระทำที่แสดงอาการเมตตากรุณา ดังนั้น ความขัดแย้งจึงถูกแก้ไขได้โดยไมยาก ถ้าหากทั้งสองฝ่ายขาดความไว้วางใจต่อกัน คนเรานั้น เมื่อไม่ไว้วางใจใครแล้วก็จะยากที่จะเปลี่ยนความคิด เพราะความไม่ไว้วางใจจะนำไปสู่ความไม่ไว้วางใจมากยิ่งขึ้น

๔) การสื่อสาร ความขัดแย้งทำให้ทั้งสองฝ่ายแยกออกจากกันและลดการสื่อสารระหว่างกันลง ในหลายกรณีการไม่สื่อสารระหว่างกันทำให้ไม่สามารถแก้ไขความขัดแย้งได้ อุปสรรคสำคัญในการสื่อสาร ได้แก่ ช่องทางของการสื่อสารจากระดับบนลงระดับล่าง และจากระดับล่างขึ้นไประดับบน

^{๑๙} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, พุทธสันติวิธี : การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง, หน้า ๒๓-๒๕.

^{๒๐} เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, ความขัดแย้ง : การบริหารเพื่อการสร้างสรรค์, หน้า ๗๒-๗๕.

อุปสรรคที่สำคัญยิ่งอีกอย่างหนึ่งก็คือ ความแตกต่างของค่านิยมและทัศนคติระหว่างผู้ส่งและผู้รับข่าวสารซึ่งยากที่จะแก้ไข

๒.๑.๔ ผลกระทบจากความขัดแย้ง

จากการศึกษาเรื่องความขัดแย้ง อาจจะทำให้เราเกิดการยอมรับกันว่า ความขัดแย้งเป็นสิ่งจำเป็น หรือเป็นธรรมชาติของมนุษย์ และเป็นสิ่งที่สังคมจะต้องเผชิญในฐานะที่อยู่ร่วมกันเป็น สัตว์สังคม (Social Animals) ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี ในการเปลี่ยนมุมมองหรือทัศนคติที่มีต่อความขัดแย้งไปในเชิงบวก ก็จะทำให้การจัดการความขัดแย้งนั้นเป็นไปในทางสร้างสรรค์ เกิดผลดีต่อสังคมและองค์กรนั้นๆ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อมองในมิติที่ตรงกันข้าม ความขัดแย้งก็สะท้อนแง่มุมในเชิงลบที่มนุษย์จะต้องเผชิญเช่นเดียวกัน ดังนั้น ผลกระทบที่เกิดจากความขัดแย้ง ก็จะมีทั้ง ๒ ด้าน คือ ผลกระทบในมิติที่เป็นบวกและผลกระทบในในมิติที่เป็นลบ

๑) ผลกระทบของความขัดแย้งในมิติเป็นบวก

(๑) สามารถสร้างองค์กรที่เข้มแข็ง

ความขัดแย้งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น พรนพ พุกกะพันธุ์ ได้กล่าวถึงแนวคิดเรื่องความขัดแย้งที่เป็นแบบปัจจุบันว่า ความขัดแย้งอาจเป็นการดี ถ้าองค์กรนั้นมีความขัดแย้งในระดับที่มีความเหมาะสม ความขัดแย้งจะส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติงาน โดยจะช่วยกระตุ้นและจูงใจให้คนพยายามแก้ไขปัญหาก็ทำให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การที่มีแนวคิดที่มองความขัดแย้งในแง่ดีและสร้างสรรค์ดังกล่าวนี้ ก็จะทำให้องค์กรมีความก้าวหน้า เพราะความขัดแย้งเปรียบเสมือนสิ่งกระตุ้น และเป็นการกระตุ้นเพื่อให้เกิดการแก้ไข ความขัดแย้งอาจทำให้ผลการดำเนินงานขององค์กรดีขึ้น เพราะความขัดแย้งเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงตัวปัญหา^{๒๑} นอกจากนี้ การที่มองว่าความขัดแย้งเป็นธรรมชาติ และเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ในการดำรงชีวิตในสังคมดังกล่าวนี้ จะทำให้สมาชิกที่อยู่ในองค์กรนั้นเกิดการพัฒนาตนเองในการที่จะยอมรับได้ถึงความขัดแย้ง เพราะจริงๆ แล้วความขัดแย้งก็เป็นเพียงความคิดเห็นที่แตกต่าง ในความขัดแย้งไม่มีฝ่ายใดถูก ไม่มีฝ่ายหนึ่งผิด

(๒) เกิดความสามัคคีในองค์กร

สามัคคี คือ ความพร้อมเพรียงกัน ความปรองดองกัน เป็นการร่วมแรงร่วมใจกันหรือการทำงานร่วมกัน^{๒๒} จนสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการ เกิดงานการอย่างสร้างสรรค์ ปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอาर्डเอาเปรียบกัน เป็นการยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด ความหลากหลายในเรื่องเชื้อชาติ ความกลมเกลียวกันในลักษณะเช่นนี้ เรียกอีกอย่างว่า ความสมานฉันท์ ผู้ที่มีความสามัคคี คือ ผู้ที่เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้บทบาทของตน ทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลังช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อให้การทำงานสำเร็จลุล่วง แก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้งได้ เป็นผู้ที่มีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ พร้อมที่จะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ ดังที่ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ นำเสนอไว้ว่า “หากองค์กรมีความโปร่งใส

^{๒๑} พรนพ พุกกะพันธุ์, การบริหารความขัดแย้ง, (กรุงเทพมหานคร: ว.สกุลเพ็ชร, ๒๕๔๒), หน้า ๙.

^{๒๒} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๑๓๗๘.

บริหารงานด้วยความยุติธรรมยอมทำให้บุคลากรในองค์กรเกิดขวัญกำลังใจ เกิดความสุข ความพึงพอใจ เกิดการร่วมแรงร่วมใจในการปฏิบัติงาน”^{๒๓}

ผลของความสามัคคี คือ เป็นบ่อเกิดแห่งความสุข ความเจริญ เป็นเหตุแห่งความสำเร็จ ในกิจการงานต่างๆ การงานอันเกินกำลังที่คนๆ เดียวจะทำได้ ก็ต้องอาศัยความสามัคคี การรวมใจ สามัคคีกันจึงจะเกิดเป็นพลัง ส่วนการแตกสามัคคีกันทำให้มีกำลังน้อย ความสามัคคีเกิดขึ้นที่ใด ย่อมทำให้ที่นั้นมีแต่ความสงบสุข ส่วนความแตกสามัคคีเกิดขึ้นที่ใด ก็จะยอมทำให้ที่นั้นประสบแต่ความทุกข์ มีแต่ความเสื่อมเสีย

๒) ผลกระทบของความขัดแย้งในมิติเป็นลบ

สังคมทุกสังคมย่อมหลีกเลี่ยงความขัดแย้งไม่ได้ ความขัดแย้งในสังคมจึงเป็นเรื่องปกติ เป็นแต่เพียงว่าความขัดแย้งดังกล่าวยังสามารถหาข้อยุติได้ในกรอบของกลไกที่มีอยู่สังคมนั้นก็สามารถดำเนินต่อไป หรือตราบเทาที่ปัญหาความขัดแย้งอยู่ในสัดส่วนที่ไม่แพร่กระจายไปทั่วทั้งสังคมจนหาวิธีการ หรือกลไกเพื่อยุติความขัดแย้งไม่ได้สังคมนั้นก็สามารดำเนินต่อไป^{๒๔} ผลกระทบของความขัดแย้งสามารถอธิบายโดยสังเขปได้ดังนี้

(๑) ผลกระทบต่อสุขภาพ

ความขัดแย้งในมิตินี้ ได้ก่อให้เกิดผลลบแก่สุขภาพจิตของมนุษย์ เพราะว่าจิตของมนุษย์นั้นได้ประสบกับการสูญเสีย “ดุลยภาพ” อันเป็นการสูญเสียความสมดุล เนื่องจากสถานการณ์ของความขัดแย้งในบางมิตินั้นได้ทำให้จิตมนุษย์กวัดแกว่งทั้งดีใจบ้าง เสียใจบ้าง จากการศึกษากายการแพทย์พบว่า การที่คนเราเมื่อมีความโกรธ หรือความเคียดแค้นเกิดขึ้นซึ่งเป็นปัจจัยทางด้านอารมณ์ และเมื่อความไม่สมดุลเกิดขึ้น ก็ส่งจะผ่านเข้าสู่สมองผ่านระบบประสาทรับรู้ เช่น ส่งผลต่อระบบการทำงานของหัวใจ ประสาท และระบบภูมิคุ้มกัน^{๒๕} สามารถสรุปได้ว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจะส่งผลเสียต่อสุขภาพจิต และยังส่งผลเสียไปยังระบบต่างๆ ของร่างกายอีกด้วย

(๒) ผลกระทบต่อการพัฒนาด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

การขาดความเป็นเอกภาพก่อให้เกิดผลกระทบในหลายด้าน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม คือ เมื่อสังคมเกิดความขัดแย้งในเชิงลบขึ้น ไม่สามารถดำเนินการจัดการแก้ไขให้จบลงในทางสร้างสรรค์ ก็จะทำให้สถานการณ์นั้นแปรเปลี่ยนเป็น การบาดหมาง การทะเลาะ วิวาทกัน เอาชนะกัน เกิดความระแวง ไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน สังคมเกิดการแบ่งเป็นกลุ่มต่างๆ ที่ยึดมั่นในแนวความคิดและข้อมูลเดียวกัน โดยเฉพาะความคิดเห็นทางการเมือง ที่เกิดการชุมนุมทั้งต่อต้านและสนับสนุน ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของสังคมที่กำลังเผชิญอยู่ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น นอกจากก่อให้เกิด

^{๒๓} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, “อารยสามัคคี: พลังสามัคคีบนฐานความดี ความงาม ความจริง”, วารสารสถาบันพระปกเกล้า, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๖) : ๑๕-๑๖.

^{๒๔} ลิขิต วีระเวทิน, “ความขัดแย้งและการแก้ปัญหา”, วารสารสถาบันพระปกเกล้า, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๓) : ๗.

^{๒๕} McCullough, M.E., Paragament, K.I., Thoresen, C.E., **Forgiveness: Theory, Research, and Practice**, pp. 105-107.

ความแตกแยกในสังคมแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อโดยตรงในด้านการบริหารบ้านเมืองต่อความเป็นประชาธิปไตย และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจการลงทุนทั้งในและต่างประเทศ

(๓) ผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม

ความขัดแย้งนำไปสู่ผลเสียข้างเคียงเมื่อเข้าสู่กระบวนการทางศาล ในกระบวนการทางศาล เมื่อเกิดข้อขัดแย้งอย่างระหว่างบุคคล หรือกลุ่มบุคคลนั้น โดยปกติโจทก์และจำเลยมักจะนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้ศาลพิพากษาว่าใครถูกหรือผิดส่งผลกระทบต่อ^{๒๖}

- เสียทรัพย์สิน การนำคดีขึ้นสู่ศาลโดยไม่ได้ดำเนินการเจรจาไกล่เกลี่ยนั้น จะทำให้โจทก์และจำเลยต้องจ่ายทนาย ในขณะที่เดียวกัน หากแพ้คดีอาจจะต้องเสียเงินเพื่อชดใช้ค่าเสียหาย หรือถูกศาลปรับในบางกรณี
- เสียเวลา โจทก์และจำเลยจะต้องสละเวลาเพื่อไปขึ้นศาล ซึ่งบางคดีนั้นจะต้องเสียเวลาในการสืบพยานปากต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องใช้เวลานานในการตัดสิน
- เสียความรู้สึก ในขณะที่มีการสืบพยานนั้น ทนายอาจจะมีการซักโจทก์หรือจำเลยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จริง และนอกจากนั้น หากมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งชนะ ก็จะทำให้อีกฝ่ายเสียความรู้สึก และไม่พอใจในคำตัดสินของศาล
- เสียมิตรภาพ บางคดีนั้น โจทก์และจำเลยเป็นเพื่อนรัก หรือเป็นเพื่อนบ้านกัน แต่เมื่อเกิดข้อขัดแย้งในด้านใดด้านหนึ่ง ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฟ้องร้อง การฟ้องร้องในลักษณะดังกล่าวนี้ทำให้เพื่อนบ้าน หรือมิตรต้องกลายเป็นศัตรูกันจนเป็นเหตุทำร้ายกันจนเสียชีวิต
- เสียโอกาส การนำคดีขึ้นสู่ศาลนั้น ในบางกรณีอาจจะทำให้เสียโอกาส เพราะในความเป็นจริงแล้ว คู่กรณีสามารถหาทางออกร่วมกันโดยการพูดคุยกันโดยผ่านผู้ใหญ่หรือคนกลางก็ได้ แต่เมื่อนำคดีขึ้นสู่ศาล และศาลประทับฟ้องเพื่อนำสืบคดีแล้ว หากคู่กรณีสามารถที่จะค้นหาทางออกร่วมกันได้ ก็จะทำให้เสียโอกาสดังกล่าว^{๒๗}

ความขัดแย้งย่อมเกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ โดยเฉพาะเมื่อมนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคมหรือการที่ต้องทำงานเป็นกลุ่ม นอกจากความขัดแย้งระหว่างบุคคลแล้วยังจะมีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มด้วย หากสมาชิกกลุ่มมีความแตกต่างกันมากในหลายๆ ด้าน ความขัดแย้งก็จะเกิดมากขึ้น จึงอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการยากที่คนเราจะทำงานร่วมกันในหน่วยงานโดยปราศจากความขัดแย้ง ดังนั้น มนุษย์เราทุกคนจะต้องเกี่ยวข้องและเผชิญหน้ากับความขัดแย้งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ในขณะที่เดียวกัน เราสามารถที่จะจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นให้เป็นไปในทางที่สร้างสรรค์ได้

^{๒๖} วันชัย วัฒนศัพท์, ความขัดแย้ง:หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา, หน้า ๘๗, วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ, คู่มือเพิ่มพลังความสามารถกระบวนการจัดการข้อพิพาท, (นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๗), หน้า ๗- ๘.

^{๒๗} ชลากร เทียนส่องใจ, การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเชิงพุทธ : หลักการและเครื่องมือสำหรับการจัดการความขัดแย้ง, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๓๒-๓๓.

๒.๑.๕ รูปแบบและแนวทางในการจัดการความขัดแย้ง

การจัดการความขัดแย้งมีแนวทางในการจัดการที่แตกต่างกันออกไป โดยมีรายละเอียดของการเลือกใช้วิธีต่างๆ ดังต่อไปนี้^{๒๘}

๑) การหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ความไม่ลงรอยกันส่วนมากมักจะได้รับการแก้ไข อย่างไม่เป็นทางการ โดยคนพยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้งเนื่องจากคนไม่ชอบ ความไม่สบายใจที่มาพร้อมกับความขัดแย้ง และอาจจะมองว่าประเด็นปัญหานั้นยังไม่ค่อยสำคัญ การไม่มีอำนาจในการที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ หรืออาจจะยังไม่พร้อมที่จะเจรจาไกล่เกลี่ย

๒) การเจรจาแก้ปัญหาอย่างไม่เป็นทางการ วิธีการนี้มักจะเป็นวิธีที่ทำให้ความขัดแย้งส่วนใหญ่จบลงได้ในชีวิตประจำวัน อาจเป็นเพราะข้อขัดแย้งสามารถแก้ไขได้อย่างเรียบง่ายจนเป็นที่พอใจของผู้เกี่ยวข้องหรือเพราะประเด็นปัญหาถูกยกเลิก

๓) การเจรจาต่อรอง การเจรจาต่อรองเป็นการสร้างความสัมพันธ์ของการต่อรองระหว่างกลุ่มที่รู้สึกว่าจะเกิดความขัดแย้ง หรือเกิดความขัดแย้งแล้ว แต่ละกลุ่มจะร่วมกันสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันขึ้นชั่วคราว เพื่ออธิบาย หรือบอกเล่าความต้องการและผลได้ผลเสีย

๔) การเจรจาไกล่เกลี่ยโดยมีผู้ไกล่เกลี่ยเป็นคนกลาง การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางจะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างสมัครใจ โดยที่คู่กรณีต้องเต็มใจที่จะยอมรับความช่วยเหลือจากผู้อื่นที่จะมาช่วยจัดการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

๕) วิธีการตัดสินปัญหาข้อพิพาทของผู้บริหาร ในกรณีนี้บุคคลที่สามอาจจะไม่ต้อง เป็นกลางนัก อาจจะเป็นผู้ตัดสินใจในกรณีพิพาทนั้นก็ได้ กระบวนการนี้อาจจะเป็นเรื่องส่วนตัว ถ้าความขัดแย้งนั้นเกิดขึ้นภายในองค์กรเอกชน หรือในกลุ่มผู้ร่วมงานกันเองหรืออาจจะเป็น ทางการค้าเหตุขัดแย้งนั้นเกิดในหน่วยงานราชการ ผู้ตัดสินอาจจะเป็นนายกเทศมนตรี เจ้าหน้าที่ของรัฐ

๖) อนุญาโตตุลาการ เป็นกระบวนการที่คู่ขัดแย้งสมัครใจที่จะขอร้องให้บุคคลที่สามที่เป็นกลาง ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นผู้ช่วยตัดสินใจในปัญหาความขัดแย้ง ผลการตัดสินใจอาจจะเป็นเพียงคำแนะนำหรือสิ่งผูกมัดที่จะต้องปฏิบัติตาม

๗) กระบวนการทางศาล เป็นการตัดสินที่ได้รับอำนาจจากสังคม ผลของการตัดสินจึงมีผลใช้บังคับตามกฎหมาย คู่กรณีไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ แต่ก็จะได้รับโอกาสในการแสดงทัศนคติของตนเอง อย่างหนักแน่น และจากการตัดสินที่สะท้อนถึงลักษณะความเป็นไปในสังคม

๘) กระบวนการออกกฎหมาย เป็นวิธีการแก้ปัญหา ความขัดแย้งโดยรัฐอีกวิธีหนึ่งที่อาศัยวิธีการทางกฎหมาย วิธีนี้มักจะใช้กับข้อพิพาทใหญ่ๆ ที่มีผลกระทบต่อคนส่วนมาก แต่ก็อาจจะเกิดผลต่อคนบางกลุ่ม วิธีการนี้การตัดสินใจก็เป็นกระบวนการที่มีผลออกมาเป็น “แพะ-ชนะ” โดยการลงคะแนนออกเสียง

๙) วิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรงหรืออหิงสา อหิงสา จะอาศัยคนหรือกลุ่มคนที่ร่วมกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด หรือละเว้นการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อให้คู่กรณีปฏิบัติตามที่กลุ่มต้องการ การปฏิบัติการโดยไม่ใช้ความรุนแรงนี้ อาจจะทำคนเดียว หรือเป็นกลุ่ม และอาจจะทำอย่างเป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการก็ได้

^{๒๘} Moor, W. Christopher, *The Mediation Process : Practical Strategic for Resolving Conflict*, pp. 5-16,

๑๐) การใช้ความรุนแรง หรือใช้กำลัง แนวความคิดของกระบวนการนี้อยู่บนพื้นฐานที่ว่า ถ้าคูกรณีหรือทรัพย์สินของคูกรณีมีคุณค่าสูงและคุณค่า ของการดำรงอยู่ในสถานภาพของเขานั้นสูงพอ จะทำให้เกิดการยินยอมให้เกิดสิทธิพิเศษ สิ่งที่จะทำให้การใช้ความรุนแรงได้ผล คือ คูกรณีจะต้องสร้างอำนาจต่อรองที่เพียงพอที่จะทำลายคู่ต่อสู้ และต้องสามารถที่จะลงให้ฝ่ายเห็นว่า ตนมีพลังพอและพร้อมที่จะใช้มัน

สามารถสรุปได้ว่า ความขัดแย้ง หมายถึง พฤติกรรมที่ไม่ลงรอยกัน เป็นลักษณะของความไม่เห็นพ้องต้องกันระหว่างสมาชิกหรือกลุ่มในองค์การ ความขัดแย้งเกิดขึ้นจากพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวอาจจะสะท้อนออกมาในรูปของความไม่รุนแรง หรือรุนแรงก็ได้ การจัดการความขัดแย้งมีแนวทางในการจัดการที่แตกต่างกันออกไป ทั้งกระบวนการที่ไม่เป็นทางการและเป็นส่วนตัว ได้แก่ ๑) การหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ๒) การเจรจาแก้ปัญหาอย่างไม่เป็นทางการ ๓) การเจรจาต่อรอง ๔) การเจรจาไกล่เกลี่ยโดยมีผู้ไกล่เกลี่ยเป็นคนกลาง ๕) วิธีการตัดสินปัญหาข้อพิพาทของผู้บริหาร ๖) อนุญาโตตุลาการ ๗) กระบวนการทางศาล ๘) กระบวนการออกกฎหมาย และ ๑๐) การใช้ความรุนแรง หรือใช้กำลัง ซึ่งกระบวนการเหล่านี้จะสามารถนำมาสู่จัดการความขัดแย้งในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่มีเงื่อนไขที่สำคัญ คือ บุคคลที่จะนำวิธีการที่ได้นำเสนอไปประยุกต์ใช้ได้ อย่างถูกต้อง

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสันติวิธี

๒.๒.๑ ความหมายของสันติวิธี

สันติวิธีมาจากคำว่า สันติ+วิธี สันติ หมายถึง ความสงบ วิธี หมายถึง หนทางหรือแนวทางที่จะกระทำ วิธีที่จะก่อให้เกิดความสงบ เช่น เจรจาสงบศึกโดยสันติวิธี^{๒๙} สันติวิธีมาจากภาษาอังกฤษว่า “Non-violence สันติวิธีมีความหมายมุ่งไปที่วิธีหรือเครื่องมือในการจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ได้แก่ “วิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรง วิธีการปฏิบัติที่ไม่รุนแรงในการแก้ปัญหาหรือดำเนินชีวิต”^{๓๐} “สันติวิธีเป็นวิธีที่กลุ่มบุคคลหรือมวลชนใช้ต่อสู้เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ต้องการ”^{๓๑} สันติวิธี คือ “วิธีที่จะก่อให้เกิดความสงบ” เช่น “เจรจาสงบศึกโดยสันติวิธี”^{๓๒} สันติวิธี คือ การป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนของสภาพการใช้ความรุนแรงและสงคราม โดยให้เหตุผลว่า ในการสงคราม ไม่ว่าจะในครั้งโบราณหรือในปัจจุบัน จะมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงโดยไม่สามารถทำอะไรได้มากนักสิทธิมนุษยชนเป็นการเคารพในศักดิ์ และคุณค่าความเป็นคนทุกคน ต่อเมื่อมนุษย์มีจิตสำนึกใน

^{๒๙}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒, หน้า ๑๑๖๖.

^{๓๐}รุ่งธรรม ศุจิธรรมรักษ์, สันติศึกษากับสันติภาพ, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๓), หน้า ๑๔.

^{๓๑}มารค ตามไท, การจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีในสันติวิธี : ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความมั่นคง, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันยุทธศาสตร์ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, ๒๕๔๓), หน้า ๗๘-๘๐.

^{๓๒}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น, ๒๖๔๖), หน้า ๑๑๖๖.

ศีลธรรมพื้นฐานนี้จึงจะสามารถสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และยั่งยืนได้^{๓๓} สันติวิธี หมายถึงที่ไม่ใช้ความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อมในการบริหารจัดการชีวิตของตนเองและสังคม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข เป็นเครื่องมือในการจัดการกับความขัดแย้งได้ด้วยความสงบและไม่ใช้ความรุนแรง รวมไปถึงการใช้ชีวิตด้วยสันติวิธี โดยสันติวิธีจำแนกออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑) สันติวิธีในการต่อสู้และเรียกร้อง เป็นแนวทางที่ถูกนำมาใช้เมื่อเกิดความไม่พอใจหรือมีความเห็นที่ไม่สอดคล้องกับผู้มีอำนาจ มีการดำเนินการในลักษณะประท้วงหรือเรียกร้องจากผู้มีอำนาจอย่างสงบ โดยสันติ ไม่มีอาวุธ^{๓๔} และไม่ใช้ความรุนแรงทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

๒) สันติวิธีในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง เป็นแนวทางที่ใช้ในการแก้ปัญหาหลังจากที่ความขัดแย้งหรือข้อพิพาทเกิดขึ้นแล้ว มีความพยายามยุติความขัดแย้งโดยใช้สันติ^{๓๕} เพื่อระงับยับยั้งไม่ให้ความขัดแย้งขยายไปสู่ความรุนแรงต่อไป โดยการใช้การเจรจา การไกล่เกลี่ย การประนีประนอม เป็นต้น

๓) สันติวิธีในการดำเนินชีวิต หมายถึง การดำเนินชีวิตที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นตามแนวทางของศีล ๕ เป็นเครื่องมือในการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของมนุษย์ เป็นบรรทัดฐานหรือกฎเกณฑ์ทางสังคม เพื่อให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

สันติวิธีทุกรูปแบบจึงจำแนกเข้าในหลักสันติวิธี ๓ ประเภท เพราะทั้งการต่อสู้และเรียกร้อง การแก้ปัญหาความขัดแย้ง รวมทั้งการดำเนินชีวิต หากไม่ใช่แนวทางสันติวิธีก็มีความเสี่ยงที่จะทำให้ความขัดแย้งยกระดับไปสู่ความรุนแรงได้ สันติวิธีมีความสัมพันธ์กับสันติภาพ สอดคล้องกับแนวทางที่จะนำมาพัฒนา ดังที่พระมหากษัตริย์ นำเสนอไว้ว่า “หากมองมิติหนึ่งก็เป็นสิ่งเดียวกัน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสังคมสันตินั้น อาจมองว่าสันติภาพอยู่ในฐานะเป้าหมาย และมองสันติวิธีในฐานะวิธีการหรือเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้ง”^{๓๖} เรียกว่า สันติวิธี สันติวิธีจึงเป็นทั้งเครื่องมือ วิธีการ และกระบวนการจัดการกับความขัดแย้งอย่างสันติ ซึ่งจะทำให้เกิดสันติภาพต่อไป “เพราะสันติภาพเป็นหนทางเดียวที่จะทำให้มนุษยชาติรอดอยู่ได้”^{๓๗}

^{๓๓} ประเวศ วะสี, สันติวิธีกับสิทธิมนุษยชน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ๒๕๔๕), คำนำ.

^{๓๔} วันชัย วัฒนศัพท์, ความขัดแย้ง : หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๗), หน้า ๑๐๑-๑๐๓.

^{๓๕} ไคทอม อารียา, บทความการส่งเสริมสันติวิธี เอกสาร ๓๐ ปี ๑๔ ตุลา จดหมายข่าวประชาชน, ฉบับที่ ๓ วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๖, หน้า ๒๖.

^{๓๖} พระมหากษัตริย์ ธรรมหาโส, พุทธสันติวิธี : การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง, หน้า ๑๙๒.

^{๓๗} ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล, มนุษย์กับสันติภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๒๘.

๒.๒ ความสำคัญของสันติวิธี

พระมหาพรหมชา ฐมมหาโส สรุปความสำคัญของสันติวิธีที่จะเป็นแนวทางในการจัดการกับปัญหาต่าง ดังนี้

๑) สันติวิธีเป็นวิธีที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรม วิธีการนี้เป็นคู่มือ และเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความเป็นมนุษย์ เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาจิตใจมนุษย์

๒) สันติวิธีเป็นวิธีการที่สร้างพื้นฐานของความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างประชาชนในกลุ่มต่างๆ เพราะความเข้าใจ เห็นใจกันเป็นวิธีการป้องกัน และต่อสู้กับภัยในด้านต่าง ๆ ที่อาจจะมาสู่ประเทศชาติด้วย

๓) สันติวิธีเป็นวิธีเดียวที่สนับสนุนประชาธิปไตย เป็นวิธีส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคคลกลุ่มต่างๆ เพื่อหาแนวทางแก้ไขความขัดแย้งแทนการใช้ความรุนแรง กระบวนการประชาธิปไตยนำมาสู่การส่งเสริมสันติวิธีในชาติ และระหว่างชาติได้

๔) สันติวิธีเป็นวิธีสนับสนุนกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม โดยการร่วมคิด ร่วมริเริ่ม ร่วมวางแผนดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมตรวจสอบ

๕) สันติวิธีเป็นวิธีเดียวที่สนับสนุนการคิด และการปฏิบัติการในการจัดการความขัดแย้ง โดยไม่ใช้ความรุนแรงในทุกรูปแบบ ทั้งทางร่างกาย ทางเพศ ทางจิตใจ ทางเศรษฐกิจและสังคม

๖) สันติวิธีเป็นวิธีการที่น่าจะมีการสูญเสียน้อยที่สุดทั้งระยะสั้นระยะยาว ทั้งรูปธรรมและนามธรรม

๗) สันติวิธีเป็นวิธีการประสานความขัดแย้ง

๒.๒.๓ แนวทางการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี

แนวทางในการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธีนั้น เป็นกระบวนการปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติ โดยการแปรสภาพการณ์ให้เข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น ผู้วิจัยจะได้นำเสนอแนวทางในการจัดการความขัดแย้ง ในประเด็นที่เกี่ยวข้องได้แก่ ๑) วิธีการทางทูตเชิงสันติ ๒) วิธีการกฎหมายเชิงสันติ และทางเลือกเชิงสันติอื่น ๆ ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีการทางทูต

การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีแห่งการทูตนั้น สามารถจำแนกสันติวิธีตามแนวนี้ได้ ๔ วิธี กล่าวคือ การเจรจา การไต่สวน การเจรจาไกล่เกลี่ย และการประนีประนอม ดังนี้

(๑) การเจรจา (Negotiation) การเจรจา หมายถึง กระบวนการของการแสดงออก ซึ่งข้อเสนอที่ต้องการให้ได้รับการตกลงบนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกันในเรื่องที่มีการขัดแย้งทางผลประโยชน์ เป็นต้น ซึ่งโดยทั่วไป การเจรจาเป็นการสร้างความสัมพันธ์ของการต่อรองระหว่างกลุ่มที่รู้สึกว่าจะเกิดความขัดแย้ง หรือเกิดความขัดแย้งแล้ว แต่ละกลุ่มจึงพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูล^{๓๘}

(๒) การไต่สวน (Inquiry) แนวทางนี้เป็นวิธีที่มุ่งเน้นการจัดการข้อพิพาททั้งในระหว่างประเทศ และภายในประเทศ สหประชาชาติได้มีมติในปีค.ศ. ๑๙๖๗ (พ.ศ.๒๕๑๐) จัดตั้งคณะกรรมการไต่สวนถาวรขึ้น โดยประกอบด้วยบุคคลซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมายและสาขา

^{๓๘} Christopher W. Moor, วันชัย วัฒนศัพท์ (ผู้แปล), กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง, (ขอนแก่น: สถาบันสันติศึกษา, ๒๕๔๒), หน้า ๗.

ต่างๆการสอบสวนของคณะกรรมการนี้ จะทำได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากคู่พิพาทอย่างน้อยฝ่ายหนึ่งในดินแดนที่จะมีการสอบสวน^{๓๙}

(๓) การไกล่เกลี่ย (Reconciliation) การไกล่เกลี่ยเป็นการปฏิบัติการของรัฐที่สาม หรือบุคคลที่สาม ในกรณีที่คู่กรณีไม่สามารถแก้ปัญหาด้วยตนเองโดยทางเจรจา เพื่อให้คู่กรณีทำความตกลงกันในปัญหาที่พิพาท แต่ในลักษณะของการไกล่เกลี่ย ก็มีแนวทางในการดำเนินการออกเป็น ๒ ลักษณะ กล่าวคือ การไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง (Mediation)^{๔๐} และ การไกล่เกลี่ยโดยคนกลางเป็นเพียงผู้ช่วยติดต่อ^{๔๑}

(๔) การประนีประนอม การประนีประนอมเกิดจากการที่คู่กรณีได้ตกลงกันไว้ในอนุสัญญาสองฝ่ายหรือหลายฝ่ายก็ได้ ว่าถ้ามีกรณีพิพาทเกิดขึ้นให้ใช้วิธีระงับด้วยการ

๒) การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีทางกฎหมาย

การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีทางกฎหมายเชิงสันติ สามารถจำแนกสันติวิธีตามแนวนี้ได้ ๓ วิธี กล่าวคือ อนุญาโตตุลาการ กระบวนการทางศาล และกระบวนการออกกฎหมาย ดังนี้

(๑) อนุญาโตตุลาการ (Arbitration) หมายถึง กระบวนการที่ทั้งคู่สมัครใจขอให้ “บุคคลที่สามที่เป็นกลาง” ไม่มีส่วนได้เสียเป็นผู้ช่วยตัดสินใจในปัญหาความขัดแย้ง^{๔๒} แต่ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ คำวินิจฉัยของคณะอนุญาโตตุลาการในระดับประเทศที่เรียกว่า “คำชี้ขาด” นั้น ถือเป็นที่สุดและมีผลผูกพันคู่พิพาทให้ต้องปฏิบัติตามทันที^{๔๓}

(๒) กระบวนการทางศาล หมายถึง การที่สถาบันซึ่งจัดตั้งขึ้นตามระบบที่สังคมนิยมรับเข้ามาช่วยจัดการแก้ไขข้อพิพาท

(๓) กระบวนการออกกฎหมาย กระบวนการออกกฎหมายจัดได้ว่าเป็นการแก้ปัญหาความขัดแย้ง หรือข้อพิพาทได้อีกประการหนึ่งเช่นเดียวกัน วิธีการนี้ดำเนินการโดยภาครัฐโดยอาศัยกระบวนการทางกฎหมาย^{๔๔}

๓) ทางเลือกเชิงสันติอื่น ๆ

(๑) การหลีกเลี่ยง หรือการถอนตัว วิธีการนี้เป็นการหลบฉาก หรือถอนตัวออกจากประเด็นที่กำลังมีความขัดแย้งกัน

^{๓๙}ปรีชา เอี่ยมสุทธา, กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมืองภาคสันติ, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมศาสตร์, ๒๕๒๕), หน้า ๗๐-๗๑.

^{๔๐}วันชัย วัฒนศัพท์, ความขัดแย้ง: หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา, หน้า ๑๕๘.

^{๔๑}Clyde Eagleton, *International Government*, (New York: The Ronald press, 1948), p. 218.

^{๔๒}ดูรายละเอียดใน พระมหาพรหม ธรรมหาโส, พุทธสันติวิธี : การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง, หน้า ๒๑๘-๒๓๔.

^{๔๓}วันชัย วัฒนศัพท์, กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง, หน้า ๙.

^{๔๔}ดูรายละเอียดในสำนักกระงับข้อพิพาท กระทรวงยุติธรรม, คู่มือระงับข้อพิพาทสำหรับประชาชน, (กรุงเทพมหานคร: จีรรัชการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๒๓.

^{๔๕}Christopher W. Moor, วันชัย วัฒนศัพท์ (ผู้แปล), กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง, หน้า ๑๐.

(๒) การเผชิญหน้า ทฤษฎีนี้ต้องนำมาใช้ถัดจากมาตรการ ที่ ๑ และที่ ๒ ดังที่ได้กล่าวข้างต้นแล้ว เมื่อเราประเมินอย่างรอบด้านแล้วว่า สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนี้นี้ยังหาบทสรุป หรือไม่ มีข้อยุติที่ชัดเจน

(๓) การโน้มน้าว เป็นวิธีการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลพยายามเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งวิธีการนี้คู่กรณีใช้วิธีการในการชักชวนอย่างแน่วแน่ จนกระทั่งฝ่ายหนึ่งต้องยอมจำนนด้วยเหตุผล เพราะการรบเร้า

(๔) การสนับสนุน คือการให้โอกาสบุคคลที่อยู่ภายใต้ความกดดัน สามารถระบายความรู้สึก ความคิดเห็น ความโกรธ หรือไม่พอใจ และช่วยให้การตัดสินใจว่าจะทำอะไร

(๕) การบังคับ และการผลักดัน^{๕๖} เป็นวิธีการแข่งขันจะใช้เมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายมากกว่าความสัมพันธ์

(๖) การโอนอ่อนผ่อนตามหรือทำให้ เป้าหมายของข้อตกลงประเภทนี้ออกมาในรูปของการเอื้อประโยชน์ให้แก่ฝ่ายอื่นโดยที่เราต้องยอมเสียประโยชน์ เช่น วิธีการแบ่งปันปันส่วน หรือวิธีแบบบูรณาการ ตามแต่ผู้อื่นต้องการว่าจะใช้วิธีไหน การมุ่งเน้นวิธีการนี้อาจจะทำให้มองว่าเกิดความราบรื่นในการแก้ไขปัญหา แต่ถึงกระนั้น ก็ยังทำให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแพ้ หรือชนะ

๗) การร่วมมือกัน หรือการแก้ปัญหา เป็นวิธีการจัดการความขัดแย้งที่เน้นวิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยและการไกล่เกลี่ยคนกลางเป็นการใช้ทั้งวิธีบูรณาการ และแบ่งปันปันส่วนในการเจรจาไกล่เกลี่ย แม้แนวทางนี้ให้ความสำคัญแก่ความสัมพันธ์ แต่เป้าหมายก็มุ่งเน้นไปที่การยุติความขัดแย้ง และผลการเจรจายุติความขัดแย้งที่ตามมาภายหลัง

๘) การมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือ เป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นการ ซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเป็นการเสริมความสามัคคีในสังคม^{๕๗}

จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องแนวคิด และทฤษฎี สันติวิธี สามารถสรุปได้ว่า สันติวิธี หมายถึง หนทางหรือแนวทางที่จะกระทำ วิธีที่จะก่อให้เกิดความสงบ วิธีที่ไม่ใช้ความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อมในการบริหารจัดการชีวิตของตนเองและสังคม โดยสันติวิธีจำแนกออกเป็น ๓ ประเภท คือ ๑) สันติวิธีในการต่อสู้และเรียกร้อง ๒) สันติวิธีในการแก้ปัญหาคความขัดแย้ง ๓) สันติวิธีในการดำเนินชีวิต สันติวิธี จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรม สนับสนุนกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม สนับสนุนประชาธิปไตย การคิด และเป็นวิธีการประสานความขัดแย้ง แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี ได้รับการนำเสนอจากนักวิชาการที่น่าสนใจ ประกอบด้วย แนวคิดเรื่อง ทศธรรม (ความถูกต้อง ๑๐ ประการ) และตรีปณิธาน แนวคิดเรื่องตรีสากลแนวคิดเรื่องการยอมรับในความหลากหลาย และการพึ่งพาอาศัยกันและกัน แนวคิดเรื่องความยุติธรรม แนวคิดเรื่อง ความไว้วางใจและความสัมพันธ์ และ แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วม สำหรับแนวทางในปฏิบัติการเพื่อจัดการความขัดแย้งตามแนวทางของสันติวิธี

^{๕๖} สิทธิพงษ์ สิริขจร, การบริหารความขัดแย้ง, (กรุงเทพมหานคร: จงเจริญการพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า. ๕๖.

^{๕๗} วันชัย วัฒนศัพท์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๗), หน้า ๒๕-๒๘.

ประกอบด้วยชุดวิธีใหญ่ๆ ๓ ชุดด้วยกัน กล่าวคือ ชุดวิธีตามแนวทางของการหลุด ชุดวิธีตามแนวทางของกฎหมาย และชุดวิธีรูปแบบอื่นๆ ที่มักจะได้รับการประยุกต์ในสังคมต่างๆ ในโลกยุคปัจจุบัน จะเห็นว่า ชุดวิธีเหล่านี้ เป็นชุดของวิธีที่ไม่สามารถประเมินหรือตัดสินได้ว่า “ชุดใดดีที่สุด” แต่ทุกชุดของวิธีนั้นมีคุณค่าเท่าเทียมกันในแง่ของการใช้งาน แต่ประเด็นสำคัญก็คือ แต่ละชุดอาจจะเหมาะสมสำหรับบางสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งเท่านั้น

๒.๓ การจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี

๒.๓.๑ ความหมายของพุทธสันติวิธี

สันติวิธีในความหมายในทางพระพุทธศาสนามีความหมายที่แตกต่างกันออกไปตามบริบทของการนำเสนอ ซึ่งสามารถอธิบายได้โดยสังเขปดังนี้

๑) สันติในความหมายของ นิพพาน หมายถึง สันติ ที่สื่อนัยให้เห็นถึงความหมายในแง่ของนิพพาน ดังพุทธพจน์ว่า “สุข (อื่น) ยิ่งกว่าความสงบไม่มี...เพราะนิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง”^{๔๘} การตรัสในลักษณะนี้ต้องการสื่อให้เห็นถึงความสมนัยกันระหว่าง สันติ กับ นิพพาน หรือ สันติ ในประโยคที่ว่า “พระมุนี ผู้ไม่หวั่นไหว ทรงมุ่งสันติ ปรีณิพพานแล้ว”^{๔๙} นอกจากนี้ สันติ ในบางแห่งหมายถึง นิพพาน โดยตรงดั่งนัยที่ว่า คำว่า สันติ ได้แก่ ทั้งสันติ และสันติบท มีความหมายอย่างเดียวกัน สันติบทนั่นเองคือ อมตนิพพาน ได้แก่ ธรรมเป็นที่ระงับสังขารทั้งปวง เป็นที่สลัดทิ้งอุปธิทั้งหมด เป็นที่สิ้นตัณหา เป็นที่คลายกำหนด เป็นที่ดับกิเลส เป็นที่เย็นสนิท^{๕๐}

๒) สันติในความหมายของ “ความสงบ” ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาที่สื่อนัยถึงความ สงบปรากฏในหลักคำสอนในลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น “๑) อัจจันตสันติ (ความสงบอย่างสิ้นเชิง) หมายถึง อมตนิพพาน ๒) ตทังคสันติ (ความสงบด้วยองค์นั้นๆ) หมายถึงผู้บรรลुरुูปฌาน ๔ และอรูปปฌาน ๔ (๓) สมมุติสันติ (ความสงบโดยสมมติ) หมายถึง ทิฎฐิ ๖๒ ในที่นี้หมายถึงสันติโดยสมมติ^{๕๑}” “สัมพัศความสงบอย่างยิ่ง คือ นิพพาน อันไม่มีภัยแต่ที่ไหน ๆ” เป็นต้น หรือในขณะเดียวกันคำว่า สันติ “ผู้ดับกิเลสแล้ว ย่อมอยู่เป็นสุขทุกเมื่อ...เข้าถึงความสงบ ย่อมอยู่เป็นสุข”^{๕๒} ก็ได้ดั่งคำว่า “ที่ชื่อว่าสันติ เพราะความสงบแห่งกิเลส”^{๕๓} ถึงกระนั้น คำว่าสันติ ในประโยคนี้ก็ยังคงเน้นถึงความสงบอยู่นั่นเอง

จากการให้คำนิยาม และความหมายของคำว่า “สันติ” ดังที่ได้กล่าวข้างต้นนั้น ทำให้ดูประหนึ่งว่า “สันติ” มีนัยเพียงแง่มุมเดียวเท่านั้น กล่าวคือ “ความจริงในระดับโลกุตระ” (โลกุตรสัจจะ) เป็นความจริงสูงสุดที่มุ่งเน้น “สันติเชิงปัจเจก” หรือ “สันติเชิงอัตตวินัย” และแม้ว่า “สันติแบบโลกุตระ” จะมุ่งเน้น “สันติภายใน” และ “สันติภายนอก” ซึ่งคำว่า ผู้เข้าไปสงบ อันหมายถึง ผู้

^{๔๘} ชุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๐๒/๙๕.

^{๔๙} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๒๒/๑๖๘.

^{๕๐} ชุ.จ. (ไทย) ๒๙/๖๕/๒๔๗.

^{๕๑} ชุ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๙/๘๘-๘๙.

^{๕๒} ว.จ. (ไทย) ๗/๓๐๕/๑๑๔.

^{๕๓} คุรยละเอียดใน ชุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๖๓/๔๑๙.

ที่สิ้นกิเลส หรือบรรลุนิพพานในประโยคดังกล่าวก็ยังจัดได้ว่าเป็น “สันติเชิงปัจเจก” หรือ “เชิงอัตตวิสัย” อยู่แน่นอน คำว่า “สันติ” ในบริบทนี้ หมายถึง สังคมแห่งสันติ “สันติเชิงโลกิยะ” หรือ “สมมติสันติ” ดังที่ได้กล่าวแล้ว ด้วยเหตุนี้ คำว่า “สันติ” หรือ “ความสงบ” ในบริบทนี้จึงมีความหมายว่า “ภาวะที่ไร้ความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม” และเมื่อเชื่อมกับคำว่า “พุทธสันติวิธี” หรือ “สันติวิธีเชิงพุทธ” นั้น จึงหมายถึง “วิธี ข้อปฏิบัติ หรือชุดของวิธีอย่างใดอย่างหนึ่งที่พระพุทธเจ้า หรือเหล่าสาวกของพระองค์ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งอย่างสันติ” ซึ่งคำว่า “จัดการอย่างสันติ” หมายถึง “การใช้วิธี ข้อปฏิบัติ หรือชุดของวิธีทุกชนิดที่มีอยู่เข้าไปจัดการความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง หรือปราศจากความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม” ความสอดคล้องกันประการหนึ่งระหว่าง “สังคมแห่งสันติ” กับ “พุทธสันติวิธี” คือ เมื่อกล่าวถึง สังคมแห่งสันติ จัดได้ว่าเป็นสังคมที่ไร้ความรุนแรง หรือปราศจากความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่สังคมดังกล่าวยังมีความขัดแย้ง และบางครั้ง หรือบางสถานการณ์ความขัดแย้งดังกล่าวได้พัฒนาตนเองไปสู่จุดที่ สังคมไร้สันติ หรือ ปราศจากสันติ จึงมีความจำเป็นต้องใช้วิธีการเชิงสันติ เข้าไปจัดการความขัดแย้งแบบสันติหรือ จัดการความรุนแรงแบบสันติ^{๕๔}

สรุปได้ว่าพุทธสันติวิธี เป็นข้อปฏิบัติ หรือชุดของวิธีอย่างใดอย่างหนึ่งที่พระพุทธเจ้า หรือเหล่าสาวกของพระองค์ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งอย่างสันติ โดยจัดการความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง หรือปราศจากความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นวิธีการที่มุ่งสร้างความสงบสุขให้แก่ตนเอง และบุคคลอื่น พิจารณาให้ประสบผลดังที่ตั้งใจไว้ ในการบรรลุตามวัตถุประสงค์ คือ มีความสงบภายในใจของตน พัฒนาตนเองได้อย่างดีที่สุด

๒.๓.๒ ประเภทของพุทธสันติวิธี

เมื่อกล่าวถึงสันติวิธีตามที่ปรากฏในโลกนี้สามารถแบ่งเป็น ๓ ประเภทใหญ่ กล่าวคือ ๑) สันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้ง ๒) สันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต และ ๓) สันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการเรียกร้องความต้องการ ดังต่อไปนี้

๑) พุทธสันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้ง

สันติวิธีตามนัยนี้ พระพุทธศาสนาได้นำเสนอเครื่องมือ ไม่ว่าจะ เป็น “แนวคิด” และ “การปฏิบัติกร” เพื่อการจัดการความขัดแย้งใน ๒ มิติใหญ่ ๆ ด้วยกัน กล่าวคือ ๑) มิติของความขัดแย้งด้านในอันเป็นการจัดการความขัดแย้งในเชิงปัจเจก หรือเชิงอัตวิสัย และ ๒) มิติการจัดการความขัดแย้งด้านนอกอันเป็นการจัดการความขัดแย้งในเชิงสังคม เมื่อกล่าวถึง “สันติวิธี” ในฐานะเป็นเครื่องจัดการความขัดแย้งเพื่อให้เกิด “สังคมแห่งสันติ” พระพุทธเจ้าในฐานะเป็นผู้นำขององค์กรสงฆ์ได้เข้าไปมีส่วนสำคัญในการจัดการความขัดแย้งในหลายกรณีด้วยกัน จนเป็นที่มาของคำว่า “นักเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง” ไม่ว่าจะ เป็นกรณี “สงครามน้ำ” “สงครามการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์” และ “สงครามน้ำลาย หรือสงครามปาก” เป็นต้น

เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว สันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งตามมิติของพระพุทธศาสนานั้น ไม่ได้มีนัยเพื่อแก้ไข หรือจัดการความขัดแย้ง “คู่กรณี” (Party) แต่เพียง

^{๕๔} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, พุทธสันติวิธี : การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง, หน้า ๑๙๗-๑๙๘.

ประการเดียว หากแต่พยายามเข้าไปแก้ไข หรือจัดการสร้าง “ภูมิคุ้มกันทางจิต” ให้แก่คู่อริด้วยการจัดการในลักษณะนี้ หากสามารถทำได้จัดได้ว่าเป็นการจัดการความขัดแย้งแบบยั่งยืน

๒) พุทธสันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต

แนวคิดสำคัญที่เกี่ยวกับประเด็นนี้ก็คือพุทธพจน์ที่ว่า “การใช้ชีวิต หรือดำเนินชีวิตที่ไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น (การไม่เบียดเบียนสัตว์ทั้งปวง)” ซึ่งหลักการใหญ่ตามที่ปรากฏในพระพุทธานุญาตก็คือ การนำเสนอเรื่อง “ศีล ๕” เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของมนุษย์ใน “เชิงปัจเจก” และป้องกันไม่ให้มนุษย์เชิงปัจเจกไปเบียดเบียน และทำร้ายคนอื่น ๆ ในสังคม ซึ่งหลักการนี้ นอกจะเป็นการ “ให้ชีวิตแก่คนอื่นหรือสัตว์อื่น” แล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้แก่ “ชีวิตตนเอง” ด้วย ฉะนั้น หลักการ “ศีล ๕” นี้จัดได้ว่าเป็น “บรรทัดฐาน” หรือ “กฎเกณฑ์ทางสังคม” ที่มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

นอกจากนั้นแล้ว หลักการอื่น ๆ เช่น ทิฐฐัมมิกัฏฐุประโยชน์ ๔ ทิศ ๖ สังคหัตถุ ๔ ประการ และพรหมวิหาร ๔ เป็นต้นถือได้ว่าเป็นหลักการในเชิงรุก และเชิงรับ มนุษย์สามารถใช้เป็นหลักปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเอง และเข้าไปเกี่ยวข้องกับมนุษย์คนอื่น ๆ หรือกลุ่มอื่น ๆ ในสังคม หลักการต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาล้วนเป็นแนวคิด และเครื่องมือ สำคัญที่ทำให้มนุษย์นำไปเป็นคู่มือในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข และเกิดสันติสุขทั้งภายใน และภายนอก

๓) พุทธสันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการเรียกร้องความต้องการ

คำว่า “การเรียกร้อง” ในบริบทนี้ หมายถึง “การคว่ำบาตร”^{๕๕} (ปัตตนิกุชชกรรม) ลักษณะของการคว่ำบาตรค่อนข้างจะสอดคล้องกับแนวคิดตะวันตกในแง่ของถ้อยคำ แต่เมื่อก้าวในรายละเอียดพบว่า เป็นการลงโทษที่ทรงอนุญาตให้สงฆ์ทำแก่คฤหัสถ์ ผู้กล่าวให้(ประสงค์)ร้ายต่อพระรัตนตรัย โดยสงฆ์ประกาศให้พระภิกษุทั้งหลายไม่ให้คบหา ไม่รับบิณฑบาต ไม่รับนิมนต์ และไม่รับไทยธรรมของคฤหัสถ์นั้น จนกว่าเขาจะรู้สึกถึงโทษที่ตัวเองได้กระทำแล้วหันกลับมาประพฤติตัวดี สงฆ์จึงประกาศระงับโทษให้พระภิกษุทั้งหลายได้คบหาอีก เรียกว่า “ปัตตอกุชชกรรม” คือ “การหยายบาตร” ซึ่งวิธีการนี้ พระสงฆ์ได้กระทำครั้งแรกต่อวัชพลิจฉวี แคว้นวัชชี จะเห็นว่า ลักษณะ “การเรียกร้อง” ตามแนวทางแห่งวินัยนี้ ไม่ได้มีนัยเพื่อมุ่งผลประโยชน์เป็นการส่วนตัว หรือกลุ่มคน หากแต่มุ่งเมื่อความผาสุกของหมู่สงฆ์ และสังคมโดยรวม ซึ่งแตกต่างจากเป้าหมายของการประกาศคว่ำบาตรตามแนวคิดของตะวันตกบางประเทศที่ใช้ในปัจจุบันนี้

สันติวิธีในพระพุทธศาสนาประกอบไปด้วย ไตรภาค ด้วยกัน กล่าวคือ พุทธสันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้ง ในฐานะเป็นเครื่องมือในการเรียกร้องความต้องการ และในฐานะเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต เมื่อก้าวโดยสารัตถะแล้ว จะพบว่า พุทธสันติวิธีบางอย่างอาจมีความสอดคล้องกันในแง่ของถ้อยคำ แต่ แนวคิด และการปฏิบัติการ นั้น มีความแตกต่างกันดังที่ได้กล่าวแล้ว สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของแต่ละยุคสมัย มีความแตกต่างกัน^{๕๖}

^{๕๕} วิ.จ. (ไทย) ๗/๓๓๖-๓๓๘/๑๘๐-๑๘๕.

^{๕๖} พระมหาพรหมชา ธรรมหาโส, พุทธสันติวิธี : การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง, หน้า ๑๙๘๒๐๒.

สรุปได้ว่า พุทธสันติวิธีสามารถจำแนกได้ ๓ ประเภทใหญ่ คือ ๑) สันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้ง ๒) สันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต และ ๓) สันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการเรียกร้องความต้องการ ซึ่งเป็นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขในดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม แต่อยู่ที่ความสามารถของแต่ละบุคคลจะนำไปประยุกต์ได้อย่างถูกต้อง

๒.๓.๓ หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับข้องกับการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี

หลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นคำสอนที่มุ่งประโยชน์โดยตรงสำหรับพุทธศาสนิกชน ให้สติปัญญาและสามารถนำไปปฏิบัติ พระพุทธเจ้าทรงแสดงชี้ให้เห็นคุณงามความดีและความสำคัญของบุคคลและสิ่งต่างๆ ชี้ให้เห็นสัจธรรม คือความจริงแท้ของชีวิตและกฎธรรมชาติ โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการหลุดพ้นจากวงจรแห่งทุกข์ทั้งปวง หัวใจของพุทธศาสนา คือ ละเว้นความชั่ว หมั่นทำความดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์^{๕๗} หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับข้องกับการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี ผู้วิจัยศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ หลักพุทธธรรมที่สนับสนุนสันติวิธี และหลักธรรมที่เป็นอุปสรรคต่อสันติวิธี โดยสังเขปดังต่อไปนี้

๒.๓.๓.๑ หลักพุทธธรรมที่สนับสนุนสันติวิธี

หลักพุทธธรรมที่สนับสนุนสันติวิธีในการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยจะขอยกมาประกอบเป็นหลักการขั้นพื้นฐานในการสร้างสันติวิธี ดังมีรายละเอียด ต่อไปนี้

๑) หลักขันติธรรม

คัมภีร์พระไตรปิฎก พระพุทธเจ้าตรัสพุทธจริยธรรม เรื่อง ขันติไว้ในมหาปทานสูตรว่า “ขันติ คือ ความอดทน ความอดกลั้น เป็นตบะอย่างยิ่ง...นี้เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าใน สัพพาสวสูตรว่าด้วยขันติมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การทำลายหรือแผดเผากิเลสให้มอดมลายไปตั้งข้อความว่า...ภิกษุในธรรมวินัยนี้พิจารณาโดยแยกคายแล้ว เป็นผู้อดทนต่อความหนาว ความร้อน ความหิว กระจาย เหลือบ ยุง ลม แดด และการรบกวนแห่งสัตว์เลื้อยคลาน เป็นผู้อดกลั้นต่อคำหยาบ คำส่อเสียด เป็นผู้อดกลั้นต่อเวทนาทั้งหลาย...”^{๕๘} “ความอดทน กิริยาที่ อดทน ความอดกลั้น ความไม่คร่ำคราย ความไม่กริ้วกราด ความเข้มแข็งแห่งจิต นี้ เรียกว่า ขันติ”^{๖๐}

นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาได้นำหลักคำสอนมาขยายอธิบายเนื้อความในเรื่องของการมีความอดทนไว้ในลักษณะที่สอดคล้องกันดังนี้

คัมภีร์มังคลัตถทีปนี อธิบายไว้ว่า...ภิกษุผู้ประกอบด้วยความอดทน คือ ความอดกลั้นใด ย่อมเป็นผู้ไม่มีอาการผิตแปลก เป็นประหนึ่งว่าไม่ได้ยิน และไม่เห็นบุคคลผู้ด่าอยู่ด้วยอักษะโกสวัตถุ ๑๐ หรือผู้เบียดเบียนอยู่ด้วยการฆ่าและการจองจำเป็นต้น ดุจขันติวาทีตาบสณนั้น ย่อมทำไว้ในใจโดยความเป็นผู้เจริญ เพราะความไม่มีความผิตยั้งไปกว่านั้น ความอด คือความอดกลั้นนั้น ชื่อว่า ขันติ

^{๕๗}ที.ม. (ไทย) ๑๐/๙๐/๕๐.

^{๕๘}ที.ม. (ไทย) ๑๐/๙๐/๖๐.

^{๕๙}ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๔/๒๔.

^{๖๐}อภ.สง. (ไทย) ๓๔/๑๓๔๘/๓๓๗.

ขันติมีลักษณะที่ไม่ทำการโกรธตอบต่อกรรมชั่ว และคำพูดชั่วของชนเหล่าอื่น ช่มใจ เป็นผู้ไม่ดูร้าย ไม่ปลุกน้ำตาให้เกิดขึ้นแก่ชนเหล่าอื่น แต่มีจิตใจเบิกบานและมีความสุขเพราะเอาชนะความโกรธนั้นได้

ขันติ หมายถึง สภาพใฝ่ยอมข่ม คือปราบปรามบาปธรรมมีความพยายาม ความเพียร ความอดทน และความกระตือรือร้นเป็นเหตุ นั้น สภาพนั้นชื่อว่า ทมะ คือ ขันติ สภาพที่ชื่อว่า ทมะ เพราะกำจัดและข่มความพยายามให้สงบ เพราะเหตุนี้จึงชื่อว่า อธิวาสนขันติ^{๖๑}

“ขันติ” ในบริบทของพุทธสันติวิธีนี้ หมายถึง ความอดทนที่เกิดขึ้นจากการที่เราถูกรบกวนโดยฝ่ายตรงข้าม ไม่ว่าจะเป็น “โจทก์” หรือ “คู่กรณี” ของเราก็ดำเนิน ซึ่งคำว่า “ถูกรบกวน” นั้น อาจจะเป็นการถูกรบกวนทั้งทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ เช่น การด่า การทำร้าย การกล่าวเสียดสี การหมิ่นประมาท เป็นต้น แต่เราเองก็ได้คำตอบ หรือกระทำร้ายตอบต่อคู่กรณี พระพุทธเจ้า และพระสาวกหลายรูปได้ชื่อว่า “เป็นนักขันติบุคคล” ดังจะเห็นได้จากกรณีที่น่ามาคันทิยาได้จ้างทาสและกรรมกรไปด่าพระพุทธเจ้าว่า “เปรต อสุรกาย และสัตว์เดรัจฉาน” เป็นต้น แต่สิ่งที่พระพุทธเจ้าแสดงออกมาคือ “ความอดทน” ในขณะที่พระอานนท์พยายามที่จะนิมนต์ให้พระองค์เสด็จไปที่อื่นเพื่อหลีกเลี่ยงสถานการณ์ดังกล่าว พระองค์ได้ชี้ให้เห็นว่า “การหนี” ไม่ใช่วิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง เพราะแท้ที่จริงแล้ว การหนีดังกล่าวไม่ได้มีเป้าประสงค์เพื่อที่จะหนี “คนอื่น” แต่เรากำลังหนี “ตัวเอง” ที่ไม่สามารถ “อดทน” ต่อคำด่าได้^{๖๒}

๒) หลักสามัคคีธรรม

คำว่า สามัคคี ในบริบทของพุทธสันติวิธีนี้ หมายถึง ความพร้อมเพรียงของหมู่คณะ ดังที่พระพุทธเจ้าได้ทรงชี้ให้เห็นถึงความสำคัญว่า “ธรรมอย่างหนึ่ง เมื่อเกิดขึ้นในโลก ย่อมเกิดขึ้นเพื่อเกื้อกูลแก่คนหมู่มาก เพื่อความสุขแก่คนหมู่มาก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูลแก่คนหมู่มาก เกิดขึ้นเพื่อความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย” “ธรรมอย่างหนึ่ง” ดังกล่าวก็คือ “ความสามัคคี” จะเห็นว่า เมื่อใดก็ตามที่พระสงฆ์เกิดความพร้อมเพรียงกัน ชื่นชม ไม่วิวาทกัน การบาดหมางกัน การข่มขู่กัน การขับไล่กัน ย่อมไม่เกิดขึ้น อีกทั้งทำให้ประชาชนที่ยังไม่เลื่อมใสยอมเลื่อมใส ส่วนผู้ที่เลื่อมใสแล้วก็จะเลื่อมใสกันมากยิ่งขึ้น

จากนี้ข้างต้นพบว่า พระพุทธเจ้าได้ “ยืนยันคุณสมบัติ” ของ “ความสามัคคี” ว่า ถ้าหากสังคมใดก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นสังคมสงฆ์ หรือสังคมฆราวาสก็ตาม เมื่อตั้งมั่นอยู่ใน “สามัคคี” ดังกล่าว ก็จะเป็นเรื่องยากที่จะใคร่จะโจมตี หรือทำลายได้ นอกจากนั้นแล้ว ยังเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ทุกได้รับคุณประโยชน์ด้วยกันทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่หมู่คณะ ดังที่พระองค์ได้สรุปว่า “ความพร้อมเพรียงแห่งสงฆ์นำสุขมาให้”

อย่างไรก็ตาม หลักการสามัคคี เป็นพื้นฐานการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีที่มีพลานุกาพอย่างมาก เพราะว่ากระบวนการสันติวิธีจะไร้ความหมาย และ ไร้ผลในเชิงปฏิบัติการ อย่างสิ้นเชิง หากสังคมเป็นสังคมที่ไร้พลังของสามัคคี ที่เป็นเช่นนี้เพราะพลังสามัคคีเป็น ตัวแปร และ

^{๖๑} พระสิริมงคลจารย์, มงคลัตถทีปนี (พุทธโย ภาโค), พิมพ์ครั้งที่ ๑๓ (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๑๗๕.

^{๖๒} พระมหาพรหมชา ฐมมหาโส, พุทธสันติวิธี : การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง, หน้า ๑๔๕-๑๔๖.

องค์ประกอบที่สำคัญในการผลักดันกระบวนการ “สังคมแห่งความไร้ระเบียบ ความโกลาหลและยุ่งเหยิง” ไปสู่ “สังคมแห่งสันติ”

พระพุทธเจ้าทรงเป็นแบบอย่างของการใช้แนวคิดสามัคคีประสานพระภิกษุที่มีความแตกต่างในแง่ของ “วรรณะ” “ลัทธิ” และ “ความคิด” ให้เกิดเป็น “สังคมสงฆ์” ขึ้นมา และครั้งใดที่เกิดขึ้นวิกฤติการณ์ต่างๆ อันก่อให้เกิดความแตกแยก พระองค์ใช้หลักการนี้เข้าไปเป็น “ตัวเชื่อม” อยู่เสมอ พบว่า การนำเสนอพระสูตรที่บรรจุด้วยหลักการและแนวคิดเพื่อโน้มน้าวให้พระภิกษุเกิดความสมานฉันท์กันนั้น ก็มักจะสอดรับกันในสองพระสูตรดังกล่าว^{๖๓}

จะเห็นว่า “หลักการสามัคคี” ในพระพุทธศาสนานี้เป็นประเด็นที่ยิ่งใหญ่ และสำคัญอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากหลักฐานต่างๆ ที่ชี้ให้เราได้ประจักษ์แล้วข้างต้น ฉะนั้น หลักการนี้ถือได้ว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญให้พระพุทธเจ้าได้ดำเนินแผนปฏิบัติการเชิงสันติวิธีเพื่อจัดการความขัดแย้งในบริบทต่างๆ

๓) ไตรสิกขา

ไตรสิกขาประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา^{๖๔} เป็นหลักธรรมที่สนับสนุนสันติวิธี เพราะการอบรมกาย วาจา ใจ และสติปัญญาให้บริบูรณ์ มีความเกื้อกูล สนับสนุนซึ่งกันและกัน คือ ศีลเป็นรากฐานของสมาธิเมื่อศีลบริสุทธิ์ดีแล้ว เวลาทำสมาธิจิตก็จะสงบ เมื่อจิตสงบ ปัญญา ก็จะเกิดขึ้นตามลำดับ ศีลมีหน้าที่กำจัดกิเลสอย่างหยาบที่บุคคลก้าวล่วงอกุศลทุจริตและแสดงออกมาให้เห็นทางกาย และวาจาให้หมดไป สมาธิมีหน้าที่กำจัดกิเลสอย่างกลางให้หมดไป และปัญญามีหน้าที่กำจัดกิเลสอย่างละเอียด ที่นอนเนื่องอยู่ในขันธสันดานให้หมดไป นอกจากนี้ ในส่วนของอุเบกขา ก็ยังมีส่วนช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้ศีล สมาธิ และปัญญา มีความเจริญก้าวหน้าการบำเพ็ญอุเบกขาบารมีนั้นในส่วนของศีลทำให้ศีลมีความบริบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะศีลเป็นข้อปฏิบัติสำหรับฝึกฝนขัดเกลาพฤติกรรมทางกายและทางวาจา เพื่อสร้างเสริมชีวิตให้สอดคล้องเกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรม เพื่อเข้าถึงจุดหมายที่ปรารถนายิ่งขึ้นไป การบำเพ็ญอุเบกขาบารมี นั้นจึงต้องมีสติ สัมปชัญญะตั้งมั่นอยู่กับความมักน้อย สันโดษ การขัดเกลากิเลส และสำรวมรวมระมัดระวังการรักษาศีลของตนให้มีความบริสุทธิ์ และสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการที่จะทำให้เข้าใจในสิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้ก็เพราะอาศัยปัญญาเป็นหลัก และปัญญานั้นก็ทรงชี้ว่าเกิดมีได้เพราะอาศัยการประกอบ คือ อาศัยการศึกษาด้วยการฟัง (สุตมย-ปัญญา) การคิด (จินตมยปัญญา) และการอบรมจิต (ภาวนามยปัญญา)^{๖๕} ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต การทำชีวิตให้มีคุณภาพ และก่อให้เกิดสังคมแห่งปัญญาชน

๔) วชิสุจริต

วชิสุจริต^{๖๖} ประกอบด้วยหลัก ๔ ประการ คือ สัจจวาจา (พูดจริง) อปิสุนาวาจา (พูดไม่ส่อเสียด) สันทวาจา (พูดอ่อนหวาน) และ มันทภาสา (พูดด้วยปัญญา) วชิสุจริต เป็นการกระทำทางวาจา อันเป็นการประพடுத்தีทางวาจา ด้วยการพูดที่ไพเราะก่อให้เกิดคุณประโยชน์ พูดแล้วสบายกาย

^{๖๓} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, พุทธสันติวิธี : การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง, หน้า ๑๔๙-๑๕๑.

^{๖๔} อ.ทก. (ไทย) ๒๐/๘๘/๓๑๗.

^{๖๕} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๗๑.

^{๖๖} อ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๔๙/๒๑๒.

สบายใจ ทั้งผู้พูดและผู้ฟัง ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสกับพระวังคีสะตอนหนึ่งว่า “บุคคลพึงกล่าวแต่วาจาอันเป็นที่รักที่ชนทั้งหลายชื่นชอบ ไม่พึงพูดหยาบคายต่อชนเหล่าอื่นพึงพูดแต่วาจาอันเป็นที่รัก”^{๖๗} นอกจากนี้หลักสอนของพระพุทธเจ้าตรัสสอนพระภิกษุเกี่ยวกับการใช้วาจาปรากฏในพระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สุกาสิตสูตร ว่า

ภิกษุทั้งหลาย วาจาประกอบด้วยองค์ ๔ เป็นสุภาสิต ไม่เป็นทุภาสิต ไม่มีโทษ และวิญญูชนทั้งหลายไม่ติเตยนวาจาประกอบด้วยองค์ ๔ คือ

- (๑) กล่าวแต่วาจาสุภาสิตอย่างเดียว ไม่กล่าววาจาทุภาสิต
- (๒) กล่าวแต่วาจาที่เป็นธรรมอย่างเดียว ไม่กล่าววาจาที่ไม่เป็นธรรม
- (๓) กล่าวแต่วาจาอันเป็นที่รักอย่างเดียว ไม่กล่าววาจาอันไม่เป็นที่รัก
- (๔) กล่าวแต่วาจาจริงอย่างเดียว ไม่กล่าววาจาเหลวไหล

ภิกษุทั้งหลาย วาจาประกอบด้วยองค์ ๔ เหล่านี้แล เป็นสุภาสิต ไม่เป็นทุภาสิต ไม่มีโทษ และวิญญูชนทั้งหลายไม่ติเตย^{๖๘}

วาจาถ้อยคำที่เป็นสุภาสิต มีประโยชน์ต่อผู้พูดเอง ส่วนวาจาที่เป็นวจีกรรมมีความสำคัญในฐานะที่เป็นกรรม ผลของวจีกรรมย่อมเป็นไปตามเหตุปัจจัย กล่าวคือ วจีกรรมฝ่ายกุศลย่อมให้ผลดี และวจีกรรมฝ่ายอกุศลย่อมให้ผลที่ไม่ดี ผลที่เกิดจากวจีกรรมย่อมมีได้ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า วจีสุจริต ๔ จึงมีความสำคัญต่อการพิจารณาความประพฤติชอบด้วยวาจา เป็นธรรมที่ต้องปฏิบัติ มี ๔ ประการ คือ งดเว้นจากการพูดเท็จ พูดแต่ความจริง งดเว้นจากการพูดคำหยาบ พูดแต่คำดีงาม งดเว้นจากการพูดส่อเสียด พูดแต่ให้เกิดความสามัคคี และงดเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ พูดแต่สิ่งเป็นประโยชน์^{๖๙}

๕) พละ ๔

พละ ๔ ประการ คือ ปัญญาพละ (กำลังคือปัญญา) วิริยพละ (กำลังคือวิริยะ) อนวัชชพละ (กำลังคือกรรมที่ไม่มีโทษ) และ สังคหพละ (กำลังคือการสงเคราะห์)^{๗๐} พละ หมายถึง ธรรมอันเป็นกำลัง เป็นธรรมที่มีกำลังในการปกป้องคุ้มครองจิตใจไม่ให้กุศลเข้ามาครอบงำได้ หรือเป็นเกราะป้องกันจิต ไม่ให้กระทำในสิ่งที่ไม่ดีไม่งามทั้งหลาย ซึ่งสามารถส่งผลให้ผู้ที่ปฏิบัติมีความสำเร็จได้ตามที่ปรารถนา ดังนี้

(๑) ปัญญาพละ หมายถึง กำลังคือปัญญา ปัญญาพละเป็นการสร้างความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ อันเกิดจากการศึกษาการฟังการอ่าน การคิดค้นคว้า

(๒) วิริยพละ หมายถึง พลังคือความเพียร การเพียรระวังไม่ให้ความชั่วหรือบาปอกุศลเกิดขึ้นในใจ เพียรลด ละ เลิกต่อความชั่วทั้งหลาย เพียรทำความดีและเพียรรักษาความดีให้คงอยู่และเพิ่มพุดงอกงามยิ่ง ๆ ขึ้นไป

(๓) อนวัชชพละ หมายถึง การกระทำที่ไม่มีโทษ คือ ไม่ผิดกฎหมาย ศีลธรรม และระเบียบประเพณีอันดีงามของสังคม

^{๖๗} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๑๓/๓๑๐.

^{๖๘} ดูรายละเอียดใน ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๑๓/๓๐๘-๓๑๐.

^{๖๙} ปัญญา ใช้บางยาง, ธรรมอธิบาย เล่ม ๑, (กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ, ๒๕๔๖), หน้า ๒๑-๒๓.

^{๗๐} อัง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๕๓/๒๑๕.

(๔) สังคหผล หมายถึง การเอื้อเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติในที่สุด การสงเคราะห์ช่วยเหลือกันในทางพระพุทธศาสนานั้นมีหลักธรรมสำหรับการสงเคราะห์ผู้อื่น เรียกว่า สังคหวัตถุ ๔ ได้แก่ ๑) ทาน คือ การให้ ได้แก่การสงเคราะห์หรือช่วยเหลือผู้อื่นด้วยการให้เป็นสิ่งของที่ตนมีอยู่ให้กับผู้ที่ต้องการ ผู้ที่ขาดแคลนหรือเดือดร้อน ๒) ปิยวาจา คือ การเจรจาทันด้วยถ้อยคำที่สุภาพ และถ้อยคำที่มีประโยชน์ ๓) อุตถจริยา คือ การประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์กับผู้อื่น ทำให้รู้จักเสียสละไม่เป็นแก่ตัว หรือความเหน้อยยาก ๔) สมานัตตตต หมายถึง การปฏิบัติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย รู้จักวางตัวให้เหมาะสมกับสถานะของตน มีจิตใจมั่นคง ไม่อ่อนไหว ไม่เปลี่ยนแปลงไป ตามแรงกระตุ้นของสถานการณ์และสังคม

๖) สาราณียธรรม

สาราณียธรรม^{๗๑} หมายถึง “ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งการระลึกถึงกัน หรือ ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน ทำให้มีความเคารพต่อกัน ช่วยเหลือกัน และสามารถคีพร้อมเพรียงกัน”^{๗๒} ประกอบไปด้วยหลักการที่สำคัญ ๖ ประเด็น กล่าวคือ

(๑) ตั้งเมตตากายกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยชวนชวยกิจธุระของเพื่อนด้วยกาย เช่น พยาบาลภิกษุที่เป็นไข้ เป็นต้น ด้วยจิตที่เมตตา

(๒) ตั้งเมตตาวจีกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายทั้งต่อหน้า และลับหลัง คือ ช่วยชวนชวยในกิจธุระของเพื่อนด้วยวาจา เช่น กล่าวตักเตือน เป็นต้น ด้วยจิตเมตตา

(๓) ตั้งเมตตามโนกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ คิดแต่สิ่งที่ดีก่อให้เกิดประโยชน์แก่เพื่อน

(๔) แบ่งปันลาภที่ตนได้มาแล้วโดยชอบธรรม ให้แก่เพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ไม่หวงเอาไว้บริโภคผู้เดียว

(๕) รักษาศีลของตัวเองให้บริสุทธิ์เหมือนกับเพื่อนพรหมจรรย์อื่นๆ และไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจ หรือตำหนิจากผู้อื่นในแง่ของศีลาจารวัตร

(๖) เมื่อเกิดปัญหาได้บทสรุปไปในทิศทางเดียวกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ ไม่วิวาทกับใครๆ จนนำไปสู่ความรุนแรง

ดังนั้น ถ้ามีการนำหลักสาราณียธรรมไปประยุกต์ใช้ในสังคมส่วนรวมก็น่าจะเกิดผลดี เพราะเหตุว่า การอยู่ร่วมกันในสังคมทุกคนควรรู้หน้าที่และความสัมพันธ์ของคนในสังคม ควรปฏิบัติต่อกันในสังคมเพื่อความสามัคคี ไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งหรือฐานะใดในสังคม ไม่เกิดการตั้งข้อรังเกียจอันเป็นเหตุให้เกิดการแตกความสามัคคีของคนในสังคม หลักธรรมที่สร้างความปรองดองของคนในสังคมส่วนรวม คือ หลักสาราณียธรรม มี ๖ ประการ คือ

๑) เมตตากรรม ในสังคมกลุ่มใหญ่ระดับประเทศ ควรแสดงออกทางกายด้วยการเคารพในสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ให้ความสำคัญแก่สมาชิกทุกคนโดยไม่เลือกชั้นวรรณะ เพศ หรือ

^{๗๑} วิ.ป. (ไทย) ๘/๒๗๔/๓๖๘-๓๖๙, ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๒๔/๓๒๑/๓๒๒, ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๙๒/๕๓๑-๕๓๒.

^{๗๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๔), หน้า ๔๔๓.

อายุ เพราะถือว่าสมาชิกทุกคนมีความเสมอภาคทางด้านสังคม ไม่ควรให้ความแตกต่างทางเศรษฐกิจ และสังคมมาเป็นเครื่องกำหนดให้บุคคลหนึ่งเหนือกว่าบุคคลหนึ่ง

๒) เมตตาจริกรรม ควรแสดงออกทางวาจาด้วยความเมตตา ใช้เหตุผลในการเจรจากัน โดยใช้ปัญญา ไม่แสดงอาการโกรธกริ้ว ไม่ใช้อารมณ์ในการแก้ปัญหา ทะเลาะโจมตีต่อกัน

๓) เมตตาเมตตากรรม ควรแสดงออกทางใจด้วยความเมตตา ไม่แบ่งแยกรังเกียจเหยียดฉันท์กัน พร้อมใจที่จะสมัครสมานสามัคคี โดยจุดร่วมพื้นฐานที่ทำให้รักกันและอยู่ร่วมกันได้ สำนึกเกี่ยวกับคุณค่าและศักดิ์ศรีของบุคคล ถือว่าบุคคลมีความเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นมนุษย์ แม้ว่าจะมีลักษณะอย่างอื่นไม่เหมือนกัน เช่น เพศ วัย ความรู้ รสนิยม เป็นต้น

๔) สาธารณโภคี จะต้องแบ่งปันในสิ่งของที่ได้มาโดยชอบธรรม มีความสุขในการให้ แม้เป็นของเล็กน้อยก็ไม่หวงนำมาเฉลี่ยแบ่งกันให้ได้ใช้สอยบริโภคทั่วกัน มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมมิให้ช่องว่างระหว่างชนชั้นมากนัก ถ้าหากต่างคนต่างคอยคิดแต่จะเอาประโยชน์ส่วนตัวยึดมั่นติดในผลประโยชน์เห็นแก่ตัวมาก โดยไม่คำนึงหรือมองถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ไม่สามารถเฉลี่ยแจกจ่ายกันได้ จะทำให้สังคมมีความเหลื่อมล้ำต่ำสูงกันมาก เมื่อคนมีความเหลื่อมล้ำต่ำสูงกันมากในเรื่องรายได้ในเรื่องทรัพย์สินสมบัติหรือสิ่งที่ครอบครอง จะก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่คนอื่น

๕) ศีลสามัญญตา ควรมีความประพฤติ รักษาระเบียบวินัย มีความสุจริตทางกาย วาจา ที่จะกลมกลืนเข้ากันได้ มีความประพฤติดีงามต่อกัน ถูกต้องตามระเบียบวินัยของบ้านเมือง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคม จะต้องประพฤติตนในข้อปฏิบัติเดียวกัน ปฏิบัติตามกฎหมาย เชื่อและยึดถือเคารพในสิ่งเดียวกันของสังคม

๖) ทิฐิสามัญญตา จะต้องมีความเชื่อมั่นยึดถือในหลักการ อุดมการณ์ และอุดมคติที่ร่วมกันหรือสอดคล้องไปกันได้ มีความเห็นเสมอกันมีการยอมรับในหลักการเดียวกัน ยอมรับนับถือความคิดเห็นของกันและกัน ทุกคนมีสิทธิที่จะแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย เคารพกฎเกณฑ์และกติกาของการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะนักการเมืองจะต้องเคารพเสียงข้างมากของประชาชน

สารานีธรรม ๖ เป็นหลักธรรมสำหรับสร้างความสามัคคีปรองดอง ในการแสดงออกถึงหน้าที่และความสัมพันธ์ของคนในรัฐควรปฏิบัติต่อกันในสังคม เพื่อความสามัคคี อยู่ร่วมกันในสังคมมีความเห็นใจกัน และมีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกันต่อหน้าและลับหลัง ทำให้เกิดความระลึกถึงกันสร้างสรรค์ให้เกิดความรัก ความเคารพ การสงเคราะห์ อนุเคราะห์กัน ไม่ให้มีการทะเลาะวิวาทกัน เสริมสร้างให้เกิดความสามัคคีในสังคม เป็นหลักธรรมที่เน้นการสร้างความปลอดภัยพร้อมใจกัน กล่าวคือ การยึดหลักปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้สามารถนำเอาความรู้ที่ตนมีมาปรับใช้ในสังคมที่ตนอยู่อาศัย มีความเมตตากรุณาต่อกันทั่วหน้า ไม่ฝ่าฝืนกฎระเบียบของสังคม ยอมรับความสำคัญของกันและกัน ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน หรือยอมรับความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน ด้วยเหตุนี้ มนุษย์จึงมีศักยภาพในการเข้าถึงความดีงามได้ และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมแห่งความผาสุกได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับการนำเสนอของพระมหาพรหมชา ธรรมมหาโส ที่ได้นำเสนอไว้ว่า ชุดความคิดสารานีธรรมประกอบไปด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ทางร่างกาย วาจา และใจในกิจกรรมต่างๆ หรือแม้กระทั่งการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เพื่อเติมเต็มในส่วนที่บุคคลอื่นต้องการความช่วยเหลือ เป็นการป้องกันความขัดแย้งเชิงรุก ในแง่ของการสร้างความสัมพันธ์ ถือได้ว่าเป็น “หัวใจ” ประการหนึ่งของหลักการ

สันติวิธี ที่ทำให้เกิดความเชื่อมั่น สามารถสนับสนุนให้เกิดกระบวนการในเสริมสร้างหลักการพุทธสันติวิธีให้เกิดขึ้น^{๗๓}

จากการนำเสนอในเบื้องต้น สามารถสรุปได้ว่า หลักพุทธธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ หรือได้นำมาเป็นวิธีการในการจัดการความขัดแย้งมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามสถานการณ์ หรือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นอกจากหลักธรรมในเบื้องต้นแล้ว ยังมีหมวดธรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้งที่ควรนำมาพิจารณาประกอบ เช่น หลักพรหมวิหารธรรม หลักอภิธานียธรรม หลักศีลธรรม หลักสังคหัตถุธรรม เป็นต้น

๒.๔ สรุป

ความขัดแย้ง เป็นพฤติกรรมที่ไม่ลงรอยกัน เป็นลักษณะของความไม่เห็นพ้องต้องกัน ระหว่างสมาชิกหรือกลุ่มในองค์กร ที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวอาจจะ สะท้อนออกมาในรูปของความไม่รุนแรง หรือรุนแรงก็ได้ เมื่อเกิดความขัดแย้งย่อมส่งผลกระทบต่อ กิจกรรมใน ๒ ด้านใหญ่ คือ ผลกระทบในมิติที่เป็นบวกและผลกระทบในในมิติที่เป็นลบ การจัดการ ความขัดแย้งมีแนวทางในการจัดการที่แตกต่างกันออกไป ทั้งกระบวนการที่ไม่เป็นทางการและเป็น ส่วนตัว แต่มีเงื่อนไขที่สำคัญ คือ บุคคลที่จะนำวิธีการที่ได้นำเสนอไปประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้อง

สันติวิธีเป็นวิธีที่จะก่อให้เกิดความสงบ วิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรงทั้งทางตรงและ ทางอ้อมในการบริหารจัดการชีวิตของตนเองและสังคม โดยสันติวิธีจำแนกออกเป็น ๓ ประเภท คือ ๑) สันติวิธีในการต่อสู้และเรียกร้อง ๒) สันติวิธีในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ๓) สันติวิธีในการ ดำเนินชีวิต สันติวิธีจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรม สนับสนุนกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม สนับสนุนประชาธิปไตย การคิด และ เป็นวิธีการประสาน ความขัดแย้ง แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี ได้รับการนำเสนอจาก นักวิชาการที่น่าสนใจ ประกอบด้วย แนวคิดเรื่อง ทศธรรม และตรีปณิธาน แนวคิดเรื่องไตรสากล แนวคิดเรื่องการยอมรับในความหลากหลาย และการพึ่งพาอาศัยกันและกัน แนวคิดเรื่องความ ยุติธรรม แนวคิดเรื่องความไว้วางใจและความสัมพันธ์ และ แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วม สำหรับ แนวทางในปฏิบัติการเพื่อจัดการความขัดแย้งตามแนวทางของสันติวิธีประกอบด้วยชุดวิธีใหญ่ๆ ๓ ชุดด้วยกัน กล่าวคือ ชุดวิธีตามแนวทางของการทูต ชุดวิธีตามแนวทางของกฎหมาย และชุดวิธีรูปแบบ อื่น ๆ ที่มักจะได้รับการประยุกต์ในสังคมต่างๆ ในโลกยุคปัจจุบัน จะเห็นว่า ชุดวิธีเหล่านี้ เป็นชุดของ วิธีที่ไม่สามารถประเมินหรือตัดสินได้ว่า “ชุดใดดีที่สุด” แต่ทุกชุดของวิธีนั้นมีคุณค่าเท่าเทียมกันในแง่ ของการใช้ง่าย แต่ประเด็นสำคัญก็คือ แต่ละชุดอาจจะเหมาะสมสำหรับบางสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง เท่านั้น

พุทธสันติวิธีเป็นข้อปฏิบัติ หรือชุดของวิธีอย่างใดอย่างหนึ่งที่พระพุทธเจ้า หรือเหล่า สาวกของพระองค์ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งอย่างสันติ โดยจัดการความขัดแย้ง โดยไม่ใช้ความรุนแรง หรือปราศจากความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นวิธีการที่มุ่งสร้างความ

^{๗๓} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, พุทธสันติวิธี : การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความ ขัดแย้ง, หน้า ๑๕๘.

สงบสุขให้แก่ตนเอง และบุคคลอื่น ปรารถนาให้ประสบผลดังที่ตั้งใจไว้ ในการบรรลุตามวัตถุประสงค์ คือ มีความสงบภายในใจของตน พัฒนาตนเองได้อย่างดีที่สุด สามารถจำแนกได้ ๓ ประเภทใหญ่ คือ ๑) พุทธสันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้ง ๒) พุทธสันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต และ ๓) พุทธสันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการเรียกร้องความต้องการ ซึ่งเป็นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขในดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม แต่อยู่ที่ความสามารถของแต่ละบุคคลจะนำไปประยุกต์ได้อย่างถูกต้อง สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจะนำหลักสารานุกรม มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี ระหว่างชุมชนกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ต่อไป

บทที่ ๓

การจัดการความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

๓.๑ บริบทของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

๓.๑.๑ ประวัติของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ เป็นท่าอากาศยานหลักของประเทศ เปิดให้บริการเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙^๑ ความเป็นมาของ “ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ” มีประวัติความเป็นมายาวนานกว่า ๔๖ ปี เริ่มแรกของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิได้เริ่มขึ้นตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดลงเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘ ขณะนั้นประเทศไทยอยู่ในจุดยุทธศาสตร์สำคัญของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งอยู่ภายใต้กระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงจากตะวันตกทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการทหาร โดยรัฐบาลภายใต้การนำของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้จัดตั้ง “สภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ” ขึ้นเพื่อร่างแผนแม่บทพัฒนาประเทศฉบับแรกของประเทศไทยและประกาศใช้ในสมัยรัฐบาล จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๘ โดยในปี ๒๕๐๓ ประเทศไทยได้เริ่มมีแนวคิดที่จะสร้างสนามบินแห่งใหม่ขึ้น เพื่อทดแทนสนามบินดอนเมืองที่จะถึงจุดอิมตัวในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ และหากไม่มีท่าอากาศยานกรุงเทพแห่งใหม่ขึ้นรองรับแล้วก็จะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยในด้านการท่องเที่ยว ธุรกิจเชิงพาณิชย์กรรม และอุตสาหกรรม ประกอบกับสนามบินดอนเมืองเป็นสนามบินที่ใช้ในราชการทหารอากาศมาตั้งแต่เริ่มต้น ดังนั้น กรุงเทพมหานครจึงจำเป็นต้องก่อสร้างสนามบินแห่งใหม่ที่มีความทันสมัยและสมบูรณ์แบบ สำหรับใช้ในการพาณิชย์เป็นการเฉพาะและเพื่อเป็นการรองรับการขยายตัวของเศรษฐกิจและการขนส่งทางอากาศในอนาคต และนั่นถือได้ว่าเป็นจุดกำเนิดของ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิแห่งนี้ ภายใต้ชื่อที่เป็นที่รู้จักกันในเบื้องต้นว่า “สนามบินหนองงูเห่า” ซึ่งเป็นสนามบินที่ผ่านขั้นตอนของการดำเนินงานมากมายหลายขั้นตอนหลายรัฐบาล ภายใต้การออกแบบเพื่อให้เป็นสนามบินแห่งใหม่ของประเทศไทย ที่มีขีดความสามารถในการรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม ได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคตและ ทำให้ไทยก้าวขึ้นสู่ความเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจของเอเชียและเป็นประตูสู่ช่องทางเศรษฐกิจของโลก ที่จะไหลเวียนเข้าสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้^๒ เพื่อรองรับปริมาณผู้โดยสารที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีความสามารถในการรองรับผู้โดยสาร ๔๕ ล้านคนต่อปีสามารถรองรับการขนถ่ายสินค้าได้ ๓ ล้านตันต่อปี และสามารถรองรับเที่ยวบินได้ ๗๖ เที่ยวบินต่อชั่วโมง เพื่อผลักดันและดำเนินงานตามนโยบาย

^๑ดูรายละเอียดใน บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), รายงานความรับผิดชอบต่อสังคม ๒๕๕๖, (กรุงเทพมหานคร: ทอท., ๒๕๕๖), หน้า ๗.

^๒สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ประตูสู่เอเชีย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, ๒๕๔๘), หน้า ๑-๑๐.

เศรษฐกิจของประเทศ ด้านโครงสร้างพื้นฐานในการบริหารจัดการระบบขนส่งสินค้าและบริการ^๓ และ ประตูด่านแรกในการต้อนรับนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลกเข้าสู่ประเทศไทย ทั้งยังเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญที่รองรับระบบการขนส่งและโลจิสติกส์ของประเทศ^๔

การก่อสร้างท่าอากาศยานแห่งนี้มิได้เกิดขึ้นมาลอยๆ แต่มีความเชื่อมโยงและเป็น ส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาประเทศในยุคนั้น สามารถอธิบายถึงจุดกำเนิดของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ โดยสังเขปดังนี้

พ.ศ. ๒๕๐๓ รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ โดยกระทรวงมหาดไทยได้ว่าจ้างบริษัทลิตซ์ ฟิลด์ฯ Litchfield Whiting Bowne and Associate จากสหรัฐอเมริกา ให้ศึกษาและวางผังเมือง กรุงเทพฯ ซึ่งผลการศึกษามีข้อเสนอว่าประเทศไทยควรเตรียมจัดให้มีสนามบินพาณิชย์แห่งใหม่ เนื่องจากสนามบินดอนเมืองจะถึงจุดอิ่มตัวในปี ๒๕๔๓ และเพื่อแยกเครื่องบินพลเรือนออกจาก เครื่องบินทหาร โดยให้สอดคล้องกับความเจริญเติบโตของเมือง

พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๕ รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กระทรวงคมนาคมได้ศึกษาและ กำหนดพื้นที่ก่อสร้างท่าอากาศยานแห่งใหม่ และ คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้ดำเนินโครงการก่อสร้างท่า อากาศยานกรุงเทพฯ แห่งที่ ๒ ที่บริเวณหนองงูเห่า

พ.ศ. ๒๕๐๖-๒๕๑๖ รัฐบาลสมัยจอมพล ถนอม กิตติขจร กรมการบินพาณิชย์ได้ ดำเนินการจัดซื้อและเวนคืนที่ดินบริเวณหนองงูเห่าและพื้นที่ใกล้เคียงจำนวนกว่า ๒๐,๐๐๐ ไร่

พ.ศ. ๒๕๑๑ รัฐบาลสมัยพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ โดยกระทรวงคมนาคมว่าจ้าง บริษัท Tippets Abbott McCarthy Aviation (TAMS) ประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ศึกษาทบทวน ความเหมาะสมของพื้นที่สนามบินแห่งใหม่อีกครั้ง ซึ่งผลการศึกษายังคงยืนยันความเหมาะสมใน ลักษณะเดิม

พ.ศ. ๒๕๓๓ การท่าอากาศยานแห่งประเทศไทยว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษา Louis Berger International, Inc. สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ศึกษาและจัดทำแผนแม่บทระบบ ท่าอากาศยานทั่วประเทศ ได้ข้อสรุปว่า ท่าอากาศยานดอนเมืองที่ก่อสร้างไว้เดิมจะถึงจุดอิ่มตัวในปี ๒๕๔๓

พ.ศ. ๒๕๓๔ รัฐบาลสมัยนายอานันท์ ปันยารชุน คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติการก่อสร้าง สนามบินแห่งใหม่ โดยมอบให้การทำอากาศยานแห่งประเทศไทยดำเนินการในช่วงแรก

พ.ศ. ๒๕๓๕ การท่าอากาศยานแห่งประเทศไทยว่าจ้างบริษัทวิศวกรที่ปรึกษา ศึกษา วางแผนแม่บทรวมทั้งการออกแบบเบื้องต้นและควบคุมบริหารงานก่อสร้าง ระยะเวลาดำเนินงาน ๗ ปี ๖ เดือน

พ.ศ. ๒๕๓๘ รัฐบาลสมัยนายชวน หลีกภัย คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้จัดตั้งบริษัท ท่า อากาศยานสากลกรุงเทพฯ แห่งใหม่ จำกัด (บทม.) ขึ้น

^๓บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), รายงานความรับผิดชอบต่อสังคม ๒๕๕๖, หน้า ๗.

^๔บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), รายงานความรับผิดชอบต่อสังคม ๒๕๕๗, (กรุงเทพมหานคร: ทอท., ๒๕๕๗), หน้า ๘.

พ.ศ. ๒๕๓๙ รัฐบาลสมัยพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ กระทรวงการคลังได้จดทะเบียนจัดตั้ง บริษัท ท่าอากาศยานสากลกรุงเทพฯ แห่งใหม่ จำกัด (บหม.) โดยมีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจในสังกัด กระทรวงคมนาคม และมีกระทรวงการคลังและการท่าอากาศยานแห่งประเทศไทยเป็นผู้ถือหุ้น

พ.ศ. ๒๕๔๓ เมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๔๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนาม “ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ” เป็นชื่อท่าอากาศยานสากลกรุงเทพฯ แห่งใหม่ โดยมีความหมายว่า “แผ่นดินทอง”

พ.ศ. ๒๕๔๕ เมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๔๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารผู้โดยสารท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ^๕

๓.๑.๒ องค์ประกอบที่สำคัญของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

๑) อาคารผู้โดยสาร

อาคารผู้โดยสารเป็นอาคารเดี่ยวขนาดใหญ่ มีพื้นที่ใช้สอยประมาณ ๕๖๓,๐๐๐ ตารางเมตร และได้รับการออกแบบให้มีความสวยงามทันสมัย พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ครบครัน ภายในมีการตกแต่งให้สะท้อนถึงเอกลักษณ์ไทย สามารถรองรับผู้โดยสารได้ ๔๕ ล้านคนต่อปี และเมื่อพัฒนาเต็มพื้นที่จะรองรับผู้โดยสารได้ ๑๐๐ ล้านคนต่อปี ตัวอาคารประกอบด้วย ๒ ส่วน คือ

(๑) อาคารที่พักผู้โดยสาร สูง ๗ ชั้น และชั้นใต้ดิน ๑ ชั้น รวมทั้งมีสถานีรถไฟใต้ดิน อาคารผู้โดยสาร โครงสร้างอาคารเป็นเหล็กและกระจก หลังคากระจกมีแผงอลูมิเนียมคลุมกันแดด ด้านบน มีพื้นที่ใช้สอย ๑๘๒,๐๐๐ ตารางเมตร

(๒) อาคารเทียบเครื่องบิน สูง ๔ ชั้น และชั้นใต้ดิน ๑ ชั้น สำหรับใช้ในการเทียบเครื่องบิน ตัวอาคารเป็นเหล็กมีรูปโค้ง หลังคาเป็นกระจกสลับกับผ้าใยสังเคราะห์เคลือบเพฟลอน มีพื้นที่ใช้สอย ๓๘๑,๐๐๐ ตารางเมตร

๒) ระบบทางวิ่ง ทางขับ และลานจอดอากาศยาน

(๑) ทางวิ่ง มี ๒ เส้น กว้างเส้นละ ๖๐ เมตร ยาว ๓,๗๐๐ เมตร และ ๔,๐๐๐ เมตร ห่างกัน ๒,๒๐๐ เมตร มีทางขับขนานกับทางวิ่งทั้ง ๒ เส้น ให้บริการขึ้น-ลง ของอากาศยานได้พร้อมกัน และเมื่อพัฒนาเต็มพื้นที่จะมีทางวิ่งทั้งหมด ๔ เส้น เป็นทางวิ่งข้างละ ๒ เส้นขนานกัน

(๒) หลุมจอดอากาศยาน มีจำนวน ๑๒๐ หลุมจอด ในจำนวนนี้มีการเตรียมหลุมจอดอากาศยานขนาดใหญ่ไว้ ๕ หลุมจอด

๓) การบริการคลังสินค้า

มีพื้นที่ให้บริการประมาณ ๕๖๘,๐๐๐ ตารางเมตร และมีการให้บริการแบบเขตปลอดพิธีการศุลกากร (Free Zone) โดยผู้ประกอบการสามารถทำงานเคลื่อนย้ายและจัดเตรียมหรือบรรจุสินค้าเพื่อส่งออกหรือนำเข้าภายในพื้นที่ที่กำหนดได้ตลอด ๒๔ ชั่วโมง เพื่อความสะดวก รวดเร็ว ซึ่งสามารถรองรับสินค้าได้ ๓ ล้านตันต่อปี

^๕สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ประจวบคีรีขันธ์, หน้า ๑๑.

๔) ระบบสาธารณูปโภค

(๑) ระบบป้องกันน้ำท่วม ได้ดำเนินการสร้างเขื่อนดินสูง ๓.๕ เมตร กว้าง ๗๐ เมตร โดยรอบพื้นที่ท่าอากาศยานและมีอ่างเก็บกักน้ำภายในสนามบิน ๖ แห่ง สามารถรองรับน้ำฝนที่ตกได้มากกว่า ๓.๒ ล้านลูกบาศก์เมตร

(๒) ระบบน้ำประปา เชื่อมต่อกับระบบประปาของการประปานครหลวง และมีถังน้ำประปาสำรองขนาด ๔๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร

(๓) สถานีแปลงไฟฟ้าย่อย เป็นสถานีแปลงไฟฟ้าเพื่อลดแรงดันไฟฟ้าจาก ๑๑๕ กิโลโวลต์ ให้เหลือ ๒๔ กิโลโวลต์ มีจำนวน ๒ สถานี เพื่อจ่ายไฟฟ้าให้แก่ทุกระบบภายในท่าอากาศยาน

(๔) ระบบบำบัดน้ำเสีย สามารถบำบัดน้ำเสียได้ ๑๘,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวัน

(๕) ระบบจัดเก็บกากของเสีย สามารถเก็บได้ประมาณ ๑๐๐ ตันต่อวัน

๕) การคมนาคมของท่าอากาศยาน

มีทางเข้าออก ๕ ทาง ดังนี้

ทิศเหนือ เป็นถนนยกระดับขนาด ๘ ช่องจราจร จากมอเตอร์เวย์กรุงเทพ-ชลบุรีเข้าสู่อาคารผู้โดยสาร

ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ เป็นถนนยกระดับขนาด ๖ ช่องจราจร เชื่อมกับทางยกระดับจากถนนร่มเกล้าและถนนกิ่งแก้ว

ทิศใต้ เป็นถนนระดับพื้นราบขนาด ๔ ถึง ๘ ช่องจราจร เชื่อมกับถนนบางนา-ตราด

ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นถนนระดับพื้นราบขนาด ๔ ช่องจราจร เชื่อมกับถนนอ่อนนุช

ทิศตะวันตก เป็นถนนยกระดับขนาด ๔ ช่องจราจร เชื่อมกับถนนกิ่งแก้ว

๖) อาคารจอดรถ

มีอาคารจอดรถหน้าอาคารผู้โดยสารจำนวน ๒ อาคาร แต่ละอาคารสูง ๕ ชั้น โดยเชื่อมต่อกับอาคารผู้โดยสาร สามารถรองรับรถยนต์ได้ประมาณ ๕,๐๐๐ คัน นอกจากนี้ยังมีที่จอดรถบริเวณอื่นๆ อีก รวมทั้งหมดกว่า ๑๕,๖๐๐ คัน

๓.๑.๓ ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการก่อสร้างท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

แม้ว่ารัฐบาลต้องการให้ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิเป็นท่าอากาศยานที่มีความสมบูรณ์แบบเป็นที่ขีดหน้าสุดของประเทศไทยในสายตานานาชาติก็ตาม แต่การก่อสร้างท่าอากาศยานสุวรรณภูมิได้ราบรื่นอย่างที่คาดหวังไว้ จากความเป็นมาตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปัจจุบันพบว่า ได้มีปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นมากมาย ได้แก่

๑) ปัญหาทางเทคนิค

(๑) พบปัญหาน้ำท่วมขังในเขตพื้นที่การก่อสร้าง

(๒) ปัญหาของการหลุดตัวไม่เท่ากันของแต่ละช่วงของทางขึ้นลงของเครื่องบิน และทางเชื่อมไปยังรันเวย์ (แท็กซี่เวย์) เนื่องจากเทคนิคการถมและบดอัด

(๓) ปัญหาเรื่องคุณภาพและความคงทนของวัสดุผ้าใบหลังคาอาคารเทอร์มินอล

- (๔) ปัญหาระบบปรับอากาศ เครื่องทำความเย็นต้องใช้พลังงานและกระแสไฟฟ้ามาก เพราะผนังอาคารเป็นกระจกและเพดานสูง ทำให้ต้องใช้ระบบหล่อเย็นใต้พื้น ขดเซย ซึ่งทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายและการดูแลยากกว่าระบบทั่วไป จึงส่งผลให้สิ้นเปลืองพลังงานและต้องเสียน้ำเย็นจากโรงทำน้ำเย็นอีกด้วย
- (๕) ปัญหาระบบเสียง อคูสติกไม่มีวัสดุกลุ่มอื่น นอกจากกระจก ทำให้เกิดการกระจายเสียงที่ไม่ดี ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดปัญหาในการกระจายเสียงได้
- (๖) ปัญหาความพร้อมของระบบตามมาตรฐานการbinนานาชาติ

๒) ปัญหาการทุจริต

การทุจริตคอร์รัปชัน เริ่มตั้งแต่การกว้านซื้อที่ดินจำนวน ๒๐,๐๐๐ กว่าไร่ การออกแบบก่อสร้าง จ้างบริษัทที่ปรึกษา “ถมทราย” การว่าจ้างผู้รับเหมาก่อสร้าง ขั้นตอนแบ่งงานบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้าง ขั้นตอนแบ่งงานบริษัทผู้รับเหมาฯ ในแต่ละส่วน จนมาถึงลานบิน ลู่วิ่งสำหรับเครื่องบิน ลานจอดรถ หรือแม้กระทั่ง “งาน” เล็กๆ น้อยๆ ภายในสถานที่ก่อสร้าง “การรับสินบน” กับการจัดซื้อจัดจ้างเครื่องตรวจสอบวัตถุระเบิด บนสายพานลำเลียงภายในอาคารผู้โดยสาร นอกเหนือจากนี้ ยังมีปัญหาต่างๆ ได้แก่ ๑) สัมปทานในการก่อสร้าง และจัดสรรพื้นที่ รวมถึงองค์ประกอบอื่นๆ สัมปทานบริการต่างๆ ภายในสนามบิน เช่น รถไฟขนส่งจากตัวเมืองมายังสนามบิน (แอร์พอร์ตเรลลิงค์) สัมปทานอาคารจอดรถ การจัดการรถเข็นและสัมภาระในสนามบิน ๒) ร้านค้าภายในสนามบิน ที่มีบริษัทผู้จำหน่ายสินค้าปลอดภาษีรายใหญ่เพียงรายเดียว ๓) สัมปทานบริษัทไทยแอร์พอร์ตกราวนด์เซอร์วิส (TAGS) พบปัญหาในเรื่องของการถือหุ้นส่วนใหญ่ของบริษัทแท็กซี่ว่า มีบริษัทในสิงคโปร์ถือหุ้นอย่างไม่ปรกติ และไม่มีมีการประกาศประมูลอย่างสมควรเป็น ๔) ทุจริตการรับเหมางานโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์รอบสนามบินซึ่งมีเพียงรายเดียว และยังคงสเปคในเรื่องของต้นไม้จากเดิมต้นสูงขนาดใหญ่เป็นต้นไม้ขนาดเล็ก แต่ราคาโครงการมากถึง ๕๐ ล้านบาท

๓) ปัญหาการพัฒนาพื้นที่

- (๑) ปัญหาในเรื่องของการควบคุมการใช้ที่ดินรอบสนามบิน โดยมีข้อขัดแย้งว่าเหมาะสม ที่จะจัดทำเป็น “เขตปกครองพิเศษ” หรือตั้งเป็นจังหวัดใหม่
- (๒) ปัญหาความสมดุลของระบบนิเวศ
- (๓) ปัญหาแหล่งหากินของนกขนาดใหญ่ ซึ่งโดยรอบท่าอากาศยานสุวรรณภูมิมีลักษณะเป็นหนองน้ำ ที่อาจเป็นปัญหาต่อการขึ้นลงของเครื่องบิน
- (๔) ปัญหาผลกระทบต่อแหล่งปลาสด บ่อ บึงน้ำ โดยรอบสนามบิน
- (๕) ปัญหาบริเวณแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ขนาดเล็กประเภท หนู งู สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมอื่นๆ
- (๖) ปัญหาราคาที่ดินลวง (land speculation)
- (๗) ปัญหาด้านเสียงที่เกิดจากการจราจรทางอากาศ ต่อการพัฒนาที่ดินเป็นแหล่งพักอาศัยโดยรอบ

(๘) ปัญหาน้ำท่วมของพื้นที่โดยรอบและใกล้เคียง เนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็น แนวระบายน้ำหลักและพื้นที่หนองน้ำ (Detention area) “แก้มลิง” ด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานคร^๖

สรุปได้ว่า เนื่องจากสนามบินดอนเมืองถึงจุดอิ่มตัวและเป็นสนามบินที่ใช้ในราชการทหาร อากาศ จึงจำเป็นที่จะต้องย้ายสนามบินไปยังสถานที่แห่งใหม่ซึ่งมีการวางโครงการมายาวนานถึง ๔๖ ปี เพื่อที่จะรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตามการก่อสร้างสนามบินแห่งใหม่ (สนามบินหนองงูเห่า) มีปัญหาต่างๆ มากมาย เช่น ปัญหาทางเทคนิค ปัญหาการทุจริต และปัญหาการพัฒนาพื้นที่ ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอในรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพปัญหาความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ต่อไป

๓.๒ สภาพปัญหาความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

๓.๒.๑ ปัญหาต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลการวิจัย พบว่า การก่อสร้างสนามบินสุวรรณภูมิ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในด้านการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนสามารถอธิบายโดยสังเขปได้ดังนี้

๑) ปัญหาการคมนาคม

การคมนาคมและการขนส่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ^๗ การพัฒนาท่าอากาศยานสุวรรณภูมิก็เป็นส่วนหนึ่งที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาไปสู่ระบบต่างๆ แต่ก็มีเงื่อนไขสำคัญที่เกิดขึ้นว่า “เมื่อมีผลประโยชน์เกิดขึ้น มักจะมีสิ่งตรงกันข้ามคือผลกระทบที่เกิดขึ้น” ปัญหาการคมนาคมที่เกิดขึ้นจากการเปิดท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นทั้งในด้านลบ และในด้านบวก ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงในด้านลบ เนื่องจากในระยะแรกก่อนการสร้างสนามบิน การเดินทางประชาชนเคยใช้พื้นที่บริเวณสนามบินเป็นทางสัญจรไปมาระหว่างหมู่บ้านได้ มีสะพานเชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านกับบริเวณพื้นที่สนามบิน มีทางรถยนต์เข้าออกได้ แต่เมื่อมีการเวนคืนและถมที่ดินเพื่อปรับสภาพพื้นที่แล้ว ส่งผลให้ประชาชนไม่สามารถใช้ทางสัญจรได้ตามปกติ เนื่องจากมีการกั้นรั้วห้ามเข้าเขตสนามบินอีกต่อไป ประชาชนจึงเดือดร้อนในเรื่องของการเดินทางสัญจรไปมาในชุมชนเพราะถนนเดิมถูกปิด ดังประชาชนในพื้นที่ได้สะท้อนความคิดเห็น ดังนี้

“เมื่อก่อนนี้ตรงบริเวณที่เป็นเขตสนามบินนั้นเคยเป็นทางที่พวกเราเคยใช้เป็นทางสัญจรไปมา พวกเราเ็นเดินออกจากบ้านก็ข้ามสะพานข้ามคลองเทวะ ข้ามไปก็เป็นถนนรถ แต่ก่อนรถ

^๖ดูรายละเอียดใน สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ประตุสู่เอเชีย, หน้า ๑๒-๒๙.

^๗สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม, แผนยุทธศาสตร์กระทรวงคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔- ๒๕๕๘ (ฉบับปรับปรุง), (กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม, ๒๕๕๖), หน้า ๑.

วิ่งได้นะ รถมาจอดบริเวณนี้ได้ พอเขากลับที่สร้างสนามบิน เขาก็ปิดไม่ให้ใช้เลย ที่นี้รถเข้าออกไม่ได้เลย ขนาดทางเดินเท้าเล็กๆ ก็ยังไม่มีเลย^๕

“ทางเข้าสนามบินเขายกเป็นถนนสูง พอวิ่งไปแล้วก็ต้องตรงเขาไปสนามบินได้อย่างเดียว ให้พวกที่จะไปสนามบินใช้เท่านั้น ทางมันไม่ได้ลงมาที่หมู่บ้านเลยทำให้การเดินทางไม่สะดวกเลย”^๕

“ทางสนามบินไม่ยอมให้ตัดถนนเข้าไป ทำให้ปัจจุบันนี้รถติดมากบริเวณหน้าปากซอย มีปัญหามากจริงๆ ยิ่งในช่วงตอนเช้ากับตอนเย็นใช้เวลาเกือบชั่วโมงกว่าจะถึง”^๖

“ถนนที่จะไปสนามบินจะต้องเข้าทางถนนบางนา แต่ก็เส้นทางของเขา วิ่งไปในสนามบินได้อย่างเดียวไม่ผ่านบ้านเรา เราใช้กับเขาไม่ได้”^๖

“แต่ก่อนนั้นพวกเราใช้ถนนริมคลองในฝั่งสนามบินเป็นทางสัญจรไปมา แต่พอมีการสร้างสนามบินขึ้นนั้น เขาก็กั้นรั้วปิดทางสัญจรของพวกเราหมดเลย พวกเราต้องอาศัยทางเดินเท้าข้างๆ คลองนี้แหละเป็นทางสัญจรไปมา ทาง อบต.เขามาทำไว้ให้ไม่อย่างนั้นก็ไม่มีทางเดินเข้าออก”^๖

การเปลี่ยนแปลงในด้านบวก พบว่า สำหรับการเปลี่ยนแปลงในทางด้านบวกนั้น มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ในอดีตประชาชนจะเดินทางสัญจรทางเรือ แต่ปัจจุบันประชาชนส่วนมากจะใช้การเดินทางโดยรถยนต์ ทั้งนี้เกิดจากการสนับสนุนงบประมาณจากท้องถิ่นในการอำนวยความสะดวกสบายขึ้น ถนนทางเข้าชุมชนต่างๆ ที่สร้างก็เป็นงบประมาณของท้องถิ่น การเดินทางสัญจรไปมาในชุมชน ส่งผลให้ประชาชนได้รับความสะดวกในการเดินทางมากขึ้น ดังประชาชนในพื้นที่ได้สะท้อนความคิดเห็น ดังนี้

“การเดินทางตอนนี้สะดวกขึ้นกว่าเก่ามาก เพราะแต่ก่อนนี้ต้องพายเรือเดี๋ยวนี้ไม่ต้องพายเรือเหมือนเมื่อก่อนมีทั้งรถยนต์และรถไฟฟ้า ทำให้การเดินทางสะดวกสบายไปมาง่ายดี จะเดินทางไปไหนๆ ก็สะดวก ใช้เวลาไม่นาน มีทางเลือกในการเดินทาง”^๗

“แต่ก่อนนี้ลำบากมากถนนก็ไม่มีจะเดินทางไปไหนมาไหนก็ลำบากยิ่งเวลาตอนมีคนเจ็บป่วยยิ่งตอนนี้มีถนนตัดใหม่ผ่านหน้าบ้าน สะดวกต่อการดำเนินชีวิต”^๘

^๕ สัมภาษณ์ นางสมทรง (นามสมมติ) ประชาชนหมู่ ๑๐ ต.ราชาเทวะ อ.บางพลี, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^๖ สัมภาษณ์ นายสมนึก (นามสมมติ) ประชาชนหมู่ ๓ บ้านคลองก้างปลา ต.ราชาเทวะ อ.บางพลี, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^๖ สัมภาษณ์ นายเล็ก (นามสมมติ) ประชาชนหมู่ ๓ ต.หนองปรือ อ.บางพลี, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๘.

^๖ สัมภาษณ์ นายสำรวย (นามสมมติ) ประชาชนหมู่ ๑ บ้านคลองก้างปลา ต.ราชาเทวะ อ.บางพลี, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^๖ สัมภาษณ์ นางจินดา (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๑๐ บ้านเทวะคลองตรง ต.ราชาเทวะ อ.บางพลี, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^๖ สัมภาษณ์นางผิว (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๑๐ บ้านเทวะคลองตรง ต.ราชาเทวะ อ.บางพลี, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^๖ สัมภาษณ์ นางมาลีวรรณ ดำรงธรรม ประชาชน หมู่ ๕ บ้านคลองบางโกลด ต.บางโกลด อ.บางพลี, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

“จะออกไปข้างนอกก็เดินไปขึ้นรถสองแถวหน้าบ้านง่ายขึ้น เดินออกไปนิดเดียวก็ถึงถนน แล้ว คิดว่าถ้าไม่มีสนามบิงก็คงจะเหมือนเดิม ถึงแม้ว่าจะมีรถมาก และทำให้รถติดต้องเสียเวลาในการเดินทางแต่ก็ทำให้เราสะดวกสบายขึ้นจริงๆ”^{๑๕}

“ตอนนี้ถนนหนทางก็ใหญ่ขึ้น รถวิ่งเยอะ การเดินทางไปไหนมาไหนก็สะดวก เพราะถนนทำใหม่ทำให้มีรถหลายประเภทมาวิ่งมีทั้งรถเมล์ และรถรับจ้างต่างๆ”^{๑๖}

“ปัจจุบันถนนหนทางดีขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก รถก็สามารถวิ่งเข้าไปถึงหมู่บ้านแล้ว สะดวกดีจะไปข้างนอกก็สะดวก การเดินทางการสัญจรดีขึ้น สะดวกสบายไปมาง่ายขึ้น”^{๑๗}

สามารถสรุปได้ว่า สาเหตุส่วนใหญ่ที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนส่วนใหญ่ นั้นมาจากการสร้างสนามบิงสุวรรณภูมิ และเมื่อสร้างเสร็จแล้วสนามบิงก็ไม่ได้ให้ความสำคัญกับประชาชน โดยรอบสนามบิงในเรื่องของการเดินทาง เพราะถนนที่สนามบิงใช้อยู่ นั้นประชาชนทั่วไปไม่สามารถที่จะไปใช้ร่วมกับทางสนามบิงได้เป็นทางเฉพาะของสนามบิงเท่านั้น ซึ่งในอดีตชาวบ้านสามารถใช้ถนนที่เชื่อมต่อกันได้ แต่เมื่อมีการสร้างสนามบิงสุวรรณภูมิ ชาวบ้านไม่สามารถใช้ได้ดังเดิม และทางเดินที่เคยมีอยู่ก็ถูกสร้างรั้วปิดกั้นไว้ จึงส่งผลกระทบต่อโดยตรงกับประชาชน ส่วนการช่วยเหลือในเรื่องของการเดินทางนั้นมาจากงบประมาณของท้องถิ่นเอง สนามบิงไม่มีส่วนช่วยเหลือใดๆ ไม่ได้พัฒนาให้เกิดความเจริญในเรื่องของการเดินทางแต่อย่างใด การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในการเรื่องการเดินทางสัญจรไปมาในชุมชน เป็นสาเหตุมาจากการก่อสร้างสนามบิงสุวรรณภูมิที่ส่งผลต่อให้สะพานข้ามคลองถูกรื้อถอน ไม่สามารถสัญจรตามปกติ ความต้องการทางสัญจรต้องร้องขอไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒) ปัญหาต่อด้านการศึกษา

ปัญหาต่อด้านการศึกษา พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงไปในด้านลบ ทั้งนี้เนื่องจากว่าการก่อสร้างสนามบิงสุวรรณภูมิส่งผลกระทบต่อการศึกษาที่มีอยู่ในพื้นที่ โดยการเรียนการสอนด้วยคุณภาพสูงกว่าเมื่อก่อน เด็กอนุบาลที่เรียนอยู่ไม่สามารถนอนกลางวันได้ตามปกติ ทำการบ้านไม่ได้ เพราะเรียนไม่รู้เรื่อง ผู้ปกครองไม่อยากให้ลูกได้เรียนหนังสือในโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่เพราะกลัวว่าจะไปสอบแข่งกับที่อื่นไม่ได้ ดังที่ผู้ปกครองได้สะท้อนความเห็น โดยสังเขปดังนี้

การก่อสร้างสนามบิงทำให้เกิดปัญหาเรื่องการศึกษาในชุมชนแน่นอน แต่ก่อนตอนยังไม่มีสนามบิงการเรียนการสอนดีกว่านี้ เคยถามผู้ปกครองของเด็กอนุบาลที่เรียนอยู่ เขาบอกเด็กๆ ไม่ค่อยได้นอนกลางวันกลับบ้านมาร้องแฉ เด็กนักเรียนระดับประถม ก็ทำการบ้านไม่ค่อยได้บอกว่าเรียนไม่รู้เรื่อง เสียงเครื่องบิงดังรบกวนตลอดเวลา^{๑๘}

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายแมน (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๖ บ้านคลองบางโหลง ต.บางโหลง อ.บางพลี, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๖} สัมภาษณ์ นางดวงใจ (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๑๒ ต.บางพลีใหญ่ อ.บางพลี, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายสุรินทร์ รอมาลี อีหม่ามสุเหร่าบางโหลง ต.บางโหลง อ.บางพลี, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๘} สัมภาษณ์ นางบุศรินทร์ เฉยบรรดิษฐ์สกุล หมู่ ๑๑ ต.บางพลีใหญ่ อ.บางพลี, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

“มีลูกมีหลานคงไม่ ให้เรียนแถวๆ นี้แน่ เพราะมันกลับมาบ่นเกือบทุกวันว่าเรียนไม่รู้เรื่อง เครื่องบินเสียงดังมากแล้วอย่างนี้หนูจะไปสอบที่ไหนได้ไปแข่งกับคนอื่นได้ยังไง”^{๑๙}

“เวลาเครื่องบินขึ้นทีหนึ่ง มันมีทั้งเสียงดังและอีกอย่างเด็กมันก็เล่นกันทายว่าเป็นเครื่องบินของประเทศอะไรลำใหญ่หรือลำเล็ก อย่างนี้แล้วเด็กนักเรียนจะเรียนรู้เรื่องได้อย่างไร คงไม่มีสมาธิเรียนหรอก”^{๒๐}

สาเหตุของการเปลี่ยนแปลง พบว่า เสียงของเครื่องบินส่งผลกระทบต่อการศึกษาของเด็กนักเรียนทำให้ไม่สามารถเรียนหนังสือได้ตามปกติ ไม่มีสมาธิในการเรียน เกิดปัญหาในการเรียน การสอนทำให้แย่งกว่าเดิม ประชาชนไม่ยอมให้ลูกๆ ได้เรียนหนังสือในโรงเรียนที่ได้ยินเสียงเครื่องบิน เด็กจะเรียนไม่รู้เรื่องและไม่สามารถสอบแข่งขันเข้าศึกษาต่อในที่ดีๆ ได้ โรงเรียนที่ได้รับผลกระทบเรื่องเสียงมากที่สุดเพราะใกล้เส้นเสียง ยังไม่รับการแก้ไข สนามบินไม่ได้มาช่วยเหลือเปลี่ยนแปลง หรือส่งเสริมด้านการศึกษา ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตเป็นอย่างมาก

๓.๒.๒ ปัญหาต่อการประกอบอาชีพ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มประชาชน หมู่ ๒ ตำบลราชาเทวะ พบว่า การก่อสร้างสนามบินสุวรรณภูมิ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในด้านการทำมาหากิน เรื่องของการทำมาหากินตามอาชีพเดิม การเปลี่ยนแปลงจากอาชีพเดิม และรายได้จากการประกอบอาชีพ มีสาเหตุการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

๑) การประกอบอาชีพเดิม

การทำมาหากินตามอาชีพเดิม ได้ให้ข้อมูลว่าก่อนการสร้างสนามบินสุวรรณภูมิส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน เลี้ยงปลาสดและปลุกมะม่วงขาย ดังที่ผลจากการสัมภาษณ์อธิบายโดยสังเขปได้ดังนี้

“ก่อนจะมีสนามบินก็ประกอบอาชีพทำนา เลี้ยงปลาสดในบ่อ แต่เมื่อมีการเวนคืนที่ดินที่นาที่ไม่มี ราคาที่ให้ในการเวนคืนก็ไม่พอสำหรับเอาไปซื้อที่ดินเพื่อทำนาและเลี้ยงปลา มีเพียงเงินที่เอาไว้สำหรับปลูกบ้านเท่านั้นเอง”^{๒๑}

“เมื่อก่อนเราก็ทำนา และเลี้ยงปลาสด ปลุกมะม่วงขายบ้าง แต่เมื่อรัฐเข้ามาเวนคืนที่ดิน ก็ไม่มีพื้นที่ในการทำนา เลี้ยงปลาก็ไม่ได้ ทุกวันนี้ต้องอาศัยเงินที่ลูกๆ ส่งให้ ครั้นจะไปรับจ้างก็หาคนจ้างยากเพราะเรามีอายุมากขึ้น”^{๒๒}

^{๑๙} สัมภาษณ์ นางจันตี (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๖ บ้านคลองลาดกระบัง ต.ราชาเทวะ อ.บางพลี, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายใจ (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๑๐ บ้านคลองก้างปลา ต.ราชาเทวะ อ.บางพลี, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นางอัมพวัน (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๒ ต.หนองปรือ อ.บางพลี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๒} สัมภาษณ์ นางบุญจันทร์ (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๓ ต.หนองปรือ อ.บางพลี, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๗.

๒) การเปลี่ยนแปลงจากอาชีพเดิม

การทำมาหากินตามอาชีพเดิม พบว่า หลังการสร้างสนามบินสุวรรณภูมิ ประชาชนไม่ได้ประกอบอาชีพอะไร เพราะไม่มีที่ดินทำกิน และส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุอยู่บ้านเฉยๆ จะมีค้าขายบ้างสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงเกิดจากการเวนคืนที่ดินเพื่อใช้ก่อสร้างสนามบินสุวรรณภูมิที่ดินที่เคยใช้ทำนาเลี้ยงปลาก็ไม่มี ทำให้ประชาชนต้องเลิกประกอบอาชีพเดิมไม่สามารถที่จะไปหางานใหม่ทำได้ อีกเนื่องจากที่อายุมากแล้ว ต้องอยู่กับบ้านให้ลูกๆ คอยดูแลเลี้ยงดู ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต ดังที่ประชาชนได้สะท้อนออกมาโดยสังเขป ดังนี้

“ที่ดินถูกเวนคืนเพื่อเอาไปสร้างสนามบินทำให้ไม่มีที่ดินเพื่อทำนา บ่อปลา ผักกระเฉดไม่ได้ทำ ตอนนี่ก็ไม่รู้จะทำอะไร อายุก็มากแล้ว สงสารแต่ลูกๆ ที่ต้องมารับภาระเลี้ยงดูทุกๆ ที่เขาก็มีเงินเดือนไม่มากนัก”^{๒๓}

“แต่ก่อนเคยทำนาและเลี้ยงปลาในที่ของตัวเอง ตอนนี้ต้องมาเช่าที่เขาทำบ่อปลาทำให้รายได้ขาดหายไปเพราะรายได้ที่มาจากการทำบ่อปลาบางส่วนก็ต้องมาจ่ายค่าเช่าที่”^{๒๔}

“โดนเวนคืนที่ดินแล้วก็ไม่รู้จะทำอะไร ที่ดินแถวนี้ก็ไม่ให้เขาทำนาแล้ว เรียนมาก็น้อย เคยไปทำงานโรงงานก็ทำไม่ไหวเพราะเงินเดือนน้อยไม่คุ้มกับค่าเดินทางและค่าใช้จ่ายเลยต้องเปิดร้านขายอาหารตามสั่ง ก็พอมีกำไรอยู่บ้างแต่ไม่มากนักไม่เหมือนเมื่อก่อนมีรายได้พอเหลือกินเหลือเก็บ”^{๒๕}

๓.๒.๓ ปัญหาต่อสุขภาพชีวิต

สุขภาพเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นยิ่งต่อความเจริญของงานและพัฒนาการทุกๆ ด้านในตัวบุคคล สุขภาพเป็นรากฐานที่สำคัญของชีวิตเพราะการมีสุขภาพดีนอกจากจะเกิดประโยชน์แก่ตนเองในการดำรงชีวิต สามารถทำหน้าที่ต่าง ๆ ตามบทบาทของตนได้อย่างดีแล้ว ยังส่งผลดีโดยรวมต่อสังคม เพราะการที่สังคมมีประชากรที่มีคุณภาพทั้งในด้านสุขภาพ ความรู้ความสามารถ ย่อมเป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง ดังที่องค์การอนามัยโลก (WHO) ให้ความสำคัญแก่เรื่องส่งเสริมประชากรให้มีสุขภาพที่ดี โดยเริ่มดำเนินการอย่างเป็นระบบการทำให้สุขภาพดีขึ้นเป็นเรื่องสำคัญต่อสวัสดิการมนุษย์และเป็นเรื่องจำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน ต้องมีมาตรการใหม่ ๆ หรือมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุการมีหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า แต่ละประเทศจำเป็นต้องมีระบบการคลังที่ทำให้คนในประเทศสามารถใช้บริการสาธารณสุขได้ทุกประเภท ได้แก่ การสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาลและการฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยไม่ก่อให้เกิด

^{๒๓} สัมภาษณ์นายบุญช่วย (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๑ ต.หนองปรือ อ.บางพลี, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๔} สัมภาษณ์ นางไก่อแก้ว (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๕ ต.ราชาเทวะ อ.บางพลี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๕} สัมภาษณ์ นางบุญจันทร์ (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๓ ต.หนองปรือ อ.บางพลี, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๗.

ภาระทางการเงินต่อผู้รับบริการ อันจะนำไปสู่การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น^{๒๖} ปัญหาต่อสุขภาพชีวิตของประชาชนจากการสร้างท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ สามารถอธิบายในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ ปัญหาที่มีผลต่อการพักผ่อน ปัญหาต่อสุขภาพกาย และปัญหาต่อสุขภาพใจ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑) ปัญหาที่มีผลต่อการพักผ่อน

จากการลงพื้นที่สอบถามประชาชน พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงไปในด้านลบ สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงมาจากเสียงของเครื่องบินที่บินขึ้นตลอดในเวลาตอนกลางคืน ชาวบ้านนอนไม่หลับ เนื่องจากว่าที่พักอาศัยอยู่ในแนวเส้นเสียง การขึ้นของเครื่องบินขึ้นตรงหลังคาบ้านพอดีถ้าบินต่ำบ้านสองชั้นจะเกิดเสียงที่ดังมากส่งผลให้วิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนอยู่ในระดับที่ต่ำ ดังผลที่ชาวบ้านได้สะท้อนออกมาว่า

“นอนไม่หลับเลย บ้านเราอยู่ในแนวเส้นเสียงที่เครื่องบินลง เราเห็นเครื่องบินค่อยๆ บินต่ำผ่านหลังคาบ้านมารู้สึกเป็นกังวล กลัวก็กลัว สงสารก็แต่หลานๆ นอนกันไม่เพียงพอทำให้ไปเรียนแล้วเรียนไม่รู้เรื่อง เวลาสอบก็เลยได้คะแนนน้อยก็อยากย้ายออกจากพื้นที่นะ แต่ก็ไม่รู้จะไปอยู่ที่ไหนเราเกิดที่นี่”^{๒๗}

“กลางคืนเสียงเครื่องบินที่มันขึ้นจะดังมาก ขึ้นกันทุกๆ ห้านาที ขึ้นทั้งคืนเลย แล้วจะนอนได้ยังไง ยิ่งดึกๆ เครื่องบินมันลำใหญ่หลายๆหลังคาบ้านเหมือนจะร่วงหล่นลงมาทำให้เป็นกังวลทำให้นอนหลับไม่เต็มตาเลย ทำให้ตอนนี้เป็นโรคความดันไปแล้ว”^{๒๘}

“นอนหลับไม่สนิทเลย เวลาที่เครื่องบินขึ้น มันผ่านตรงหลังคาบ้านพอดีเลย และที่บ้านอยู่ในแนวเส้นเสียง ถึงจะได้รับเงินมาเพื่อปรับปรุงมันก็ไม่เหมือนเดิม กลางคืนก็ยังได้ยินเสียงอยู่ดี ใครบอกอีกหน่อยก็ชิน ยิ่งเหมือนกับเมื่อตอนเปิดใช้สนามบิน ยิ่งหน้าหนาวเสียงเครื่องบินจะดังมากๆ นอนไม่หลับหรือกั๊งคั่นแหละ ยิ่งตอนกลางคืนจะบินขึ้นถี่มาก”^{๒๙}

๒) ปัญหาต่อสุขภาพกาย

จากการลงพื้นที่สอบถามประชาชน พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงไปในด้านลบ เสียงของเครื่องบินทำให้มีปัญหาทางด้านการฟัง มีอาการหูอื้อตอนเครื่องบินขึ้น และไม่ได้ยินเสียงในระยะใกล้ บางส่วนบอกว่าไม่แน่ใจเพราะไม่ได้ตรวจเช็คร่างกายว่ามีอะไรเปลี่ยนแปลงไปบ้าง

“ตอนนี้มีปัญหาต่อการได้ยิน ใครเรียกไม่ค่อยได้ยินแล้วเสียงมันอื้อไปหมดตอนเครื่องบินขึ้นนะ ไปพบหมอแล้ว หมอบอกให้ย้ายออกนอกพื้นที่ แต่ก็ต้องทนอยู่เราไม่มีที่ไปแล้ว”^{๓๐}

^{๒๖}WHO, The world health report : health systems financing : the path to universal coverage, (Geneva: WHO, 2010), p. 1.

^{๒๗}สัมภาษณ์ นายณรงค์ (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๑ ต.ราชาเทวะ อ.บางพลี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๘}สัมภาษณ์ นางบุษกร (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๖ ต.บางโฉลง อ.บางพลี, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๒๙}สัมภาษณ์ นางโสภา (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๕ ต.บางโฉลง อ.บางพลี, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๐}สัมภาษณ์ นางไก่อแก้ว (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๕ ต.ราชาเทวะ อ.บางพลี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๗.

“ใครเรียกหรือพูดอะไรก็ไม่ค่อยได้ยิน ต้องใช้เสียงตะโกนแข่งกับเครื่องบินอยู่ตลอดเวลา เจ็บคอมมาก ไปพบหมอแล้ว หมอบอกว่าอย่าใช้เสียงให้มาก แต่เราก็ต้องใช้ในการดำเนินชีวิตนะ ถ้าไม่ตะโกนคนอื่นๆ ก็ไม่ได้ยินเสียงที่เราพูด”

สาเหตุหลักของการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของร่างกายนั้นมาจากการย้ายที่อยู่อาศัยใหม่มา อยู่บริเวณที่มีการขึ้น-ลง ของเครื่องบิน เสียงของเครื่องบินทำให้หู ไม่สามารถรับฟังได้เหมือนแต่ก่อน ได้ยินเสียงเบาลง ต้องตะโกนคุยกัน และเสียงของเครื่องบินเวลาบินผ่านยังทำให้ปวดหูกัน บางครั้ง ต้องใช้วิธีอ่านริมฝีปากเวลาพูดคุยกันส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชน

๓) ปัญหาต่อสุขภาพใจ

จากการลงพื้นที่สอบถามประชาชน พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงไปในด้านลบ สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงในเรื่องความสุขใจ มาจากการขึ้นของเครื่องบิน เสียงที่ดังยังทำให้ไม่มีสมาธิในการ ปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน เช่น การสวดมนต์ก่อนนอน ทำให้บ้านได้รับแรงสั่นสะเทือนกลัวว่าจะพัง ในอนาคตที่ประชาชนรู้สึกกังวล และกลัวว่าจะได้รับความเดือดร้อนเพิ่มขึ้น คือการขยายสนามบิน การสร้างรันเวย์เพิ่มขึ้นอีก ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังที่ชาวบ้านได้สะท้อนออกมาว่า

“หงุดหงิดมาก เสียงที่ดังรบกวนเป็นปัญหา เวลาที่เครื่องบินขึ้นเสียงดังมากทำให้บ้าน สะเทือนเลยนอนๆ อยู่ก็ตกใจกลัวบ้านพัง ตอนนี่กลายเป็นคนวิตกกังวลไปแล้ว”^{๓๑}

“ไม่รู้ว่าจะขยายสนามบินอีกหรือเปล่า เห็นแว่วๆว่าจะสร้างรันเวย์เพิ่มแต่ก็ไม่รู้สร้างเพิ่มแล้วเครื่องบินจะขึ้นลงตรงไหนจะผ่านบ้านหรือเปล่า ก็เป็นกังวลอยู่เหมือนกันว่าถ้าสร้างแล้วผ่านตรงหลังคาบ้านเราแล้วเราจะทำยังไงดี แค่นี้ก็อยู่อย่างลำบากแล้ว”^{๓๒}

๓.๒.๔ ปัญหาจากมลภาวะทางเสียง

จากรายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิรายงาน ว่าพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากสนามบินสุวรรณภูมิแบ่งเป็น ๓ เขตพื้นที่ตามระดับความรุนแรงดังกล่าวคือ

๑) พื้นที่ในเขต NEF 30-35 (Leg 60-65 dB (A)) เป็นพื้นที่ที่จะได้รับผลกระทบน้อยควรวางแผนรณรงค์ควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน ไม่ให้ปลูกสร้างอาคารที่อ่อนไหวต่อผลกระทบด้านเสียง เช่น ศาสนสถาน โรงเรียน โรงพยาบาล

๒) พื้นที่ในเขต NEF 35-40 (Leg 65-75 dB (A)) บริเวณนี้เป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบปานกลางไม่ควรมีสิ่งก่อสร้างที่มีกิจกรรมซึ่งอ่อนไหวต่อผลกระทบด้านเสียง เช่น ศาสนสถาน โรงเรียน โรงพยาบาล สำนักงานสถานที่ราชการ หากไม่สามารถย้ายสิ่งก่อสร้างเหล่านี้ออกจากพื้นที่ในเขต NEF 35-40 ได้ ทอท.ควรมีมาตรการสนับสนุนการป้องกันผลกระทบด้านเสียง เช่น ปรับปรุงบ้านเรือน หรือจ่ายชดเชยให้สามารถลดผลกระทบทางเสียงลดลงได้ทั้งนี้ยังมีการสรุปว่า ผู้ที่พักอาศัย

^{๓๑} สัมภาษณ์ นางสมัย (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๓ ต.บางโหลง อ.บางพลี, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๓๒} สัมภาษณ์ นายวันชนะ (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๔ ต.ราชาเทวะ อ.บางพลี, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

อยู่ในบริเวณรอบสนามบินที่มีเสียงดังกว่า 35 NEF จะได้รับผลกระทบด้านเสียงควบคู่ไปกับความวิตกกังวลจากอุบัติเหตุเครื่องบินตกอีกด้วย

๓) พื้นที่ในเขต NEF>40 (Leg มากกว่า 70 dB (A)) องค์การบินพลเรือนระหว่างประเทศ(ICAO) พิจารณาว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย ทางการศึกษา การแพทย์และศาสนสถาน ไม่เหมาะสมที่จะอยู่ร่วมกับท่าอากาศยานในพื้นที่ที่มีระดับเสียงมากกว่า NEF>40 ดังนั้นพื้นที่ในเขต NEF>40 จึงไม่เหมาะสมสำหรับการใช้ที่ดินใดๆ ยกเว้นการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีความอ่อนไหวต่อเสียงน้อยและได้รับการออกแบบมาสำหรับพื้นที่ที่มีเสียงดังในระดับสูง

จากมาตรการดังกล่าว พบว่า ท่าอากาศยานได้ให้ความสำคัญกับการป้องกันปัญหาทั้งจากแหล่งกำเนิดการบริหารจัดการและผู้ที่ได้รับผลกระทบมลพิษ โดยกำหนดเป็น 3 มาตรการหลักได้แก่

มาตรการที่ ๑ มาตรการป้องกันอากาศและเสียงที่แหล่งกำเนิด แบ่งออกเป็นมาตรการป้องกันสำหรับอากาศยาน ได้แก่ จำกัดประเภทของเครื่องบินที่จะใช้ท่าอากาศยาน กำหนดวิธีการบินได้แก่ จำกัดระยะเวลาการบินในช่วงเวลากลางคืน และเส้นทางการบินที่ทำให้เกิดมลพิษน้อยที่สุดสำหรับท่าอากาศยาน ได้แก่ ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในท่าอากาศยาน เครื่องมือสนับสนุนภาคพื้นดิน กำหนดวิธีการตรวจวัดระดับเสียง

มาตรการที่ ๒ มาตรการบริหารจัดการ ได้แก่ การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบท่าอากาศยาน แผนการจัดการมลพิษทางอากาศและเสียง

มาตรการที่ ๓ มาตรการป้องกันผู้ที่ได้รับผลกระทบมลพิษ ได้แก่ จัดทำข้อกำหนดเกณฑ์ระดับเสียงกรณี EIA จัดทำข้อกำหนดเกณฑ์ระดับเสียงที่ยอมให้มีได้ในชุมชนโดยรอบท่าอากาศยาน จัดทำข้อกำหนดในการรายงานผลการตรวจวัดคุณภาพอากาศและเสียง ประเมินคุณภาพอากาศและเสียง

๓.๓ ผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงานของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ภายใต้การกำกับดูแลของ บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ส่งผลกระทบที่เกิดจากรูทกิจกรรมบินต่อสิ่งแวดล้อมสามารถแบ่งออกเป็น ๒ ระดับ ดังนี้

๑) ระดับโลก (Global Level)

เนื่องจากลักษณะของการบินส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมการขนส่งทางอากาศที่เชื่อมโยงกันระหว่างประเทศและระหว่างภูมิภาคต่างๆ ของโลก ดังนั้นผลกระทบที่เกิดขึ้นจึงมิได้ถูกจำกัดอยู่ภายในขอบเขตทางภูมิศาสตร์หรือเขตการปกครองของแต่ละประเทศ แต่ส่งผลในลักษณะภาพรวมทั้งหมดในระดับโลก โดยผลกระทบหลัก (Major Impact) ที่มาจากการบิน คือ การปล่อยมลพิษทางอากาศซึ่งส่วนใหญ่เป็นก๊าซเรือนกระจก (Greenhouse Gas) และเป็นต้นเหตุของปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก (Global Climate Change) ในปัจจุบันมีการประมาณว่าการขนส่งทางอากาศได้ปล่อยก๊าซเรือนกระจกออกสู่บรรยากาศประมาณร้อยละ ๒ ของปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่ถูกปล่อยออกมาทั้งโลกจากทุกกิจกรรมและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

๒) ระดับท้องถิ่น (Local Level)

(๑) ผลกระทบจากการบินในระดับท้องถิ่นเกิดจากการดำเนินงานของท่าอากาศยานและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการบิน ผลกระทบที่เกิดขึ้นจึงมีความซับซ้อนหลากหลาย ทั้งในตัวมลพิษที่เกิดขึ้นลักษณะของผลกระทบรวมถึงผู้ได้รับผลกระทบ

(๒) ผลกระทบหลักจากกิจกรรมการบินและการดำเนินงานท่าอากาศยานที่มีผลต่อท้องถิ่น ได้แก่ เสียง (Aircraft Noise) น้ำเสีย (Wastewater Management) การจัดการของเสีย (Waste Management) การระบายน้ำ (Drainage System) ระบบคมนาคมและสาธารณูปโภค สาธารณูปการ (Transportation & Infrastructure การใช้ที่ดิน (Land Use)

จากการดำเนินกิจการขนส่งทางอากาศก่อให้เกิดผลกระทบจากการบินต่อสิ่งแวดล้อม (Impact of Aviation on Environment) และชุมชนที่อยู่อาศัยโดยรอบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จากผลการทำงานสิ่งแวดล้อม พบว่า การคาดการณ์ระดับผลกระทบด้านเสียงที่เกิดจากการดำเนินงานของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จะใช้การคาดการณ์ในหน่วย NEF (Noise Exposure Forecast) โดยเส้นระดับเสียงจะเป็นค่าเฉลี่ยทั้งปี ซึ่งแปรผันไปตามการใช้ทางวิ่ง จำนวนเครื่องบิน ประเภทของเครื่องบินและลักษณะการบิน สำหรับบริเวณโดยรอบท่าอากาศยานสุวรรณภูมิได้มีการประเมินค่าระดับเสียงในหน่วย NEF และมีการแบ่งเกณฑ์ตามความเหมาะสมในการใช้ประโยชน์ที่ดินตามระดับค่า NEF ต่างๆ และมีการสรุปพื้นที่และการดำเนินการใน ๓ รูปแบบ คือ

๑) พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบสูงจะอยู่ด้านทิศเหนือของสนามบิน มีอาคารบ้านพักอาศัยจำนวน ๔๙ แห่ง อาคารโรงงาน ๔ แห่ง เป็นแนวเส้นเสียงที่ดังมากในระดับที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน แนวทางการดำเนินการ คือ จัดซื้ออาคารและที่ดิน พร้อมจ่ายค่าชดเชยโยกย้ายให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบ

๒) พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบปานกลาง พบว่ามีอาคารที่อยู่อาศัยอยู่ จำนวน ๕๙๖ แห่ง โรงงาน ๘ แห่ง บริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่ไม่ควรมีสิ่งก่อสร้าง ที่มีกิจกรรมที่อ่อนไหวต่อผลกระทบด้านเสียง เช่น โรงเรียน ศาสนสถาน โรงพยาบาล สถานที่ราชการ สำนักงาน ตั้งอยู่โดยแนวทางการดำเนินการ คือ สนับสนุนชดเชยในการป้องกันผลกระทบด้านเสียง เช่น ปรับปรุงอาคารบ้านเรือนเพื่อให้ป้องกันเสียงได้ ในกรณีที่ไม่สามารถย้ายออกจากพื้นที่

๓) พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบน้อย มีอาคารที่อยู่อาศัย ๑,๗๓๑ แห่ง โรงงาน อาคารเก็บสินค้า ๑๒๗ แห่ง แนวทางที่ระบุไว้ก็คือ ต้องมีการวางแผนการใช้ที่ดิน ควบคุมมิให้มีการปลูกสร้างอาคารที่อ่อนไหวต่อผลกระทบด้านเสียง เช่น โรงเรียน ศาสนสถาน โรงพยาบาล ชุมชนโดยรอบ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ แบ่งเป็น ๒ พื้นที่ คือ (๑) พื้นที่เขตลาดกระบัง (ชุมชนด้านทิศเหนือ-ตะวันออก) (๒) พื้นที่ อ.บางพลี จ.สมุทรปราการ (ชุมชนด้านทิศใต้-ตะวันตก)

ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ (ทสภ.) ตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงานจึงได้มีการตรวจสอบระดับเสียงเพื่อป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านเสียงจากการดำเนินงานของทสภ. โดยฝ่ายสิ่งแวดล้อม ทอท. ได้ดำเนินการในด้านต่างๆ เช่น การติดตั้งเครื่องตรวจวัดเสียงอัตโนมัติ แบบต่อเนื่อง ๒๔ ชั่วโมง เพื่อตรวจวัดระดับเสียงเฉลี่ย ๒๔ ชั่วโมงตามสถานที่ต่างๆที่อยู่โดยรอบ ทสภ. พร้อมกันนี้ได้ดำเนินการจ่ายค่าชดเชยให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบด้านเสียงจากการดำเนินงาน ณ ทสภ. ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๐ และมติคณะรัฐมนตรีเมื่อ

วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๓ ที่กำหนดให้ ทอท. ดำเนินการชดเชย (เฉพาะที่ก่อสร้างก่อนปี ๒๕๔๔) ตามแนวเส้นเสียงกรณีใช้ทางวิ่ง ๑ และ ๒ เพิ่มความสามารถสูงสุดจำนวน ๗๖ เทียวบินต่อชั่วโมง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑) พื้นที่ NEF > 40 ให้เจรจาซื้อที่ดินและสิ่งปลูกสร้างหากเจ้าของที่ดินและสิ่งปลูกสร้างไม่ประสงค์จะขาย ให้รับเงินไปปรับปรุงอาคารและสิ่งปลูกสร้างเอง

๒) พื้นที่ NEF ๓๐-๔๐ ให้สนับสนุนการปรับปรุงอาคารและสิ่งปลูกสร้าง โดยใช้หลักเกณฑ์การปรับปรุงอาคารเพื่อลดผลกระทบด้านเสียง จากผลการศึกษาของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA)

เมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๗ ได้มีมติคณะรัฐมนตรี^{๓๓} ให้ ทอท. ดำเนินการชดเชยผู้ได้รับผลกระทบด้านเสียงจากการดำเนินงาน ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิแก่อาคารที่ปลูกสร้างระหว่างปี ๒๕๔๔ - วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๔๙ ซึ่ง ทอท. ได้ทำการสำรวจเบื้องต้น พบว่า มีอาคารอยู่ใน NEF>40 จำนวน ๕๘ อาคาร และ NEF <30-40 จำนวน ๓,๔๐๖ อาคาร ซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินการต่อไป

ตามแผนแม่บทความรับผิดชอบต่อสังคมของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ (ทสภ.) บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) (ทอท.) ปี ๒๕๕๖ - ๒๕๕๗ เป็นแผนที่ถ่ายทอดจากนโยบายและหลักการสำคัญตามแผนวิสาหกิจ ทอท. ฉบับที่ ๓ ปี ๒๕๕๓ - ๒๕๕๗ ได้กำหนดพันธกิจของ ทอท. คือ ดำเนินธุรกิจท่าอากาศยานด้วยมาตรฐานเหนือระดับให้บริการด้วยใจ พร้อมเทคโนโลยีที่ทันสมัย และสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมและชุมชน ซึ่งต่อเนื่องกับการจัดทำแผนวิสาหกิจ ทอท. ฉบับที่ ๒๕๕๘ - ๒๕๖๒ ซึ่งความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่ในเกณฑ์การประเมินคุณภาพรัฐวิสาหกิจ (SEPA) จากสำนักคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (สคร.)

ดังนั้น ในการดำเนินการของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ (ทสภ.) จะคำนึงถึงประชาชนในชุมชนและสิ่งแวดล้อม ซึ่ง ทสภ. จะเน้นการมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและสังคม โดยจะให้มีผู้แทนจากภาคประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดและดำเนินกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) เพื่อเป็นการร่วมกันแก้ไขปัญหา สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ชุมชนและสังคม ตลอดจนการคิดหาวิธีการที่จะลดและหยุดผลกระทบในทางลบต่อชุมชนและสังคมอันเกิดจากกระบวนการทำงาน เพื่อให้สังคมและชุมชนมีความเข้มแข็งและพัฒนาอย่างยั่งยืนควบคู่กับ ทสภ. ต่อไป

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์จะเห็นว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องส่วนใหญ่จะระบุว่าผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงานของ ทสภ. คือ ผลกระทบทางด้านมลภาวะทางเสียงและมลพิษทางอากาศ ซึ่งเกิดจากไอเสียเครื่องยนต์อากาศยาน ในช่วงปี ๒๕๔๙ ที่ ทสภ. เปิดให้บริการ ชุมชนโดยรอบยังไม่สามารถปรับตัวได้ ส่งผลต่อการนอน เสียงของอากาศยานทำให้นอนไม่หลับ ซึ่งเป็นผลต่อเนื่องทำให้เกิดความเครียด ความดันสูง บ้านที่ตั้งอยู่ในเส้นเสียงจะได้รับผลกระทบอย่างมาก เช่น หลังคาบ้านหลุดร่วง กระจกบ้านสั่นสะเทือน นอกจากสิ่งที่กล่าวข้างต้นแล้วการมี ทสภ. ทำให้วิถีชีวิตของชุมชนดั้งเดิมเปลี่ยนไป มีคนต่างถิ่นย้ายเข้ามาเป็นจำนวนมาก การจราจรติดขัดมากขึ้น การทำ

^{๓๓}ดูรายละเอียดในบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), รายงานความรับผิดชอบต่อสังคม ๒๕๕๖, (กรุงเทพมหานคร: ทอท., ๒๕๕๖), หน้า ๓๖-๓๘.

โครงการต่างๆ จะเน้นทำโครงการให้กับเยาวชนมากกว่าชุมชน จัดทำโครงการไม่ตรงตามความต้องการของชุมชน ขาดการมีส่วนร่วม ขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร

๓.๔ การจัดการความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

การจัดการความขัดแย้งมีแนวทางในการจัดการที่แตกต่างกันออกไป จึงมีวิธีการที่หลากหลาย ทั้งกระบวนการที่ไม่เป็นทางการและเป็นส่วนตัว เกี่ยวข้องเฉพาะผู้ที่มีข้อพิพาทกัน ส่วนปลายของอีกด้านเป็นเรื่องของคู่พิพาทฝ่ายหนึ่งจะอาศัยการบีบบังคับ ซึ่งในหลายๆ ครั้ง สาธารณชนได้มีบทบาทในการบีบบังคับฝ่ายตรงข้ามให้ยอมแพ้ โดยมีรายละเอียดของการเลือกใช้วิธีต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอแนวทางในการจัดการความขัดแย้ง โดยชี้ให้เห็นว่ามีวิธีการอยู่ ๔ วิธี ที่จะทำให้ความขัดแย้งสิ้นสุดลงคือ

๓.๔.๑ ทำให้เหตุแห่งความขัดแย้งหมดไป

วิธีนี้อาจทำได้ในทันทีทันใด โดยที่คู่ขัดแย้งไม่ได้เตรียมตัวหรือไม่รู้ตัว กล่าวคือ หากทอท. เลือกใช้วิธีการใช้กฎหมายบังคับกำหนดเขตพื้นที่ที่ไม่สามารถมีสิ่งปลูกสร้าง แล้วให้ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบย้ายออกจากพื้นที่ในทันที โดยไม่ให้มีเงื่อนไขใดใด วิธีนี้ ทอท. อาจจะทำถูกต้องตามกฎหมาย แต่ผิดในแง่ศีลธรรม และความขัดแย้งจะยิ่งทวีความรุนแรงและต่อเนื่องไปไม่ยุติอย่างแน่นอน ซึ่ง ทอท. ไม่เลือกใช้วิธีนี้เพราะยังอยากอยู่ร่วมกับชุมชนอย่างสงบสุข^{๓๔} ทอท. ได้ใช้การประชาสัมพันธ์เข้าไปเพื่อทำความเข้าใจ สร้างความรู้ และทำให้ประชาชนรู้สึกมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยได้วางแนวทางเพื่อยุติปัญหาดังกล่าวร่วมกันกับหลากหลายหน่วยงานภายนอกองค์กร ซึ่งดีกว่าการใช้กฎหมายบังคับกับผู้ได้รับผลกระทบ ดังคำกล่าวของรองผู้อำนวยการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิที่นำเสนอไว้ว่า “การประชาสัมพันธ์และการลงพื้นที่พบปะประชาชนโดยรอบสนามบินช่วยให้สังคมและชุมชนโดยรอบ ทสภ. มีความเข้าใจในการดำเนินกิจการของ ทสภ. รวมทั้งกฎระเบียบ ข้อห้าม ข้อแนะนำต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของการบิน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมร่วมกัน”^{๓๕} สอดคล้องกับการนำเสนอของนายประสงค์ พูนธเนศ ประธานกรรมการ ที่กล่าวไว้ว่า

ทอท. มีการบริหารจัดการท่าอากาศยานที่มีประสิทธิภาพสูง มีความโปร่งใส มีธรรมาภิบาล และดำเนินธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อควบคู่ไปกับความผาสุกของสังคม ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ทั้งภายนอกและภายในองค์กรในนามของ ทอท. ผมรู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้มีส่วนในการสนับสนุนและส่งเสริมให้ ทอท. เป็นผู้บริหารธุรกิจท่าอากาศยานที่มีความเป็นมืออาชีพ และมีการดำเนินธุรกิจด้วยความตระหนักถึงการสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมในภาพรวม ที่สะท้อนในกระบวนการดำเนินธุรกิจทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และ

^{๓๔} รัตติกร อุ่นนันทภาค, “การจัดการความขัดแย้งด้านมลภาวะทางเสียงของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ”, วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะนิเทศศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๒๑๒.

^{๓๕} สัมภาษณ์ นายเพชร ชื่นเจริญ, รองผู้อำนวยการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ, ๒๑ มกราคม ๒๕๕๘

สิ่งแวดล้อม โดยได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกภาคส่วน ทั้งชุมชน โดยรอบพื้นที่ท่าอากาศยานในความรับผิดชอบของ ทอท. ทั้ง ๖ แห่ง^{๓๖}

๓.๔.๒ การทำให้ฝ่ายหนึ่งมีชัยชนะ

การทำให้ฝ่ายหนึ่งมีชัยชนะ เป็นวิธีที่ง่ายที่สุดในการเปลี่ยนจากการต่อสู้เป็นสันติภาพ หาก ทอท. ยอมจ่ายค่าชดเชยตามที่ผู้ได้รับผลกระทบเรียกร้อง ทำให้ผู้ได้รับผลกระทบมีชัยชนะในความขัดแย้งครั้งนี้ แต่ ทอท. จะต้องสูญเสียงบประมาณจำนวนมาก และบ่งชี้ถึงความผิดพลาดของการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ ที่ไม่สามารถคาดการณ์และวางแผนเพื่อจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ และ ทอท. ก็ไม่เลือกวิธีนี้เช่นกัน เพราะจากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบแล้ว ยังประเมินสถานการณ์ความขัดแย้งว่า สามารถที่จะจัดการให้ยุติลงได้ โดยที่ต้องไม่มีฝ่ายใดแพ้หรือ ชนะ แต่จะร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับการนำเสนอของ นายพงศ์ศักดิ์ งามสันต์ รักษาการผู้อำนวยการใหญ่ นำเสนอไว้ว่า “ทอท. ตระหนักและได้ให้ความสำคัญ เพื่อพร้อมที่จะปรับตัวในการรองรับต่อสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยมีการบริหารจัดการองค์กรและพัฒนาธุรกิจให้มีการเติบโตอย่างยั่งยืน เพื่อนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมาย... ปฏิบัติและมาตรฐานที่เกี่ยวข้องทางด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่สังคม ชุมชนโดยรอบธุรกิจท่าอากาศยาน^{๓๗}

๓.๔.๓ การประนีประนอม

วิธีนี้ทั้งสองฝ่ายจะต้องตกลงที่จะแบ่งเหตุแห่งความขัดแย้ง ไม่มีฝ่ายใดชนะทั้งหมดหรือแพ้ทั้งหมด ทอท. มองเห็นว่าวิธีการประนีประนอมนี้จะสามารถทำให้ความขัดแย้งยุติลงได้ แต่ต้องอาศัยระยะเวลาและแผนการดำเนินงานที่ครอบคลุมในการจัดการปัญหาดังกล่าว ซึ่งจะก่อให้เกิดความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย และอยู่ร่วมกันได้เหมือนที่เคยอยู่ร่วมกับดอนเมือง สอดคล้องกับการนำเสนอของสถาบันธุรกิจเพื่อสังคมที่เห็นนโยบายไว้ว่า

ชุมชนและสังคมที่เข้มแข็งและมีการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น มีความสำคัญยิ่งในฐานะเป็นปัจจัยเอื้อต่อการดำเนินงานของธุรกิจ ดังนั้น ธุรกิจควรจัดกิจกรรมทางสังคม และ/หรือ มีส่วนร่วมในการส่งเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและสังคมที่ได้รับผลกระทบจากกระบวนการผลิตสินค้า/บริการของธุรกิจ โดยการแสดงตัวเป็นพลเมืองที่ดีของชุมชนนั้น พร้อมกับคัดค้านวิธีการที่จะลดและหยุดผลกระทบในทางลบต่อชุมชนและสังคม ที่เกิดจากกระบวนการดำเนินงานของธุรกิจ^{๓๘}

^{๓๖} ดูรายละเอียดในบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), รายงานความรับผิดชอบต่อสังคม ๒๕๕๗, (กรุงเทพมหานคร: ทอท., ๒๕๕๗), หน้า ๕.

^{๓๗} บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), รายงานความรับผิดชอบต่อสังคม ๒๕๕๖, หน้า ๕.

^{๓๘} สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม, เข้มทิศธุรกิจเพื่อสังคม : Corporate Social Responsibility Guidelines, (กรุงเทพมหานคร: ไอคอนพรีนติ้ง, ๒๕๕๑), หน้า ๑๙.

๓.๔.๔ การทำให้ความขัดแย้งสิ้นสุดลงด้วยการคืนดีกัน

ความขัดแย้งระหว่าง ทอท. กับผู้ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับมลภาวะทางเสียงจากการเปิดให้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมินี้ ก็เกิดจากเรื่องผลประโยชน์ที่มีมาอย่างยาวนานตั้งแต่เริ่มเวนคืนที่ดินจนกระทั่งการก่อสร้างเสร็จสิ้น ที่ฝ่ายตอบสนองไม่สามารถตอบสนองได้เท่ากับความต้องการของผู้เรียกร้องผลประโยชน์การคืนดีกันต่างจากการประนีประนอม โดยที่การประนีประนอมเป็นการแบ่งของหรือแบ่งรางวัลอย่างเป็นวัตถุวิสัยโดยไม่มีอารมณ์เข้าไปเกี่ยวข้อง การคืนดีกันเป็นการปรับทัศนคติหรือขยายทัศนคติ ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในที่สุด วิธีการนี้ ทอท. ไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับการจัดการความขัดแย้งในครั้งนี้ได้อย่างสมบูรณ์ เพราะ มีเรื่องผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง และต่างฝ่ายต่างยังไม่อยากเสียผลประโยชน์นั้นไป เพราะหากใช้วิธีนี้ ทอท. ต้องยอมจ่ายเงินจำนวนมหาศาล ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบก็ต้องโยกย้ายออกจากพื้นที่ โดยที่ยังไม่ทราบว่าอนาคตจะไปอยู่ที่ไหน เพราะยังมีประชาชนจำนวนมาก ที่อาศัยในพื้นที่เป็นระยะเวลานาน มีการประกอบอาชีพในพื้นที่อย่างถาวร ดังนั้นจึงเป็นไปได้ยากหากทั้งสองฝ่ายจะยอมยุติความขัดแย้งด้วยวิธีนี้ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิจึงได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เกิดความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ดังการรายงานความรับผิดชอบต่อสังคมประจำปี ๒๕๕๖ ว่า

การดำเนินงานกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กิจกรรมพบปะชุมชน กิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ โดยร่วมสนับสนุนทั้งด้านการศึกษา กีฬา วัฒนธรรม การพัฒนาอาชีพ การร่วมประชุม ร่วมกิจกรรมกับชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กิจกรรมตามประเพณีไทย กิจกรรมเพื่อสังคม โครงการตรวจสุขภาพหู ให้กับผู้ได้รับผลกระทบด้านเสียง กิจกรรมตลาดนัดแรงงาน เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างผาสุกและยั่งยืน^{๓๙}

๓.๔.๕ วิธีการตัดสินใจหาข้อพิพาทของผู้บริหาร

เนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาระดับประเทศจึงส่งผลกระทบต่อการจัดการ และมีหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้องกับงบประมาณในการชดเชยค่าเสียหายจากความขัดแย้ง คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติตามมติคณะกรรมการกฤษฎีกาเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ ในคราวประชุม ครั้งที่ ๙/๒๕๕๖ เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ ตามที่นายกิตติรัตน์ ณ ระนอง รองนายกรัฐมนตรี ประธานกรรมการเสนอ ดังนี้

๑) รับทราบความเห็นของกระทรวงคมนาคมที่มีนโยบายในการแก้ไขปัญหาผลกระทบด้านเสียงจากการดำเนินงานท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ โดยเห็นว่าการชดเชยการแก้ไขปัญหาผลกระทบด้านเสียงจากการดำเนินงานท่าอากาศยานสุวรรณภูมิเป็นหน้าที่ของ บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ที่จะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาท่าอากาศยานสุวรรณภูมิในระยะต่อไป รวมทั้งเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ด้วยการให้ความช่วยเหลือ และบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบในเชิงมนุษยธรรม ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ โดยกระทรวงคมนาคมได้มอบหมายให้ บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) พิจารณาการชดเชยผลกระทบด้านเสียงจากการดำเนินงานท่าอากาศยาน

^{๓๙} บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), รายงานความรับผิดชอบต่อสังคม ๒๕๕๗, หน้า ๑๙-๒๑.

ยานสุวรรณภูมิให้แก่อาคารที่ปลูกสร้างระหว่างปี ๒๕๔๔-๒๕๔๙ และผู้ที่ได้รับผลกระทบด้านเสียงจากการดำเนินงานท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๙ ตามความจำเป็นและเหมาะสม โดยพิจารณาจ่ายเงินชดเชยตามกรอบวงเงินงบประมาณที่ได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๒ จำนวน ๑๑,๒๓๓.๗๐ ล้านบาท

๒) ให้บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) เร่งรัดการจ่ายเงินชดเชยผลกระทบด้านเสียงจากการดำเนินงานท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๐ และวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๓ ที่เหลืออยู่ทั้งหมดให้แล้วเสร็จภายในปีงบประมาณ ๒๕๕๗

๓) เห็นชอบในหลักการให้บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) พิจารณาขยายกรอบการชดเชยผลกระทบด้านเสียงจากการดำเนินงานท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๐ และวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๓ ให้แก่อาคารที่ปลูกสร้างตั้งแต่ปี ๒๕๔๔ จนถึงวันที่ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ เริ่มเปิดดำเนินการในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๔๙ โดยใช้หลักเกณฑ์การจ่ายเงินชดเชยตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๐ และวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๓ และพิจารณาจ่ายจากกรอบวงเงินงบประมาณที่ได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๒ จำนวน ๑๑,๒๓๓.๗๐๐ ล้านบาท

๔) ให้บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) เป็นผู้พิจารณาการชดเชยผลกระทบด้านเสียงจากการดำเนินงานท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ในกรณีที่มีการร้องเรียนเรื่องผลกระทบด้านเสียงจากผู้ที่ได้รับผลกระทบด้านเสียงที่อยู่นอกเหนือจากบริเวณพื้นที่ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๐ และวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๓ โดยขยายกรอบการชดเชยให้แก่อาคารที่ปลูกสร้างจนถึงวันที่ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิเริ่มเปิดดำเนินการในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๔๙ เป็นกรณีไป โดยประสานงานกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อดำเนินการตรวจวัดระดับเสียงในหน่วย NEF และใช้งบประมาณของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) เพื่อความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

๕) รับประทานแนวทางการพัฒนาที่ดิน และการสร้างมูลค่าเพิ่มสำหรับที่ดิน และสิ่งปลูกสร้างที่ บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ได้ดำเนินการจัดซื้อจากผู้ที่ได้รับผลกระทบด้านเสียงจากการดำเนินงานท่าอากาศยานสุวรรณภูมิและอยู่ในพื้นที่ได้รับผลกระทบด้านเสียงที่ระดับ NEF > 40 จนถึงปัจจุบันจำนวน ๑๘๐ อาคาร ค่าใช้จ่ายประมาณ ๘๒๖.๓๙ ล้านบาท (กระจายอยู่ในพื้นที่ของตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ และเขตลาดกระบัง กทม.) โดยเป็นที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างแปลงใหญ่สุดประมาณ ๑๗ ไร่ จำนวน ๑ ราย นอกนั้นส่วนใหญ่เป็นที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้าง พื้นที่โดยเฉลี่ยไม่เกิน ๕๐-๖๐ ตารางวา มีทั้งอยู่ในสภาพดี และชำรุดไม่เหมาะสมที่พักอาศัย ซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการ บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ดังนี้

(๑) การจำหน่ายสินทรัพย์อาจไม่เหมาะสมและไม่เกิดประโยชน์สูงสุดต่อ บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) เพราะอาจจะเกิดข้อพิพาทด้านกฎหมายเรื่องผลกระทบด้านเสียงในอนาคตได้

(๒) ที่ดินซึ่งประกอบด้วยอาคารและพื้นที่ว่างเปล่าขนาดใหญ่ เห็นควรให้ผู้ประกอบการที่สนใจใช้ประโยชน์ที่ดินดังกล่าว เสนอแนวทางในการใช้ประโยชน์ที่ดินเอง เพื่อให้สอดคล้องกับอุปสงค์ของตลาด

(๓) บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) จะพิจารณาหลักเกณฑ์และข้อกำหนดเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการบริหารจัดการที่ดิน และสิ่งปลูกสร้างที่เหมาะสมโดยเร็วต่อไป

ทั้งนี้ ให้บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) พิจารณาแนวทางการใช้ประโยชน์ทรัพย์สินดังกล่าวให้เกิดความคุ้มค่า สามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม และประโยชน์สูงสุดให้กับบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ต่อไป

๖) ให้ บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) เร่งดำเนินการสร้างความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่โดยรอบท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ทั้งในระดับชุมชน ท้องถิ่นและจังหวัด ให้มีความรู้ความเข้าใจในบริเวณพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบตามแนวเส้นเสียง และวิธีการจ่ายเงินชดเชยผลกระทบด้านเสียงจากการดำเนินงานท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ตลอดจนประเด็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเขตความปลอดภัยในการเดินอากาศและคำพิพากษาของศาลในคดีฟ้องร้องเกี่ยวกับผลกระทบด้านเสียงต่อไป

นอกจากนี้ยังมีอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการจัดการความขัดแย้ง สำหรับปัจจัยอื่นที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้การดำเนินบทบาทด้านการประชาสัมพันธ์หรือการดำเนินงานด้านประชาสัมพันธ์ของ ทอท. เพื่อจัดการความขัดแย้งด้านมลภาวะทางเสียงของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ กับ ผู้ได้รับผลกระทบไม่สามารถดำเนินไปอย่างราบรื่น ได้แก่^{๕๐}

๑) การบริหารงานที่ไม่ชัดเจน แม้ว่า ทอท. จะจ้างทีมที่ปรึกษาด้านประชาสัมพันธ์เข้ามาดำเนินงานด้าน มวลชนสัมพันธ์ ชุมชนสัมพันธ์ ฝังตัวอยู่กับประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ แต่การบริหารงานโดยรวมส่วนใหญ่ ทอท. ยังมีการบริหารงานแบบราชการ แม้ว่า ทอท. จะแปรรูปเป็นบริษัท จำกัด (มหาชน) แล้วก็ตาม ดังนั้นบริษัทที่ปรึกษาจึงไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ การจัดการไม่เป็นรูปแบบเชิงรุกเต็มรูปแบบ มุ่งเน้น การสร้างภาพลักษณ์องค์กรมากกว่าการแก้ปัญหา ด้านสิ่งแวดล้อม บริหารจัดการไม่ดีก็ไม่สามารถทำให้การประชาสัมพันธ์สำเร็จได้อย่างร้อยเปอร์เซ็นต์ การประชาสัมพันธ์ไม่สามารถควบคุม Policy ได้ทั้งหมด อาจจะสามารถล็อบบี้ (lobbyism) ได้เพียงบางส่วน ล็อบบี้ให้ผู้บริหารปฏิบัติตามแผนประชาสัมพันธ์ที่วางไว้ได้เพียงส่วนเดียว รวมไปถึง การขาดแคลนบุคลากร งบประมาณ และแผนงานที่ไม่แน่นอน ไม่สามารถปฏิบัติตามแผนงานได้อย่างที่วางไว้ เพราะการทำประชาสัมพันธ์ต้องควบคู่ไปกับการบริหารจัดการด้วย เพราะถึงแม้จะประชาสัมพันธ์ดีแค่ไหน แต่ถ้าการไม่มีการบริหารให้เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ ก็ไม่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้

๒) กฎหมายและข้อบังคับต่างๆ ก็เป็นปัจจัยสำคัญเพราะ ทอท. ต้องดำเนินการภายใต้กฎระเบียบและขั้นตอนต่างๆ เพื่อความถูกต้อง เหมาะสมและเป็นธรรม

^{๕๐} รัตติกร อุณหนนกาศ, “การจัดการความขัดแย้งด้านมลภาวะทางเสียงของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ”, หน้า ๒๑๒.

๓) ปัญหาจากการเมืองซึ่งจะมีทั้งระดับท้องถิ่นและระดับนโยบาย ทอท. ต้องปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล ขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงการแก้ปัญหาที่เหมาะสมให้กับผู้ได้รับผลกระทบ นอกจากนี้จากการลงพื้นที่สามารถสะท้อนปัญหาได้ ดังนี้

- (๑) ชุมชนไม่ได้รับข้อมูลที่แท้จริง ทอท.
- (๒) ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของ ทสภ. ต้องการได้รับเงินค่าชดเชยเป็นส่วนใหญ่
- (๓) นักการเมืองเข้ามามีบทบาทในการสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นเพียงเพื่อหวังผลประโยชน์ทางการเมืองเป็นการหาเสียงไปในตัว
- (๔) ชาวบ้านยังขาดความรู้ความเข้าใจว่า สนามบินเป็นการสร้างให้ประเทศไทย เป็น HUB ในภูมิภาค เป็นต้น
- (๕) ผู้นำท้องถิ่นต้องการหารายได้ เช่น ภาษีโรงเรือน
- (๖) ความดังของเสียงเครื่องบินทำให้ชีวิตความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไป
- (๗) มลภาวะทางอากาศ

๓.๕ ทศนคติของชุมชนต่อภาพลักษณ์ของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

๓.๕.๑ ผลดีต่อการมีท่าอากาศยานสุวรรณภูมิตั้งอยู่ใกล้ชุมชน ที่อยู่อาศัย หรือที่ทำงาน

ผลดีต่อการมีท่าอากาศยานสุวรรณภูมิตั้งอยู่ใกล้ชุมชน ที่อยู่อาศัย หรือที่ทำงานจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ พบว่า

การมีท่าอากาศยานตั้งอยู่ใกล้กับชุมชน ย่อมเป็นที่แน่นอนว่าต้องกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ทั้งด้าน เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และสิ่งแวดล้อม ข้อดี คือ อาจทำให้ประชาชนบางกลุ่มที่ใช้บริการสนามบิน มีความสะดวกในการเดินทางมากขึ้น แต่ก็มีข้อเสีย เช่น ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม มลภาวะทางเสียงที่กำลังเป็นปัญหาอยู่ในขณะนี้ ปัญหาการจราจรติดขัด มลภาวะทางอากาศมากขึ้น ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดจากประชากรแฝงที่มากขึ้น เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ประชาชนในพื้นที่ต้องรับผลกระทบ^{๕๑}

ผลดีของการมีท่าอากาศยาน คือ มีการพัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดินและพัฒนาระบบสาธารณูปโภคต่างๆ ของชุมชนรอบ ทสภ. มีการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมส่งผลให้รายได้ต่อหัวของชุมชนสูงขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ผลเสีย อาจจะได้รับผลกระทบด้านเสียงจากการขึ้นลงของอากาศยาน^{๕๒}

มีผลดีต่อความเจริญโดยรอบมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สะดวกสบายเรื่องการค้าคมนาคม ห้างร้าน การจับจ่ายมีให้เลือกเพื่อการบริโภคมากขึ้น มีความทันสมัย เศรษฐกิจโดยรวมดี เพิ่มงาน แต่

^{๕๑} สัมภาษณ์ ดร.พัฒนพงษ์ จงรักดี, นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบางพลี, ๙ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๕๒} สัมภาษณ์ นายเพชร ชื่นเจริญ, รองผู้อำนวยการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ, ๒๑ มกราคม ๒๕๕๘.

ผลเสีย คือ ความดังของเสียงเครื่องบินทำให้มีผลกระทบเรื่องการพักผ่อนในชีวิตประจำวัน ผู้คนมากขึ้น รถติดขึ้น ใช้เวลาการเดินทางมากขึ้น^{๕๓}

ผลดี ระบบเศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น เกิดการสร้างรายได้ให้กับชุมชน ช่วยให้ชุมชนเกิดการตื่นตัวในการพัฒนาศักยภาพของชุมชน ทำให้การเดินทางสะดวก ความเจริญเติบโตทางธุรกิจมีเพิ่มมากขึ้น มีความเจริญเข้ามาไม่ว่าจะเป็นในเรื่องถนน เศรษฐกิจที่ดีขึ้นมาก^{๕๔}

ผลเสีย อาจได้รับผลกระทบทางเสียงบ้างเป็นบางครั้ง และทำให้การจราจรติดขัดบ้างในช่วงเวลาเร่งด่วน มีมลภาวะทางอากาศ เสียง สิ่งแวดล้อม และเมื่อชุมชนเจริญก็นำมาซึ่งรถติด อาชญากรในพื้นที่ที่แอ่งตัวเข้ามาทำให้เกิดความเดือดร้อน^{๕๕}

สามารถสรุปได้ว่า การสร้างสนามบินสุวรรณภูมิส่งผลดีต่อดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ การคมนาคมได้รับการพัฒนาไปในแนวทางที่ดีขึ้น ประชาชนที่เข้ารับบริการได้รับความสะดวกมากยิ่งขึ้น ส่งเสริมให้เกิดการจ้างงานในลักษณะต่างๆ แต่ในทางตรงข้ามย่อมส่งผลเสียต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ได้รับผลกระทบจากเสียงของเครื่องบิน ปัญหามลภาวะ และปัญหาการก่ออาชญากรรม เป็นต้น

๓.๕.๒ ผลต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความจำเป็นทางเศรษฐกิจโดยสม่ำเสมอและต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวนานพอที่จะทำให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมและยกระดับการดำรงชีพของประเทศให้สูงขึ้น เกิดการเพิ่มขึ้นของรายได้ที่แท้จริงต่อบุคคลตลอดระยะเวลายาวนานเพื่อให้มาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ดีขึ้นกว่าเดิม การกระจายรายได้เป็นไปอย่างเสมอภาค ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากรายได้ที่เพิ่มขึ้นอย่างเท่าเทียมกันจากข้อมูลการลงพื้นที่ที่สามารถประมวลได้ว่า

การมีสนามบินในบริเวณชุมชน จะก่อให้เกิดการสร้างงานของชุมชน มีการสร้างรายได้ให้กับชุมชนรายได้ต่อหัวสูงขึ้น ทำให้การค้าขายดีขึ้น มีเงินหมุนเวียน จากการที่ชุมชนขยาย การขยายตัวของ หอพัก/คอนโด มีเพิ่มมากขึ้น มีการจ้างงานทำให้คนในชุมชนมีรายได้ มีงานทำเกิดธุรกิจห้องเช่า ค่าขายอาหาร มีรายได้ดีขึ้น นักท่องเที่ยวบางกลุ่มอาจเข้ามาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่และพักอาศัยเป็นการชั่วคราว ทำให้เกิดผลดีต่อผู้ประกอบการด้านอาหาร และที่พักอยู่บ้าง แต่ก็เป็นจำนวนไม่มาก ธุรกิจการค้า การส่งออก สะดวกและรวดเร็ว

สำหรับการพัฒนาด้านสังคม พบว่า การสร้างท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ทำให้ความเจริญเข้ามา รวมถึงในเรื่องที่ทางท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ สนับสนุนการศึกษา และด้านต่างๆ ในพื้นที่กลายเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ระบบสาธารณูปโภคต่างๆ เข้าถึงชุมชนมากขึ้น หน่วยงาน

^{๕๓} สัมภาษณ์ นายวิวัฒน์ ฉันทานนุรักษ์ , นายอำเภอบางพลี, ๙ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๕๔} สัมภาษณ์ คุณฉวี (นามสมมติ) ประชาชนหมู่ ๔ ตำบลราชาเทวะ, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๘

^{๕๕} สัมภาษณ์ คุณสุรินทร์ (นามสมมติ), ประชาชนหมู่ ๑๑ ต.บางพลีใหญ่, ๑๖ มค.๒๕๕๘

ผู้ประกอบการในสนามบิน ออกมาทำกิจกรรมเพื่อชุมชนมากขึ้น ส่งเสริมโครงการต่างๆ ของการพัฒนาชุมชนในหลายโครงการ ทั้งเรื่องบุคลากร และงบประมาณ สังคมเมืองจะใหญ่ขึ้น มีผู้คนเข้ามาอาศัยและประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้น มีการแบ่งปันความรู้ให้กับชุมชน และพัฒนาสังคมไปพร้อมๆ กัน ดังรายละเอียดโครงการที่ได้ดำเนินงาน ได้แก่^{๔๖}

นอกจากนี้ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ (ทสภ.) ได้จัดตั้งส่วนชุมชนสัมพันธ์ ฝ่ายกิจการพิเศษ เพื่อทำหน้าที่สื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ เกี่ยวกับภารกิจของ ทสภ. พร้อมทั้งจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาการเจริญเติบโตของชุมชนโดยรอบ รวมทั้งสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนและกระตุ้นให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องใน ทสภ. เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยดูแลสังคมชุมชนโดยรอบ เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนให้ก้าวไปสู่การเติบโตที่มั่นคงและยั่งยืน โดย ทสภ. ได้ดำเนินกิจกรรมและโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมทุกด้าน เช่น ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านสังคมชุมชนและสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจชุมชน ด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และกีฬา ด้านสาธารณประโยชน์ ด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตของท้องถิ่น และอื่นๆ^{๔๗} ได้แก่

- (๑) โครงการ “ค่ายสีน้ำ” เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนมีความรักในศิลปะและได้เรียนรู้เทคนิคการวาดภาพด้วยสีน้ำ และเพื่อเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนมีทัศนคติที่ดีต่อ ทสภ.
- (๒) โครงการ “สัมมนาครูผู้สอนวิชาสุวรรณภูมิ” เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลที่จะนำไปสอนในวิชาสุวรรณภูมิให้ทันสมัย เพื่อให้นักเรียนในโรงเรียนโดยรอบพื้นที่ ทสภ. มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับภารกิจและบทบาทที่สำคัญของ ทสภ. ที่มีต่อการส่งเสริมและพัฒนาประเทศและชุมชนโดยรอบ
- (๓) โครงการ “มอบความรู้สู่ชุมชน สร้างสัมพันธ์สมานฉันท์สุวรรณภูมิ” โดยการมอบหนังสือสารานุกรมและหนังสือที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของเยาวชนให้กับโรงเรียนโดยรอบพื้นที่
- (๔) โครงการ “สวนหย่อม AOT เพื่อสุขภาพผู้สูงอายุเทศบาลตำบลบางพลี” เป็นการดำเนินการภายใต้นโยบายโครงการชุมชนน่าอยู่ตามแนวคิด “Green Airport-Green Community” ได้ดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เป็นสวนหย่อมและพื้นที่ออกกำลังกายกลางแจ้ง พร้อมทั้งได้มอบเครื่องออกกำลังกาย เพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตและสุขภาพกายผู้สูงอายุ
- (๕) โครงการ “เพิ่มพื้นที่สีเขียวโดยรอบ ทสภ.” ได้ดำเนินการจัดโครงการที่ให้ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การลดภาวะโลกร้อน และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับนักเรียนโดยรอบ เพื่อให้นักเรียนได้นำความรู้ที่ได้มาปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมได้จริง เพื่อเป็นการเพิ่มและเสริมสร้างคุณภาพอากาศช่วยลดมลพิษและช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิต

^{๔๖} บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), รายงานความรับผิดชอบต่อสังคม ๒๕๕๖, หน้า ๓๕.

^{๔๗} แผนแม่บทด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของ ทอท. ตามมติที่ประชุมคณะกรรมการฯ ครั้งที่ ๑/๒๕๕๕ บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), วันที่ ๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๕.

๓.๕.๓ ผลเสียจากการมีท่าอากาศยานสุวรรณภูมิตั้งอยู่ใกล้ชุมชน

ผลเสียจากการมีท่าอากาศยานสุวรรณภูมิตั้งอยู่ใกล้ชุมชน จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้สะท้อน สามารถสรุปได้ว่า

การมีท่าอากาศยานสุวรรณภูมิทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจชุมชน มีกลุ่มทุนขนาดใหญ่เข้ามาลงทุนในพื้นที่มากขึ้น ทำให้ส่วนแบ่งทางการตลาดส่วนใหญ่ตกไปเป็นของกลุ่มนายทุน ธุรกิจขนาดเล็กในระดับครอบครัว ชุมชนบางรายไม่สามารถปรับตัวอยู่รอดได้กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น^{๔๘} เมื่อมีคนอยู่โดยรอบสนามบินมาก สิ่งของเครื่องใช้ ราคาแพงขึ้น มีการเติบโตของเศรษฐกิจแบบก้าวกระโดด ทำให้พัฒนาได้ไม่ยั่งยืน ทำให้เกิดช่องว่างอย่างชัดเจน ระหว่างชาวบ้านที่อยู่ดั้งเดิมกับชุมชนเมืองที่กำลังพัฒนา ทำให้อาชีพชาวไร่ ชาวนา ค่อยๆ หายไป ที่เห็นได้ชัดที่สุดคือปัญหามลภาวะ ไม่ว่าจะเป็นเสียงและมลพิษต่างๆ ที่เกิดจากตัวอากาศยานเองหรือปริมาณยานพาหนะต่างๆ ที่ผ่านพื้นที่มากขึ้น ทำให้การจราจรติดขัด สูญเสียเวลาและสร้างมลพิษมากขึ้น^{๔๙}

นอกจากนี้จากการการลงพื้นที่เพื่อพบปะเยี่ยมเยียนชุมชนของเจ้าหน้าที่จากท่าอากาศยานสุวรรณภูมิช่วยสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจระหว่างท่าอากาศยานสุวรรณภูมิกับชุมชนได้ ก่อให้เกิดผลดีดังนี้

- ๑) ช่วยชี้แจงข้อมูลต่างๆ ได้มากขึ้น
- ๒) ช่วยลดความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับ ทสภ.
- ๓) สร้างความรู้สึกรักของความเป็นเพื่อนบ้านต่อกัน
- ๔) ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่าง ทสภ.กับชุมชนได้ระดับหนึ่ง แต่ไม่มากนัก^{๕๐}
- ๕) สามารถสร้างความเข้าใจได้ในเรื่องที่ประชาชนยังไม่ทราบและสงสัยโดยเฉพาะแผนการดำเนินการในอนาคตของสนามบินสุวรรณภูมิ
- ๖) ช่วยให้สังคมและชุมชนโดยรอบ ทสภ. มีความเข้าใจในการดำเนินกิจการของ ทสภ. รวมทั้งกฎระเบียบ ข้อห้าม ข้อแนะนำต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของการบิน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมร่วมกัน^{๕๑}

จากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวในเบื้องต้น สามารถอธิบายได้ว่า ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ได้ดำเนินกิจกรรมในการทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ เพื่อลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้น สามารถอยู่ร่วมกับชุมชนได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับการนำเสนอของผู้ที่เกี่ยวข้องได้สะท้อนว่า
ได้แก่

^{๔๘} สัมภาษณ์ ดร.พัฒนพงษ์ จงรักดี, นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบางพลี, ๙ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๔๙} สัมภาษณ์ คุณมดแดง (นามสมมติ) ประชาชนหมู่ ๑ ตำบลบางโหนด, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๕๐} สัมภาษณ์ คุณฉวี (นามสมมติ) ประชาชนหมู่ ๔ ตำบลราชาเทวะ, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๕๑} สัมภาษณ์ นายเพชร ชื่นเจริญ, รองผู้อำนวยการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ, ๒๑ มกราคม ๒๕๕๘.

- ๑) การจัดกิจกรรมร่วมกัน การประชาสัมพันธ์ และการจัดนิทรรศการเพื่อให้ประชาชนเข้ามาเยี่ยมชม และรู้ขั้นตอน วิธีดำเนินการของสนามบิน เพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน
- ๒) ต้องการทราบข้อมูลจากทางท่าอากาศยานสุวรรณภูมิบ้าง เช่น เรื่องผลกระทบทางด้านเสียงว่าที่ไหนอย่างไร อยากให้ลงพื้นที่เพื่อทำความเข้าใจให้มากกว่านี้
- ๓) นโยบายและแนวคิดการทำงานต่างๆ ย่อมมาจากผู้นำ ดังนั้นผู้บริหารสูงสุดของ ทสภ. ต้องมีความจริงใจกับชุมชน มีความให้เกียรติชุมชนรอบสนามบิน ร่วมแก้ปัญหาอย่างจริงจัง ตรงประเด็นด้วยความรวดเร็ว เชื่อว่าชุมชนซึ่งมีความภาคภูมิใจในสนามบินที่ถือเป็นความภาคภูมิใจของคนทั้งชาติ ก็จะสามารถอยู่ได้อย่างถ้อยถ้อยอาศัย และสันติสุข
- ๔) จัดโครงการเพื่อสร้างความสัมพันธ์ ชี้แจง เปิดฟังความคิดเห็น ของทั้ง ๒ ฝ่าย และร่วมมือกันพัฒนาชุมชน และ ทสภ. ไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อร่วมกันสร้างรายได้ ความมั่นคงในการพัฒนาต่อไป^{๕๒}
- ๕) สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานทุกหน่วยงานให้เห็นความสำคัญของชุมชน ส่งเสริมการทำกิจกรรมการพัฒนาชุมชนร่วมกันอย่างยั่งยืน ส่งเจ้าหน้าที่พบปะ เยี่ยมเยียน และแลกเปลี่ยนข้อมูลกันและกัน เพื่อนำไปปรับพัฒนาให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในทุกระดับเมื่อก่อให้เกิดความเข้าใจและข้อจำกัดของแต่ละฝ่ายในการประกอบกิจการ ให้ควบคู่กันไปโดยไม่ส่งผลกระทบที่ไม่ดีต่อกัน และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
- ๖) แก้ปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นด้วยความรวดเร็วทั้งเรื่องมลพิษและเรื่องต่าง ๆ สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นให้มากขึ้น มีทีมมวลชนที่เข้าใจและเข้าถึงประชาชนในชุมชน/ผู้นำท้องถิ่นและ ผู้นำหน่วยงานท่าอากาศยานต้องมีทัศนคติที่ดีต่อชุมชนก่อน^{๕๓}
- ๗) ประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ สร้างเจ้าหน้าที่ที่มีความจริงจัง จริงใจ ต่อการปฏิบัติหน้าที่ ในการพบปะเยี่ยมเยียนชุมชน สนับสนุนโครงการพัฒนาชุมชนต่างๆ ร่วมกันให้เห็นผลเป็นรูปธรรม และยั่งยืน^{๕๔} และประสานงานและร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสม^{๕๕}

๓.๖ สรุป

ปัญหาของการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ มีจุดเริ่มต้นตั้งแต่ ปัญหาการก่อสร้างเนื่องสภาพพื้นที่แวดล้อมไม่ค่อยเอื้ออำนวย ปัญหาการทุจริตการก่อสร้างและการจัดสรรผลประโยชน์ที่ไม่โปร่งใส ปัญหาการก่อสร้างที่ต้องคำนึงถึงผลกระทบจากสภาพแวดล้อมและชีวิตความเป็นอยู่ตามระบบนิเวศวิทยา การเกิดมลภาวะทั้งทางเสียง ทางอากาศและทางแหล่งน้ำ อันส่งผลกระทบต่อ

^{๕๒} สัมภาษณ์ นายวิวัฒน์ ฉันทานนุรักษ์ , นายอำเภอบางพลี, ๙ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๕๓} สัมภาษณ์ คุณสมทรง (นามสมมติ), ประชาชนหมู่ ๑ ตำบลหนองปรือ, ๑๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๕๔} สัมภาษณ์ ดร.พัฒนพงษ์ จงรักดี, นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบางพลี, ๙ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระครูวินัยธรรมสพอง สมบูรณ์, เจ้าอาวาสวัดบางโกลนใน, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

ชุมชนในพื้นที่ทำให้ประชาชนมีปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวัน อาทิเช่น ปัญหาการดำเนินชีวิต การเดินทางสัญจร การประกอบอาชีพ ผลภาวะทางเสียงรบกวนสุขภาพและการศึกษาของเยาวชนในพื้นที่ จนเป็นที่เกิดข้อร้องเรียนเป็นปัญหาต่อสุขภาพความสุขทางใจของชุมชนในพื้นที่ที่นับวันก็จะลดน้อยถอยลง แม้ว่าการทำงานอากาศยานสุวรรณภูมิจะได้แก้ไขปัญหามลภาวะทางเสียง แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาอื่นๆ ก็ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการชดเชยความเสียหายให้แก่ประชาชน แนวทางการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งระหว่างการทำงานอากาศยานสุวรรณภูมิในฐานะภาครัฐกับประชาชนในพื้นที่ จึงได้เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการส่งตัวแทนมาร่วมคิดหาวิธีการแก้ปัญหา ลดผลกระทบจากปัญหาความขัดแย้งและช่วยเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งให้เห็นแนวโน้มการเอาใจใส่ต่อปัญหาของประชาชนหรือชุมชนในพื้นที่ที่ได้รับความเดือดร้อนอย่างต่อเนื่องและพัฒนาในทางที่ดีขึ้น โดยหันกลับมาให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ และลงมือปฏิบัติให้เห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งหลักการปฏิบัติของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดผลและมีประสิทธิภาพต่อการแก้ปัญหาความขัดแย้ง จำเป็นอย่างยิ่งต้องดำเนินภายใต้กรอบแนวคิดพุทธสันติวิธีด้วยหลักสารานีธรรม ซึ่งเป็นธรรมที่เป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน ทำให้เกิดความรักความสามัคคีปฏิบัติต่อกันด้วยความรักเมตตาทั้งกาย วาจา ใจ ด้วยความจริงใจทั้งต่อหน้าและลับหลัง ดังจะได้วิเคราะห์และนำเสนอในลำดับต่อไป

บทที่ ๔

วิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีระหว่างชุมชนกับ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

๔.๑ สภาพปัญหาความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การก่อสร้างสนามบินสุวรรณภูมิทำให้เกิดผลกระทบ
ปัญหาหลายด้านด้วยกัน ปัญหาหลัก ๆ คือ

๑. **กระทบด้านการเดินทางสัญจรไปมาในชุมชน** เพราะทางเดินที่เคยมีอยู่ก็ถูกสร้างรั้ว
ปิดกั้นไว้

๒. **ด้านการประกอบอาชีพ** ได้แก่ การทำมาหากินตามอาชีพเดิม ทำนา ทำสวน เลี้ยง
ปลาเลี้ยงและปลูกมะม่วงขาย แต่เมื่อมีการเวนคืนที่ดิน ที่นาที่ไม่มี เหลือเพียงที่สำหรับปลูกบ้าน

๓. **ปัญหาต่อสุขภาพชีวิต** ปัญหาที่มีผลต่อการพักผ่อน ปัญหาต่อสุขภาพกาย และ
ปัญหา ต่อสุขภาพใจ เช่น ปัญหาจากมลภาวะทางเสียง เป็นต้น

๔.๑.๑ แนวทางในการจัดการความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับท่าอากาศยานสุวรรณ ภูมิ

จากปัญหาหลักๆ ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้พบว่าแนวทางในการจัดการความขัดแย้งของ
ท่าอากาศยานสุวรรณภูมินั้น โดยมีวิธีการอยู่ ๔ วิธี ที่จะทำให้ความขัดแย้งสิ้นสุดลงคือ

๑) **ทำให้เหตุแห่งความขัดแย้งหมดไป** ได้แก่ การใช้กฎหมายบังคับกำหนดเขตพื้นที่ที่
ไม่สามารถมีสิ่งปลูกสร้าง แล้วให้ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบย้ายออกจากพื้นที่ในพื้นที่ แต่ทาง ทสภ.
เลือกที่จะไม่ใช้วิธีนี้

๒) **การทำให้ฝ่ายหนึ่งมีชัยชนะ** ได้แก่ ทสภ. ยอมจ่ายค่าชดเชยตามที่ได้รับ
ผลกระทบเรียกร้อง ทำให้ผู้ได้รับผลกระทบมีชัยชนะในความขัดแย้งครั้งนี้ แต่ ทสภ. จะต้องสูญเสีย
งบประมาณจำนวนมหาศาล^๑

๓) **การประนีประนอม** ได้แก่ วิธีนี้ทั้งสองฝ่ายจะต้องตกลงที่จะแบ่งเหตุแห่งความ
ขัดแย้ง ไม่มีฝ่ายใดชนะทั้งหมดหรือแพ้ทั้งหมด

๔) **การทำให้ความขัดแย้งสิ้นสุดลงด้วยการคืนดีกัน** ได้แก่ การคืนดีกันเป็นการปรับ
ทัศนคติหรือขยายทัศนคติ ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในที่สุด

๕) **วิธีการตัดสินปัญหาข้อพิพาทของผู้บริหาร** ได้แก่ ทสภ. จะจ้างทีมที่ปรึกษาด้าน
ประชาสัมพันธ์เข้ามาดำเนินงานด้าน มวลชนสัมพันธ์ ชุมชนสัมพันธ์ ฝังตัวอยู่กับประชาชนผู้ได้รับ
ผลกระทบ

^๑บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), รายงานความรับผิดชอบต่อสังคม ๒๕๕๖, หน้า ๕.

จากแนวทางการแก้ไขดังกล่าว ได้นำไปสู่กิจกรรมหรือวิธีการในภาคปฏิบัติร่วมกัน ทั้งหลายภาคส่วน กล่าวคือ มีการร่วมมือกันทั้งส่วนชุมชนในพื้นที่และหน่วยงานผู้ประกอบการใน สนามบิน ได้ออกมาทำกิจกรรมเพื่อชุมชนร่วมกันมากขึ้น มีกิจกรรมส่งเสริมโครงการต่างๆ ของการพัฒนาชุมชนในหลายโครงการ ทั้งเรื่องบุคลากร และงบประมาณ สังคมเมืองจะใหญ่ขึ้น มีการแบ่งปันความรู้ให้กับชุมชน และพัฒนาสังคมไปพร้อมๆ กัน ได้แก่ ทสภ. เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยดูแลสังคมชุมชนโดยรวม^๒ เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนให้ก้าวไปสู่การเติบโตที่มั่นคงและยั่งยืน โดย ทสภ. ได้ดำเนินกิจกรรมและโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมทุกด้าน เช่น ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านสังคมชุมชนและสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจชุมชน ด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และกีฬา ด้านสาธารณสุขประโยชน์ ด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตของท้องถิ่น และอื่นๆ^๓ ได้แก่

๑. โครงการ “ค่ายสีน้ำ” เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนมีความรักในศิลปะและได้เรียนรู้เทคนิคการวาดภาพด้วยสีน้ำ
๒. โครงการ “สัมมนาครูผู้สอนวิชาสุวรรณภูมิ” เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลที่จะนำไปสอนในวิชาสุวรรณภูมิให้ทันสมัย
๓. โครงการ “มอบความรู้สู่ชุมชน สร้างสัมพันธ์สมานฉันท์สุวรรณภูมิ”
๔. โครงการ “สวนหย่อม AOT เพื่อสุขภาพผู้สูงอายุ
๕. โครงการ “เพิ่มพื้นที่สีเขียวโดยรอบ ทสภ.”

จากการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกันระหว่างท่าอากาศยานสุวรรณภูมิกับชุมชน เบื้องต้นผู้วิจัยพบว่า บรรยากาศมีความสัมพันธ์และความเข้าใจระหว่างท่าอากาศยานสุวรรณภูมิกับชุมชนเป็นไปในทิศทางที่ดี ดังนี้

- ๑) มีการช่วยกันชี้แจงข้อมูลข่าวสารต่างๆ มากขึ้น
- ๒) ช่วยลดความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับ ทสภ.
- ๓) สร้างความรู้สึกของความเป็นเพื่อนบ้านต่อกัน
- ๔) ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่าง ทสภ.กับชุมชนได้ระดับหนึ่ง แต่ไม่มากนัก^๔
- ๕) สามารถสร้างความเข้าใจได้ในเรื่องที่ประชาชนยังไม่ทราบและสงสัยโดยเฉพาะแผนการดำเนินการในอนาคตของสนามบินสุวรรณภูมิ
- ๖) ช่วยให้สังคมและชุมชนโดยรวม ทสภ. มีความเข้าใจในการดำเนินการของ ทสภ. รวมทั้งกฎระเบียบ ข้อห้าม ข้อแนะนำต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของการบิน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมร่วมกัน^๕

^๒บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), รายงานความรับผิดชอบต่อสังคม ๒๕๕๖, หน้า ๓๕.

^๓แผนแม่บทด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของ ทสภ. ตามมติที่ประชุมคณะกรรมการฯ ครั้งที่ ๑/๒๕๕๕ บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), วันที่ ๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๕.

^๔สัมภาษณ์ คุณฉวี ประชาชนหมู่ ๔ ตำบลราชาเทวะ, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๘

^๕สัมภาษณ์ นายเพชร ชื่นเจริญ, รองผู้อำนวยการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ, ๒๑ มกราคม ๒๕๕๘

๔.๑.๒ ผลลัพธ์ที่ปรากฏจากการร่วมมือกันประสานกัน

จากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวในเบื้องต้น สามารถอธิบายได้ว่า ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ได้ดำเนินกิจกรรมในการทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ เพื่อลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้น สามารถอยู่ร่วมกับชุมชนได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับการนำเสนอของผู้ที่เกี่ยวข้องได้สะท้อนว่า ได้แก่

- ๑) การจัดกิจกรรมร่วมกัน การประชาสัมพันธ์ และการจัดนิทรรศการเพื่อให้ประชาชนเข้ามาเยี่ยมชม และรู้ขั้นตอน วิธีดำเนินการของสนามบิน เพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน
- ๒) ต้องการทราบข้อมูลจากทางท่าอากาศยานสุวรรณภูมิบ้าง เช่น เรื่องผลกระทบทางด้านเสียงว่าที่ไหนอย่างไร อยากให้ลงพื้นที่เพื่อทำความเข้าใจให้มากกว่านี้
- ๓) นโยบายและแนวคิดการทำงานต่างๆ ย่อมมาจากผู้นำ ดังนั้นผู้บริหารสูงสุดของ ทสภ. ต้องมีความจริงใจกับชุมชน มีความให้เกียรติชุมชนรอบสนามบิน ร่วมแก้ปัญหาอย่างจริงจัง ตรงประเด็นด้วยความรวดเร็ว เชื่อว่าชุมชนซึ่งมีความภาคภูมิใจในสนามบินที่ถือเป็นความภาคภูมิใจของคนทั้งชาติ ก็จะสามารถอยู่ได้อย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย และสันติสุข
- ๔) จัดโครงการเพื่อสร้างความสัมพันธ์ ชี้แจง เปิดฟังความคิดเห็น ของทั้ง ๒ ฝ่าย และร่วมมือกันพัฒนาชุมชน และ ทสภ. ไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อร่วมกันสร้างรายได้ ความมั่นคงในการพัฒนาต่อไป^๖
- ๕) สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานทุกหน่วยงานให้เห็นความสำคัญของชุมชน ส่งเสริมการทำกิจกรรมการพัฒนาชุมชนร่วมกันอย่างยั่งยืน ส่งเจ้าหน้าที่พบปะ เยี่ยมเยียน และแลกเปลี่ยนข้อมูลกันและกัน เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในทุกระดับเมื่อก่อให้เกิดความเข้าใจและข้อจำกัดของแต่ละฝ่ายในการประกอบกิจการ ให้ควบคู่กันไปโดยไม่ส่งผลกระทบที่ไม่ดีต่อกัน และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
- ๖) แก้ปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นด้วยความรวดเร็วทั้งเรื่องมลพิษและเรื่องต่าง ๆ สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นให้มากขึ้น มีทีมมวลชนที่เข้าใจและเข้าถึงประชาชนในชุมชน/ผู้นำท้องถิ่นและ ผู้นำหน่วยงานท่าอากาศยานต้องมีทัศนคติที่ดีต่อชุมชนก่อน^๗
- ๗) ประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ สร้างเจ้าหน้าที่ที่มีความจริงจัง จริงใจ ต่อการปฏิบัติหน้าที่ ในการพบปะเยี่ยมเยียนชุมชน สนับสนุนโครงการพัฒนาชุมชนต่างๆ ร่วมกันให้เห็นผลเป็นรูปธรรม และยั่งยืน^๘ และประสานงานและร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสม^๙

^๖ สัมภาษณ์ นายวิวัฒน์ ฉันทนานุรักษ์ , นายอำเภอบางพลี, ๙ มกราคม ๒๕๕๘.

^๗ สัมภาษณ์ คุณสมทรง, ประชาชนหมู่ ๑ ตำบลหนองปรือ, ๑๐ มกราคม ๒๕๕๘

^๘ สัมภาษณ์ ดร.พัฒนพงษ์ จงรักดี, นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบางพลี, ๙ มกราคม ๒๕๕๘

^๙ สัมภาษณ์ พระครูวินัยธรรมสpong สมบุญโณ, เจ้าอาวาสวัดบางโกลนใน, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

สรุปได้ว่า แนวทางในการจัดการความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมินั้นเป็นแนวทางการแก้ไขที่เป็นไปในเชิงบวก ซึ่งก็สอดคล้องกับหลักแนวคิดเกี่ยวกับสภาราณียธรรม เพราะเป็นแนวทางปฏิบัติหรือวิธีการที่เสริมสร้างความสันติสุขหรือความสามัคคี ทั้งยังเป็นแนวทางปฏิบัติที่สร้างความอบอุ่น ความปลอดภัย ความเคารพต่อกัน ตลอดจนการแสดงออกที่มีน้ำใจ คือ การสงเคราะห์ อนุเคราะห์ต่อกัน ทำให้การทะเลาะวิวาทกันไม่เกิดขึ้น ความสามัคคีซึ่งเป็นผลที่พึงปรารถนาของหมู่สังคมนั้นก็ปรากฏผลเป็นเอกภาพ คือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางกิจกรรม ทางผลประโยชน์ ทางการศึกษา ดังนั้น นโยบายและกิจกรรมโครงการต่าง ๆ จึงสอดคล้องกับหลักสภาราณียธรรมทางพระพุทธศาสนา

๔.๒ แนวทางการจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชนโดยสันติวิธีตามแนวทางพระพุทธศาสนา

แนวทางการจัดการความขัดแย้งในมุมมองของพระพุทธศาสนา จากการค้นคว้าวิจัยพบว่า ในเบื้องต้นทุกฝ่ายต้องมีท่าทีที่เป็นมิตรต่อกัน ท่าทีที่เป็นมิตรต่อกันสำหรับคนหรือสังคมนั้นต้องเกี่ยวเนื่องกันนั้น ได้แก่ หลักสภาราณียธรรม เพราะเป็นหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อการเสริมสร้างความรัก ความสามัคคีต่อกัน เป็นแนวทางในการลดความขัดแย้งในหมู่ชุมชนสังคมนั้น สังคมที่เราอยู่ในปัจจุบันนี้ คงจะมีความสุขและน่าอยู่มากกว่านี้ยิ่งนัก ถ้าหากว่าคนทุกคน เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เข้าอกเข้าใจซึ่งกันและกัน ยอมรับในความแตกต่างซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และรู้จักการให้อภัยกันอยู่ตลอดเวลา ถ้าการเสริมสร้างความปรองดองเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้นในสังคม เราทั้งหลายจะได้พบกับสันติภาพและความอบอุ่นที่แต่ละคนต่างก็ปรารถนาและใฝ่ฝันหากันอยู่ตลอด ดังนั้น หลักสภาราณียธรรมจึงเป็นหัวใจสำคัญสำหรับการเสริมสร้างความปรองดองหรือความสามัคคีให้เกิดขึ้นในสังคมโดยแท้

๔.๒.๑ คุณค่าและองค์ประกอบของหลักสภาราณียธรรม

เมื่อนมนุษย์ทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกัน ย่อมเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งหรือสร้างความเดือดร้อนกระทบกระทั่งกัน พระพุทธศาสนาได้มีหลักแนวทางการสร้างความปรองดองหรือความสามัคคี คือ หลักสภาราณียธรรม^{๑๐} เป็นหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ระลึกถึงกัน, ทำให้เกิดความสามัคคี, ให้เกียรติและความเคารพซึ่งกันและกัน^{๑๑} ทั้งยังเป็นไปเพื่อการสงเคราะห์และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน^{๑๒} เป็นหลักธรรมสำหรับเพื่อการเสียสละ เป็นธรรมเป็นที่ตั้งเพื่อทำความเคารพกัน เป็นไปเพื่อสงเคราะห์กัน เพื่อความพร้อมเพียงกัน องค์ประกอบของหลักสภาราณียธรรมมี ๖ ประการ^{๑๓} คือ

^{๑๐}วิ.(ไทย) ๘/๒๗๑/๓๖๑, ม.มู(ไทย) ๑๒/๔๙๒/๕๓๑, ม.อ.(ไทย) ๑๔/๕๔/๖๕, อง.ทสก.(ไทย) ๒๔/๕๐/๑๐๖.

^{๑๑}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๔), หน้า ๔๓๗-๔๓๘.

^{๑๒}ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๓๑๗/๒๕๗.

^{๑๓}ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา, ปรัชญา ๒๐๑ พุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: โอ เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์ ๒๕๓๘), หน้า ๒๙๔- ๒๙๕.

๑) การมีพฤติกรรมทางกายที่ประกอบด้วยเมตตา (เมตตากายกรรม) ได้แก่ การกระทำต่อกันด้วยเมตตา คือ แสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการร่วมชุมชนด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่างๆ โดยเต็มใจ แสดงอาการกิริยาสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๒) การมีพฤติกรรมทางวาจาที่ประกอบด้วยเมตตา (เมตตาวาจากรรม) ได้แก่ การพูดด้วยเมตตา คือ กล่าวแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอนหรือแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดี และแสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๓) การมีพฤติกรรมทางใจที่ประกอบด้วยเมตตา (เมตตามโนกรรม) ได้แก่ การคิดถึงต่อกันด้วยเมตตา คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน

๔) การแบ่งปันเฉลี่ยลาภที่ได้มาโดยชอบ (สาธารณโภคี) ได้แก่ การได้วัตถุสิ่งของมาแล้วแบ่งกันกินแบ่งกันใช้ คือ แบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อยก็แจกจ่ายให้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน

๕) การประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีศีลที่บริสุทธิ์เสมอกับเพื่อนพรหมจรรย์ (ศีลสามัญญุตตา) ได้แก่ การประพฤติให้ดีเหมือนเขา คือ มีความประพฤติสุจริต ดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจ หรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ

๖) การพัฒนาตนให้มีปฏิภาณที่เป็นไปเพื่อความพ้นทุกข์เสมอกับเพื่อนพรหมจรรย์ (ปฏิภาณสามัญญุตตา) ได้แก่ การพยายามปรับความคิดเห็นเข้ากันได้ คือ เคารพ รับฟังความคิดเห็นกันมีความเห็นชอบร่วมกัน ตกลงกันได้ในหลักการสำคัญยึดถืออุดมคติหลักแห่งความดีงาม หรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกัน^{๑๔}

๔.๒.๒ แนวทางการจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชนโดยสันติวิธีตามแนวทางพระพุทธศาสนา

๑) เมตตากายกรรม

แนวทางแก้ไขความขัดแย้งโดยสันติวิธีระหว่างท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ (ทสภ.) กับประชาชนในพื้นที่ ผู้วิจัยพบว่าทางการทำได้มีการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกัน กล่าวคือ มีการปรับท่าที่เป็นมิตรต่อกัน การทำต่อกันด้วยเมตตา แสดงไมตรีและความหวังดีต่อกันทั้งท่าอากาศยานสุวรรณภูมิกับชุมชน มีการเชิญผู้นำชุมชนและผู้นำท่าอากาศยานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหาของกันและกัน มีการวางระบบงานและร่วมกิจกรรมร่วมกัน มีการช่วยเหลือชุมชนที่ได้ประสบปัญหาต่างๆ ด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพให้เกียรติกัน แม้ว่าในระยะแรกเริ่มทุกภาคส่วนอาจจะยังตกใจกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แต่เมื่อมีการพูดคุยปรึกษาหารือ หรือ หันหน้าเข้าหากัน ก็ทำให้ปัญหาต่าง ๆ ได้เริ่มรับการแก้ไขไปในทางที่ดีขึ้น

โดยนัยยะนี้ทาง ทสภ. มองเห็นว่าวิธีการประนีประนอมนี้จะสามารถทำให้ความขัดแย้งยุติลงได้ แต่ต้องอาศัยระยะเวลาและแผนการดำเนินงานที่ครอบคลุมในการจัดการปัญหาดังกล่าว ซึ่งจะก่อให้เกิดความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย และอยู่ร่วมกันได้เหมือนที่เคยอยู่ร่วมกับดอนเมือง ซึ่งสอดคล้องกับคำสอนของพุทธองค์ที่ตรัสว่า...เข้าไปตั้งกายกรรม ประกอบด้วยเมตตาในเพื่อน

^{๑๔} อัง.ฉก.ก. (ไทย) ๒๒/๒๘๓/๒๖๗-๒๖๘.

สพรหมจารีทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ธรรมข้อนี้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์เพื่อความไม่วิวาท เพื่อความพร้อมเพรียง เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน^{๑๕} แม้ว่าท่าที่ปรับใช้ตามหลักธรรมนี้อาจจะยังใหม่ดูไม่ค่อยเคยมากนัก แต่สิ่งที่ ทสภ.ดำเนินการอยู่ก็ยึดหลักธรรมข้อนี้ กล่าวคือ ให้ทุกคนมีความระมัดระวัง รู้จักวางทีหรือกริยาที่เหมาะสม หรือกระทำต่อกันด้วยเมตตา แสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนสังคมหรือชุมชน มีการใส่ใจในการช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง เชื่อแน่ว่าต่อไปปัญหาอุปสรรคระหว่างการทำและชุมชนจะมากมายเพียงใด ก็ย่อมสามารถแก้ไขได้ เพราะเหตุผลคือ ทุกคนเป็นเพื่อนพ้องน้องพี่หรือมิตรสหายของเรา

นอกจากนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ทสภ. ได้คำนึงถึงหลัก เมตตาทายกรรม โดยไม่เลือกวิธีการกฎหมายที่จะนำไปบังคับกับชุมชน เพราะกลัวประชาชนจะเดือดร้อน ทาง ทสภ. ได้เลือกดำเนินธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคไปกับความผาสุกของสังคม ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ทั้งภายนอกและภายในองค์กร ทสภ.มีการดำเนินธุรกิจด้วยความตระหนักถึงการสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมในภาพรวม ที่สะท้อนในกระบวนการดำเนินธุรกิจทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกภาคส่วน ทั้งชุมชนโดยรอบพื้นที่ท่าอากาศยานในความรับผิดชอบของ ทสภ. ทั้ง ๖ แห่ง^{๑๖}

๒) เมตตาจริกรรม

แนวทางแก้ไขความขัดแย้งโดยสันติวิธีระหว่างท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ กับชุมชนหรือประชาชนในพื้นที่ผู้วิจัยพบว่า ได้มีการปรับท่าที่การพูดคุยกันระหว่างทั้งสองฝ่าย คือ การใช้วาจาพูดคุยกันด้วยเมตตา มีการบอกข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ แนะนำกันด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน การยึดหลักเมตตาจริกรรมนี้ช่วยให้สถานการณ์ไม่ตึงเครียดในการพูดคุย เป็นการแสดงไมตรี พูดกันด้วยเมตตา หมายถึง จะพูดอะไรก็พูดด้วยความปรารถนาดีต่อกัน กล่าววาจาสุภาพ พูดจริงไม่ พูดเพื่อผลประโยชน์ ที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเองฝ่ายเดียว

ผู้วิจัยพบว่า ทางท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ กับชุมชนหรือประชาชนในพื้นที่พยายามที่จะมุ่งหวังที่จะพูดคุยกัน ด้วยการพูดวาจาที่เป็นคำสัตย์ คำจริง คำสมานสามัคคี กระชับสามัคคี พูดแต่คำไพเราะอ่อนหวาน และคำที่มีประโยชน์นั้นเป็นคำที่มีพื้นฐานมาจากเมตตา ต่อคนที่ตนพูดด้วย และคนที่พูดถึง พูดต่อหน้าอย่างไรลับหลังก็ต้องพูดอย่างนั้น ลับหลังอย่างไร ต่อหน้าก็พูดอย่างนั้น แม้ว่าจะเป็นการกระทำได้ยากอยู่บ้าง แต่เชื่อว่าถ้าทุกคนยึดหลักเดียวกันก็จะทำให้บรรยากาศน่าพูดคุยกัน

^{๑๕} ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๓๒๔/๓๒๑-๓๒๒.

^{๑๖} ดูรายละเอียดในบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), รายงานความรับผิดชอบต่อสังคม ๒๕๕๗, (กรุงเทพมหานคร: ทสภ., ๒๕๕๗), หน้า ๕.

๓) เมตตามโนกรรม

ผู้วิจัยพบว่า ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ (ทสภ.) กับชุมชนหรือประชาชนในพื้นที่ แรกเริ่มเดิมทีมีภาพลักษณ์ที่ไม่จะค่อยดีต่อกัน มองกันในแง่ร้ายด้วยต่างคนต่างอยู่ แต่เมื่อมาพิจารณาหลักธรรมข้อเมตตามโนกรรมแล้วก็พบว่า เป็นช่องทางที่ดีสำหรับการมองเห็นในเชิงบวก ติดต่อกันด้วยเมตตา คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน ท่าที่เช่นนี้ได้ทำให้บรรยากาศมองเห็นคุณภาพ ณ ขณะนี้ทางท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ กับชุมชนหรือประชาชนในพื้นที่ได้พยายามหันหน้าเข้าหากัน ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ได้มีการเน้นย้ำให้พนักงานหรือเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เมื่อจะคิดอะไรก็คิดกันด้วยเมตตา ได้แก่ การตั้งความรู้สึกในคนทั้งหลายว่า ชีวิตแต่ละชีวิตไม่ต้องการความทุกข์ แต่ต้องการความสุข ฉันทิเพราะ ฉะนั้น จึงขอให้เจ้าหน้าที่ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความไม่มีเวร ไม่มีภัย ไม่เบียดเบียนกันไม่ประทุษร้ายกัน ให้แต่ละคนอยู่ดีมีสุขตามสมควรแก่ฐานะของตน เมื่อจะคิดถึงใครก็ตามให้คิดถึงกันด้วยเมตตา เพราะพร้อมที่จะแสดงออกทางกาย ทางวาจา ทั้งต่อหน้าและลับหลังบุคคลเหล่านั้น กล่าวโดยรวมก็คือ การคิดต่อกันด้วยเมตตา จะคิดอะไรก็คิดด้วยความปรารถนาดีต่อกัน เช่น ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี

๔) สาธารณโภคี

หลักการข้อนี้เป็นหัวใจหลักของความยุติธรรม ที่กล่าวเช่นนี้ เพราะผู้วิจัยพบว่าระหว่างท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ กับชุมชนหรือประชาชนในพื้นที่ เมื่อมีการประสบปัญหาได้มีการชดเชย มีการแบ่งปันสิ่งที่ดีควรจะได้รับ แม้จะเป็นความชอบธรรมเล็กน้อย ๆ ทางการทำเองก็ใส่ใจในรายละเอียด กล่าวคือ พยายามค้นหาปัญหาและอุปสรรคให้ครอบคลุมในทุกมิติ และทำการรับผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวข้องโดยสมควรแก่เหตุ กล่าวโดยรวม ก็คือ การแบ่งปันโดยสิทธิ์อันชอบธรรม การแบ่งปันผลประโยชน์ในพื้นที่ที่ร่วมกันโดยยุติธรรม แม้สิ่งของที่ได้มาจะน้อย แต่ก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั้งถึงกันนั่นคือ การร่วมสุข ร่วมทุกข์กัน^{๑๗} เมื่อพูดถึงการแบ่งปัน ผู้วิจัยมองว่า หลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมต้องอาศัยปัจจัย ๔ คนเรามีวาสนาบารมีไม่เหมือนกัน บางคนได้มากจนเหลือกินเหลือใช้ บางคนได้น้อยจนไม่ค่อยพอกินพอใช้ เพราะฉะนั้น ทั้งการทำและสังคมโดยรวมจะต้องมีการเอื้อเฟื้อแบ่งปันเป็นการสงเคราะห์ อนุเคราะห์ เฉลี่ยความสุขให้แก่กันและกัน

๕) สีสามัญญุตตา

ในการอยู่ร่วมกับชุมชนในพื้นที่สนามบิน ผู้วิจัยพบว่า การสร้างสนามบินในบริเวณพื้นที่นี้มีทั้งส่วนดีและส่วนเสีย ส่วนดีก็คือทำให้มีการขายเศรษฐกิจและการลงทุน ส่วนข้อเสียทำให้เกิดการแข่งขันกันสูงหรือมีผู้คนแออัดกันมากขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ทางการทำได้มีความระมัดระวังในการประกอบการดำเนินการด้านธุรกิจ ซึ่งจะไม่เป็นไปเพื่อทำลายชุมชนหรือสังคมที่มีอยู่เดิม กล่าวคือทางการท่าอากาศยานส่งเสริมสนับสนุนศิลปวัฒนธรรมในชุมชน มีการวางภาพลักษณ์ขององค์กรที่เป็นมิตร

^{๑๗} อัง.ฉก.ก. (ไทย) ๒๒/๒๕๒/๒๖๗.

กล่าวคือ ตั้งตนอยู่ในระบบคุณธรรม ประกอบการด้วยความประพฤตีสัจริตติงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียต่อสังคม^{๑๘}

ผู้วิจัยพบว่า ทางการทำนั้นจะเน้นความยุติธรรมในการปฏิบัติต่อชุมชนและสังคมรอบข้าง กล่าวคือ มีความประพฤติเสมอภาคกันประพฤตีสัจริตติงาม ยึดกฎระเบียบวินัยที่ได้ตกลงกันไว้กับชุมชน

๖) ทฤษฎีสามัญญตา

ในประเด็นเรื่องความเห็นนี้ ผู้วิจัยพบ การไม่พูดคุยกัณยอมเกิดความเข้าใจผิดต่อกัน ดังนั้นหลักธรรมข้อนี้มีความสำคัญมาก เพราะการต่อต้านการทำในระยะแรกเริ่มก็เกิดจากการพูดกันคนละที แต่ในภายหลัง ผู้วิจัยพบว่า เมื่อมีการปรับตัวให้เข้ากันได้ คือ เคารพรับฟังความคิดเห็นกันมีความเห็นชอบ ร่วมกัน ตกลงกันได้ในหลักการสำคัญ ยึดถืออุดมคติ หลักแห่งความดีงามหรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกัน^{๑๙} ได้กลายมาเป็นช่องทางของการร่วมมือกัน ดังนั้น การปรับความเห็นให้ตรงกันหรืออยู่ในระดับเดียวกันบนฐานข้อมูลเดียวกันย่อมง่ายต่อการพูดคุย

ในเรื่องความเห็นนี้ ถ้าเป็นความเห็นเกี่ยวกับกฎระเบียบก็ต้องเอาวินัยเอากฎหมายมาเป็นมาตรการกำหนดตัดสินว่า ความเห็นของใครถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง ถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับธรรมะก็ตรวจสอบเทียบเคียง สอบทานหลักธรรมะ เพราะเหตุว่าความเห็นขัดแย้งกันยอมหาที่สิ้นสุดกันได้^{๒๐} ในอีกด้านหนึ่ง ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา^{๒๑} ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ทฤษฎีสามัญญตา คือ ความเสมอภาคกันทางความคิด การปรับความคิดความเห็นให้มีเหตุผลผลถูกต้องเหมือนๆ กัน นั่นคือ การเคารพเหตุผลยึดหลักความดีงามเป็น อุดมคติอย่างเดียวกัน

กล่าวโดยสรุปก็คือ ผู้วิจัยเห็นว่า หลักสาราณียธรรม ก็คือ การแสดงท่าทีช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมกันด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง การตั้งเมตตาวิจิตรกรรมในเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจา สุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่ เป็นประโยชน์ แก่กันมองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้ม แจ่มใสต่อกัน การได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียวนำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่าย ให้ได้มีส่วนร่วม ใช้สอยบริโภคทั่วกัน มีความประพฤตีสัจริตติงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ การมีทฤษฎีงามเสมอกันของคนในชุมชน มีความเห็นชอบร่วมกันซึ่งจะนำไปสู่ความหลุดพ้นสิ้นทุกข์ หรือขจัด ปัญหาได้

ในประเด็นแนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างการทำกับชุมชนในพื้นที่นี้ ผู้วิจัยพบว่า หลักแนวความคิดสาราณียธรรมนี้ เป็นการปรับความคิดเห็นให้ลงรอยแบบเดียวกันว่า เราทั้งผอง

^{๑๘}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๗/๒๕๗.

^{๑๙}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **ธรรมบุญชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๗) , หน้า ๒๓-๒๔.

^{๒๐}พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ), **ธรรมะสำหรับประชาชน**, (กรุงเทพมหานคร: คลังวิชา, ๒๕๓๖), หน้า ๓๔.

^{๒๑}ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา , **ปรัชญา ๒๐๑ พุทธศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร: โอ เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๓๘), หน้า ๒๙๔- ๒๙๕.

เป็นพี่น้องกัน มีพ่อหลวงคือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์เดียวกัน แม้จะต่างศาสนากันแต่ก็เป็นคนไทยด้วยกัน เมื่อปรับความคิดเห็นได้อย่างนี้แล้ว เราก็จะเกิดความรู้รักสามัคคี คิด พูด ทำต่อกัน ด้วยเมตตา เกื้อกูลแบ่งปันกันและกัน ปฏิบัติต่อกันตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันด้วยสี่สัจธรรม และปรับความคิดเห็นให้มีเหตุผลลงรอยเดียวกันมากยิ่งขึ้น สาราณียธรรมเป็นหลักเกณฑ์ที่จะทำให้เกิดการเสริมสร้างความปรองดองในสังคม กล่าวคือ

- ๑) สารณียะ ทำให้เป็นที่ระลึกถึง คิดถึงกัน
- ๒) ปิยาภรณ์ะ ทำให้เป็นที่รัก รักใคร่กัน
- ๓) ครุภรณ์ะ ทำให้กลมกลืนเข้าหากัน เคารพนับถือกัน
- ๔) สังคหะ ทำให้กลมกลืนเข้าหากัน สงเคราะห์เจือจุนกัน
- ๕) อวิวาทะ ทำให้ไม่ทะเลาะวิวาทขัดแย้งกัน
- ๖) สามัคคี ทำให้กลมเกลียวกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน
- ๗) เอกภาพ ทำให้หมู่คนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน^{๒๒}

ดังนั้น หลักสารณียธรรมจึงเป็นแนวทางการเสริมสร้างความสามัคคีปรองดองอย่างดียิ่ง ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำหลักธรรมเข้ามาเสริมสร้างสันติสุข เพราะเนื่องจากมนุษย์ต้องการทำกิจกรรมร่วมกันอยู่ตลอดเวลา ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ต้องการที่จะเสริมสร้างความสุข ความมั่นใจและความปลอดภัยให้กับตนเองอยู่เสมอ ความสามัคคีจึงเป็นแหล่งพลังอันยิ่งใหญ่ที่จะสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงให้เกิดขึ้นได้ และเป็นสิ่งที่สมาชิกในสังคมทุกๆ คนควรที่จะตระหนัก เอาใจใส่และสร้างสรรค์ขึ้นให้มากที่สุด “สารณียธรรม ๖” เป็นหลักธรรมที่จะเสริมสร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้นต่อกันและกันอยู่เสมอในยามที่ระลึกถึงกัน เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความสามัคคี มีน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้นด้วย ทุกๆ สังคมหากต้องการที่จะเสริมสร้างความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้น ก็ควรที่จะต้องนำเอาหลักธรรมทั้ง ๖ ประการไปใช้อยู่ตลอดเวลา

^{๒๒}วิศุทธิ์ ขวัญฤกษ์, “การศึกษาหลักธรรมของพุทธศาสนาที่สามารถนำมาปรับใช้กับการบริหารงานบุคคลในองค์กรธุรกิจ”, วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๙), หน้า ๕๖.

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีระหว่างชุมชนกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ วัตถุประสงค์คือ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี ๒) เพื่อศึกษาการจัดการความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ๓) เพื่อวิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีระหว่างชุมชนกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวคิดทฤษฎี ประกอบกับลงพื้นที่ศึกษาด้วยการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม และทำการวิเคราะห์พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางการจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชนตามหลักพุทธสันติวิธี โดยมีลำดับการสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ แนวคิด ทฤษฎีการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะของความขัดแย้งระหว่างสมาชิกหรือกลุ่มในองค์กรไม่ว่าจะรุนแรงหรือไม่ แต่หากนำความขัดแย้งนั้นมาใช้ในทางสร้างสรรค์ กล่าวคือ แปรเปลี่ยนให้เป็นแนวทางที่ช่วยลดความขัดแย้งและสร้างสัมพันธภาพให้คืนกลับมาอย่างน้อยในระดับที่ยอมรับฟังกัน ทั้งนี้แนวทางวิธีการจัดการความขัดแย้ง จากผลการศึกษามีหลายแนวทางขึ้นอยู่กับบุคคลที่ข้องเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งนั้นจะนำไปใช้ในรูปแบบใดให้เหมาะสมกับบริบทของความขัดแย้งนั้น แนวทางสันติวิธีเป็นหนึ่งในการจัดการความขัดแย้ง และสันติวิธียังเป็นแนวทางที่ใช้ในการต่อสู้และเรียกร้อง อีกทั้งยังใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต ดังนั้น สันติวิธีจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนามนุษย์ให้ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องตามหลักศีลธรรม อันจะช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมตามหลักประชาธิปไตย แนวคิดพื้นฐานในการนำหลักธรรมไปใช้แก้ไขความขัดแย้ง พบว่า เป็นหลักของอุดมการณ์ทางความคิดตามหลักทศธรรม และตรีปิธาน แนวคิดเรื่องตรีสากล การยอมรับความหลากหลายและหลักการอาศัยพึ่งพากัน อีกทั้งยังต้องรักษาหลักความยุติธรรม พบว่า ชุดวิธีจัดการความขัดแย้งตามแนวทางพุทธสันติวิธีมี ๓ ชุดหลักการ กล่าวคือ ชุดวิธีตามหลักการพูด ตามแนวทางกฎหมาย และชุดวิธีรูปแบบอื่นๆ ที่ประยุกต์ใช้ในสังคมต่างๆ แม้ว่าจะไม่สามารถประเมินได้ว่าชุดวิธีไหนจะได้ผลที่ดีที่สุด แต่กล่าวได้ว่าการจะใช้ชุดวิธีใดต้องให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้น สำหรับพุทธสันติวิธี นับว่าเป็นหลักปฏิบัติที่ปราศจากความรุนแรงแบบไม่มีนัยซ่อนเร้นทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยมุ่งเน้นที่จะจัดการความขัดแย้งด้วยการทำให้ความสงบสุขเกิดกับตนเอง และบุคคลอื่น สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างดีที่สุด ซึ่งจำแนกพุทธสันติวิธีได้ ๓ ประเภทใหญ่ๆ คือ(๑) พุทธสันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้ง (๒) พุทธสันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต และ (๓) พุทธสันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการเรียกร้องความต้องการ ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขในดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม และหลัก

สารานุกรม เป็นอีกแนวทางหนึ่งในพุทธสันติวิธีที่ผู้วิจัยใช้เป็นกรอบคิดพื้นฐาน ในการจัดการความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

๕.๑.๒ การจัดการความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

ปัญหาของการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ มีจุดเริ่มต้นตั้งแต่ ปัญหาการก่อสร้างเนื่องสภาพพื้นที่แวดล้อมไม่ค่อยเอื้ออำนวยอีกทั้งยังต้องคำนึงถึงความเป็นมาตรฐานสนามบินสากล ปัญหาการทุจริตการก่อสร้างและการจัดสรรผลประโยชน์ที่ไม่โปร่งใส ปัญหาการก่อสร้างที่ต้องคำนึงถึงผลกระทบจากสภาพแวดล้อมและชีวิตความเป็นอยู่ตามระบบนิเวศวิทยา การเกิดมลภาวะทั้งทางเสียง ทางอากาศและทางแหล่งน้ำ ด้วยเหตุที่การทำอากาศยานสุวรรณภูมิครอบคลุมพื้นที่ในวงการทำ ให้การบริหารจัดการก่อสร้างและคำนึงถึงผลกระทบต่อคนข้างลำบาก ประกอบกับการบริหารภายใต้ระบบทุจริตคอร์ปชั่น ทำให้แม้ว่าจะดำเนินก่อสร้างแล้วเสร็จ ก็ส่งผลกระทบต่อชุมชนโดยรอบจนเกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างการทำอากาศยานสุวรรณภูมิในฐานะองค์กรของรัฐกับชุมชนโดยรอบ ทั้งนี้ปัญหาความขัดแย้งกับชุมชนนั้น เป็นเพราะการสร้างท่าอากาศยานสุวรรณภูมิได้ส่งผลทำให้ประชาชน หรือชุมชนในพื้นที่ทำให้ประชาชนมีปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวัน อาทิเช่น ปัญหาการเดินทางสัญจรของชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งมีทั้งด้านบวกกล่าวคือ การนำความเจริญในเรื่องถนนหนทางที่สะดวกขึ้น แต่ในอีกแง่หนึ่งคือระหว่างการก่อสร้างบางเส้นทางก็ถูกห้ามสัญจร ซึ่งเส้นทางสัญจรบางเส้นนั้นประชาชนในพื้นที่มีความคุ้นเคยเพราะสามารถเชื่อมต่อเดินทางสะดวกในขณะที่ผู้รับผิดชอบก็ไม่ได้สนใจ จนเป็นให้เกิดข้อร้องเรียน นอกจากนี้ปัญหาการศึกษา อันเกิดจากมลภาวะทางเสียงทำให้รบกวนการเรียนของนักเรียนในพื้นที่โดยรอบทำให้นักเรียนในเขตพื้นที่มีผลการศึกษาที่ต่ำลง นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อวิถีในการดำเนินอาชีพจากเดิมประชาชนในพื้นที่ได้อาศัยทรัพยากรธรรมชาติในการทำนา ทำสวน เลี้ยงปลาปลูกผักผลไม้ ภายหลังจากการสร้างการทำอากาศยาน ทำให้พื้นที่ทำกินลดลงประชาชนบางส่วนไม่รู้จะประกอบอาชีพอะไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้สูงอายุ ทั้งนี้ยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนซึ่งนับวันก็ทำให้ประชาชนไม่สามารถพักผ่อนได้พอเพียงเนื่องจากระดับเสียงที่รบกวนเวลาหลับนอน และส่งผลกระทบต่อระบบการฟัง ด้วยผลกระทบจากภายนอกจึงส่งผลให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพความสุขทางใจของประชาชนในพื้นที่ที่ลดลงนับตั้งแต่มีการก่อสร้างการทำอากาศยานสุวรรณภูมิ

แม้ว่าการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิจะได้ทำการแก้ไขปัญหาบางส่วนตามมาตรฐานการควบคุมมลภาวะทางเสียงของการท่าอากาศยานตามหลักสากลแล้ว ยังมีแผนแม่บทในความรับผิดชอบต่อสังคมของการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ตามพันธกิจของ ทอท. คือ ดำเนินธุรกิจท่าอากาศยานด้วยมาตรฐานเหนือระดับให้บริการด้วยใจ พร้อมเทคโนโลยีที่ทันสมัยและสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมและชุมชน ทำให้แนวทางการแก้ไขปัญหาระหว่างการทำอากาศยานสุวรรณภูมิในฐานะภาครัฐกับประชาชนในพื้นที่ จึงได้เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการส่งตัวแทนมาร่วมคิดหาวิธีการแก้ปัญหา ลดผลกระทบจากปัญหาความขัดแย้งและช่วยเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง จากการลงพื้นที่ภาคสนาม พบว่า สาเหตุของปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น มาจากการแก้ไขปัญหาก็ไม่ตรงจุด กล่าวคือผลกระทบที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นเรื่องของวิถีชีวิตการดำเนินชีวิตของชุมชน รวมทั้งสุขภาพกายและใจ

แต่การแก้ปัญหาที่ผ่านมามุ่งเน้นไปที่เยาวชนมากกว่าแก้ปัญหาภาพรวม เพราะการขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมอันเนื่องจากการประชาสัมพันธ์ข่าวสารและข้อมูลที่ไม่มากพอ

การจัดการความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับการทำอากาศยานสุวรรณภูมินั้น พบว่า มี ๓ แนวทาง กล่าวคือ ๑) ทำให้เหตุแห่งความขัดแย้งหมดไป คือการใช้อำนาจรัฐในการจัดการประชาชนให้ย้ายถิ่นฐาน ซึ่งวิธีนี้การทำอากาศยานสุวรรณภูมิไม่นำมาใช้ ด้วยหวังว่าจะสามารถอยู่ร่วมกันกับประชาชนในพื้นที่ได้อย่างสันติสุข ๒) การทำให้ฝ่ายหนึ่งมีชัยชนะ กล่าวคือ การทำอากาศยานสุวรรณภูมิยินยอมที่จะจ่ายค่าชดเชยให้กับประชาชน ซึ่งจะต้องใช้เงินมูลค่ามหาศาล ๓) การประนีประนอมแนวทางนี้ ทอท. คาดว่าจะเป็นเหตุระงับความขัดแย้งได้ซึ่งต้องอาศัยเวลา ๔) การทำให้ความขัดแย้งสิ้นสุดลงด้วยการคืนดีกัน เป็นการปรับทัศนคติซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและทำที่ระยะยาว แต่ก็เกิดปัญหาจากการสรุปผลประโยชน์ไม่ลงตัวระหว่างรัฐกับชุมชน ๕) วิธีการตัดสินปัญหาข้อพิพาทของผู้บริหาร เป็นเรื่องของนโยบายการบริหารที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรงบประมาณ นอกจากนี้ปัญหาจากการบริหารงานที่ไม่ชัดเจน กฎหมายที่คลุมเครือ เรื่องการเมืองในระดับท้องถิ่น สรุปได้ว่า ปัญหาความขัดแย้งระหว่างการทำอากาศยานสุวรรณภูมิเกิดจาก ประชาชนไม่ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและชัดเจน สภาพการดำเนินการบริหารจัดการงบประมาณของการทำอากาศยาน การแทรกแซงของนักการเมืองเพื่อหวังผลประโยชน์จากความขัดแย้ง การขาดความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อคุณค่าของการสร้างการทำอากาศยานสุวรรณภูมิจะนำมาซึ่งรายได้และความเจริญให้กับประเทศชาติ

อย่างไรก็ตาม ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนี้มีข้อสังเกตในทางลบ แต่ก็ส่งผลในทางบวก กล่าวคือ การนำความเจริญหรือการพัฒนาให้เกิดขึ้นทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมในด้านความเจริญทางวัตถุ การคมนาคมที่ทันสมัย เป็นต้น การจัดการความขัดแย้งของการทำอากาศยานสุวรรณภูมิ (ทสภ.) พบว่า มีการแก้ปัญหาการสื่อสารระหว่างรัฐกับชุมชนด้วยการตั้งส่วนชุมชนสัมพันธ์เพื่อรับผิดชอบในการส่งข้อมูลข่าวสารถึงตรงชุมชน โดยอาศัยกิจกรรมต่างๆ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลพัฒนาชุมชนร่วมกับการทำอากาศยานสุวรรณภูมิ ภายใต้โครงการต่างๆ อาทิเช่น ค่ายสีน้ำ สัมมนาครูผู้สอนวิชาสุวรรณภูมิ เป็นต้น เพื่อส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีและสร้างความเข้าใจให้ถูกต้องของชุมชน พร้อมกับการส่งเสริมการสร้างสุขภาพดีให้กับคนในชุมชน การจัดสรรพื้นที่สีเขียวเป็นการช่วยลดมลภาวะทางอากาศ เป็นต้น จะเห็นได้ว่า การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งของการทำอากาศยานสุวรรณภูมิในฐานะตัวแทนภาครัฐ ได้สะท้อนให้เห็นแนวโน้มการเอาใจใส่ต่อปัญหาของประชาชนหรือชุมชนในพื้นที่ที่ได้รับความเดือดร้อนอย่างต่อเนื่องและพัฒนาในทางที่ดีขึ้น โดยหันกลับมาให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ และลงมือปฏิบัติให้เห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งหลักการปฏิบัติของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดผลและมีประสิทธิภาพต่อการแก้ปัญหาความขัดแย้ง จำเป็นอย่างยิ่งต้องดำเนินภายใต้กรอบแนวคิดพุทธสันติวิธีด้วยหลักสารานิยม ซึ่งเป็นธรรมที่เป็นเหตุให้ระลึกลึถึงกัน ทำให้เกิดความรักความสามัคคี ปฏิบัติต่อกันด้วยความรักเมตตาทั้งกาย วาจา ใจ ด้วยความจริงใจทั้งต่อหน้าและลับหลัง การทำอากาศยานจะต้องให้ความสำคัญต่อปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนอันเกิดจากผลกระทบของการสร้างทำอากาศยานสุวรรณภูมิ

๕.๑.๓ วิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีระหว่างชุมชนกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

ผลการศึกษาพบว่า หลักสารานุกรมธรรม ๖ สามารถนำมาเป็นเครื่องมือหนึ่งในการส่งเสริมให้การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างท่าอากาศยานกับชุมชน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข โดยปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้รับการจัดการแก้ไขด้วยความร่วมมืออย่างจริงจังและจริงจังทั้งสองฝ่าย ได้แก่ ความเมตตาทางการกระทำ (เมตตากายกรรม) หรือการแสดงออกถึงความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ด้วยความจริงใจ การเชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าร่วมหารือด้วยท่าทีให้เกียรติ เคารพต่อภูมิปัญญาของชาวบ้านวิถีคิดและวิถีดำเนินชีวิตของประชาชน ความเมตตาทางวาจา (เมตตาวาจากรรม) คือ การถือหลักการกล่าววาจาที่เป็นจริง หรือการสื่อสารต่อประชาชนด้านข้อมูลการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิต้องอาศัยความซื่อสัตย์ จริงใจ และท่าทีวาจาของผู้ประสานงานรับผิดชอบที่เคารพให้เกียรติ อ่อนหวานและสุภาพ เพราะเข้าใจปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน นอกจากนี้การให้ข่าวสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์และเพิ่มพูนความรู้ ไม่มองว่าชาวบ้านด้อยการศึกษาหรือไม่เข้าใจประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้การท่าอากาศยานสุวรรณภูมิต้องอาศัยหลักการรักษาประโยชน์ของรัฐและการไม่เบียดเบียนประโยชน์สุขของประชาชน ความเมตตาทางใจ (เมตตาโมโนกรรม) กล่าวคือ ในระดับผู้บริหารของท่าอากาศยานฯ และผู้บริหารระดับประเทศ ต้องมองเห็นความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ แม้ว่าการสร้างท่าอากาศยานในระดับนานาชาติจะส่งผลต่อเส้นทางพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวม แต่อย่างไรก็ตามรัฐก็ต้องหาทางเยียวยา แก้ปัญหาอย่างจริงจัง คือ พูดอย่างไร รัฐต้องทำอย่างนั้น มิใช่แต่ทำที่รับฟังแต่ขาดซึ่งการกระทำ ดังนั้น ใจที่ประกอบด้วยความเมตตาของภาครัฐที่มีอำนาจเหนือกว่าจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้การแก้ปัญหาคความขัดแย้งดังกล่าวสิ้นสุดลงด้วยความพึงพอใจและเกิดประโยชน์ต่อทุกฝ่าย ดังนั้น หลักของการแบ่งสรรสาธารณประโยชน์ (สาธารณโภคี) จึงเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้ประชาชนทั้งในเขตพื้นที่และระดับประเทศได้อาศัยพึ่งพิงกันโดยไม่มีฝ่ายใดที่จะต้องเสียสละหรือสูญเสียโดยปราศจากความเหลียวแล การแบ่งปันสิทธิอันชอบธรรม ในภาคปฏิบัติการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิต้องสามารถสะท้อนให้เห็นได้ถึง หลักในการชดเชยความสูญเสียที่สามารถครอบคลุมทุกมิติ และอยู่ในระดับที่ชุมชนยอมรับได้ และสร้างจิตสำนึกความเสียสละของชุมชนในการพัฒนาประเทศด้วยเหตุนี้ภาครัฐเองต้องอาศัยกฎกติกาของการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาคความขัดแย้งระหว่างภาครัฐและชุมชน (ศีลสามัญญตา) โดยมีกฎกติกาและข้อกำหนด ทิศทางที่ชัดเจน ในการดำเนินการ ทั้งนี้การท่าอากาศยานสุวรรณภูมิจะต้องมีความระมัดระวังในการประกอบการการดำเนินการด้านธุรกิจ ซึ่งจะไม่เป็นไปเพื่อทำลายชุมชนหรือสังคมที่มีอยู่เดิม ในทางกลับกันมีการส่งเสริมสนับสนุนศิลปวัฒนธรรมในชุมชน มีการวางภาพลักษณ์ขององค์กรที่เป็นมิตร กล่าวคือ ตั้งต้นอยู่ในระบบคุณธรรม ประกอบการด้วยความประพฤติดุสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้

เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียต่อสังคม ซึ่งทั้งหลายทั้งมวลนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำความเข้าใจตรงกันระหว่างรัฐและชุมชน (ทฤษฎีสამัญญาตา) ในการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาประเทศ คำนี้ถึงประโยชน์ที่ประเทศจะได้รับ ดังนั้น การทำอากาศยานสุวรรณภูมิต้องสะท้อนให้ชุมชนเห็นว่าเมื่อประเทศชาติพัฒนา กิจกรรมของการทำอากาศยานสุวรรณภูมิรุ่งเรือง จะย้อนกลับมาส่งเสริมพัฒนาให้กับชุมชนที่ต้องเสียสละและได้รับความเดือดร้อนอย่างไร ความเห็นของทั้งสองฝ่ายจึงต้องได้รับความเห็นพ้องต้องกัน มีทิศทางเดียวกัน ซึ่งต้องอาศัยการรับฟัง ยอมรับ เข้าใจ เห็นใจ ใส่ใจด้วยความจริงใจ กล่าวโดยสรุป พุทธสันติวิธีแก้ไขความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม ๖ สามารถเป็นแนวทางในการนำไปใช้ปฏิบัติประกอบกับวิธีการจัดการความขัดแย้งที่การทำอากาศยานสุวรรณภูมิได้ดำเนินการบ้างแล้วได้อย่างสอดคล้องและช่วยส่งเสริมให้การจัดการความขัดแย้งระหว่างการทำอากาศยานสุวรรณภูมิในฐานะภาครัฐกับชุมชนในเขตพื้นที่โดยรอบที่ได้รับความเดือดร้อนจากการดำเนินงานเป็นไปตามหลักสันติวิธี คือ ปราศจากความรุนแรงและส่งผลให้เกิดความรักสามัคคีกลับคืนมาเป็นสังคมแห่งสันติสุข

๕.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ศึกษาการนำหลักสาราณียธรรมไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างภาครัฐและประชาชนท้องถิ่นในบริบทอื่นๆ
- ๒) ศึกษาการสร้างหลักสูตรอบรมเพื่อพัฒนาหลักสาราณียธรรม ๖ ให้กับหน่วยงานภาครัฐที่ประสบปัญหาความขัดแย้งกับชุมชน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ :

(๑) ตำรา หนังสือ :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน). รายงานความรับผิดชอบต่อสังคม ๒๕๕๖.

กรุงเทพมหานคร: ทอท., ๒๕๕๖.

บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน). รายงานความรับผิดชอบต่อสังคม ๒๕๕๗.

กรุงเทพมหานคร: ทอท., ๒๕๕๗.

(๒) เอกสารราชการ

แผนแม่บทด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของ ทอท. ตามมติที่ประชุมคณะทำงานฯ ครั้งที่ ๑/๒๕๕๕

บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), วันที่ ๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๕.

(๓) สัมภาษณ์ :

คุณฉวี (นามสมมติ) ประชาชนหมู่ ๔ ตำบลราชาเทวะ, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๘.

คุณมดแดง (นามสมมติ) ประชาชนหมู่ ๑ ตำบลบางโฉลง, ๑๖ มกราคม ๒๕๕๘.

คุณสมทรง (นามสมมติ), ประชาชนหมู่ ๑ ตำบลหนองปรือ, ๑๐ มกราคม ๒๕๕๘.

คุณสุรินทร์ (นามสมมติ), ประชาชนหมู่ ๑๑ ต.บางพลีใหญ่, ๑๖ มค.๒๕๕๘

คุณสุรินทร์ รอมาลี อิหม่ามสุเหร่าบางโฉลง ต.บางโฉลง อ.บางพลี, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗.

ดร.พัฒน์พงษ์ จงรักดี, นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบางพลี, ๙ มกราคม ๒๕๕๘

นางไก่อแก้ว (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๕ ต.ราชาเทวะ อ.บางพลี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๗.

นางจันทิ (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๖ ต.ราชาเทวะ อ.บางพลี, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๗.

นางจินดา (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๑๐ ต.ราชาเทวะ อ.บางพลี, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๗.

นางดวงใจ (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๑๒ ต.บางพลีใหญ่ อ.บางพลี, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

นางบุญจันทร์ (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๓ ต.หนองปรือ อ.บางพลี, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๗.

นางบุศรินทร์ เฉยบรรดิษฐ์สกุล หมู่ ๑๑ ต.บางพลีใหญ่ อ.บางพลี, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

นางบุษกร (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๖ ต.บางโฉลง อ.บางพลี, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๗.

นางผิว (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๑๐ ต.ราชาเทวะ อ.บางพลี, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๗.

นางมาลีวรรณ ดำรงธรรม ประชาชน หมู่ ๕ ต.บางโฉลง อ.บางพลี, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

นางสมทรง (นามสมมติ) ประชาชนหมู่ ๑๐ ต.ราชาเทวะ อ.บางพลี, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๗.

นางสมัย (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๓ ต.บางโฉลง อ.บางพลี, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

นางโสภา (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๕ ต.บางโฉลง อ.บางพลี, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๗.

นางอัมพวัน (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๒ ต.หนองปรือ อ.บางพลี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

นายใจ (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๑๐ ต.ราชาเทวะ อ.บางพลี, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๗.
 นายณรงค์ (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๑ ต.ราชาเทวะ อ.บางพลี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.
 นายบุญช่วย (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๑ ต.หนองปรือ อ.บางพลี, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๗.
 นายเพชร ชั้นเจริญ, รองผู้อำนวยการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ, ๒๑ มกราคม ๒๕๕๘.
 นายแมน (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๖ ต.บางโฉลง อ.บางพลี, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.
 นายเล็ก (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๓ ต.หนองปรือ อ.บางพลี, ๑๕ มกราคม ๒๕๕๘.
 นายวันชนะ (นามสมมติ) ประชาชน หมู่ ๔ ต.ราชาเทวะ อ.บางพลี, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.
 นายวิวัฒน์ ฉันทนานุรักษ์, นายอำเภอบางพลี, ๙ มกราคม ๒๕๕๘.
 นายสมนึก (นามสมมติ) ประชาชนหมู่ ๓ ต.ราชาเทวะ อ.บางพลี, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๗.
 นายสำรวย (นามสมมติ) ประชาชนหมู่ ๑ ต.ราชาเทวะ อ.บางพลี, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๗.
 พระครูวินัยธรสมปอง สมบูรณ์, เจ้าอาวาสวัดบางโฉลงใน, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘.

ข. ข้อมูลวิทยุ :

(๑) หนังสือ

เจมส์ โค และคณะ. **คู่มือการเพิ่มพลังความสามารถกระบวนการจัดการข้อพิพาท.** วันชัย
 วัฒนศัพท์ และคณะ (ผู้แปล). นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. **๑๐๐ ปีแห่งการปฏิรูประบอบราชการวิวัฒนาการของอำนาจรัฐและอำนาจ
 การเมือง.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายศึกษา, ๒๕๓๘.

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. **คู่มือประกอบการจัดประชาเสวนาหาทางออก อนาคตประเทศไทย
 การเมืองที่พึงปรารถนา : สิ่งที่คุณไทยต้องเลือก.** กรุงเทพมหานคร : สถาบัน
 พระปกเกล้า, ๒๕๕๕.

ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา. **ปรัชญา ๒๐๑ พุทธศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร: โอ เอส.พรี้นติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๓๘.

นพ ศรีบุญภาค. **พฤติกรรมองค์กร.** กรุงเทพมหานคร: สุตรไพศาล, ๒๕๔๕.

ประเวศ วะสี. **สันติวิธีกับสิทธิมนุษยชน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ,
 ๒๕๔๕.

ปรีชา เอี่ยมสุทธา. **กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมืองภาคสันติ.** กรุงเทพมหานคร:
 ธรรมศาสตร์, ๒๕๒๕.

ปัญญา ใช้บางยาง. **ธรรมาธิบาย เล่ม ๑.** กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ, ๒๕๔๖.

พรนพ พุกกะพันธ์. **การบริหารความขัดแย้ง.** กรุงเทพมหานคร: ว.สกุลเพ็ชร, ๒๕๔๒.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **A Buddhist Worldview : โลกทัศน์ชาวพุทธ.**
 กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **ธรรมนุญชีวิต.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา
 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๗.

_____. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์.** พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, กรุงเทพมหานคร:
 โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๔.

_____. **วิถีสูสันติภาพ.** พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สวย, ๒๕๕๐.

พระมหาพรหมชา อดมมหาโส. การบูรณาการพุทธปัญญาเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคม. กรุงเทพมหานคร: ไทยรายวันการพิมพ์, ๒๕๕๓.

_____ . พุทธสันติวิธี : การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง. กรุงเทพมหานคร: ๒๑ เซ็นจูรี่, ๒๕๕๔.

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ). ธรรมะสำหรับประชาชน. กรุงเทพมหานคร: คลังวิชา, ๒๕๓๖.

พระสิริมงคลอาจารย์. มงคลลัทธิพินัย (พุทธโย ภาโค). พิมพ์ครั้งที่ ๑๓. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

มารค ตามไท. การจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีในสันติวิธี : ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความมั่นคง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันยุทธศาสตร์ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, ๒๕๔๓.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖.

รุ่งธรรม ศุจิธรรมรักษ์. สันติศึกษากับสันติภาพ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๓.

วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ. คู่มือเพิ่มพลังความสามารถกระบวนการจัดการข้อพิพาท. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๗.

วันชัย วัฒนศัพท์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ ๔. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๗.

_____ . ความขัดแย้ง หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา. พิมพ์ครั้งที่ ๓. ขอนแก่น: ศิริภักดิ์ออฟเซ็ท, ๒๕๕๐.

ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล. มนุษย์กับสันติภาพ. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม. เข้มทิศธุรกิจเพื่อสังคม : Corporate Social Responsibility Guidelines. กรุงเทพมหานคร: ไอคอนพรีนติ้ง, ๒๕๕๑.

สมภาร พรหมทา. พุทธปรัชญา : มนุษย์ สังคม และ ปัญหาจริยธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร: ศยาม, ๒๕๔๘.

_____ . มนุษย์กับการแสวงหาความจริงและความหมายของชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร: ศยาม, ๒๕๔๕.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. ทำอากาศยานสุวรรณภูมิ ประตุสู่เอเชีย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, ๒๕๔๘.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม. แผนยุทธศาสตร์กระทรวงคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔- ๒๕๕๘ (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม, ๒๕๕๖.

สำนักกระงับข้อพิพาท กระทรวงยุติธรรม. คู่มือกระงับข้อพิพาทสำหรับประชาชน. กรุงเทพมหานคร: จีรรัชการพิมพ์, ๒๕๔๗.

สิทธิพงศ์ สิทธิขจร. การบริหารความขัดแย้ง. กรุงเทพมหานคร: จงเจริญการพิมพ์, ๒๕๓๕.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. **ความขัดแย้ง : การบริหารเพื่อการสร้างสรรค์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒
กรุงเทพมหานคร: ต้นอ่อน แกรมมี่, ๒๕๔๐.

เสาวลักษณ์ สุดสวาท. **การพัฒนาและความขัดแย้ง**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
๒๕๒๙.

อรุณ รักรธรรม. **การพัฒนาองค์การเพื่อการเปลี่ยนแปลง**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช,
๒๕๓๓.

(๒) วิทยานิพนธ์/รายงานการวิจัย

ชลากร เทียนส่องใจ. “การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเชิงพุทธ : หลักการและเครื่องมือสำหรับการ
จัดการความขัดแย้ง”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

รัตกร อุ่न्नันภาศ. “การจัดการความขัดแย้งด้านมลภาวะทางเสียงของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ”.
วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต. คณะนิเทศศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๔๙.

พงษ์วรรณ สุขโสภา. “ผลกระทบจากการสร้างสนามบินสุวรรณภูมิที่มีต่อวิถีชีวิตของประชาชน :
กรณีศึกษาตำบลราชาเทวะ จังหวัดสมุทรปราการ”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต (สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา)**. โครงการบัณฑิตศึกษา :
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๒.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รูปแบบแผนปฏิบัติการสันติวิธีเชิงพุทธ : ศึกษากรณีการแก้ไขความ
ขัดแย้งของชาวตากยะและชาวโกเลียะ. **สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๔๖.

วัชรินทร์ ศรีชุมพร, ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนชุมชนสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ต่อ
กรณีการก่อสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น, **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๒.

จรรยา ชาตะสุวัจนานนท์. “การศึกษาความขัดแย้งในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ศึกษากรณี
โครงการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภค เทศบาลนครนครราชสีมา”.
วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะรัฐประศาสนศาสตร์ : สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๕).

วิศุทธิ์ ขวัญฤกษ์. “การศึกษาหลักธรรมของพุทธศาสนาที่สามารถนำมาปรับใช้กับการบริหารงาน
บุคคลในองค์กรธุรกิจ”. **วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๙.

อติพัฒน์ สินทรโก. “การจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสน
ศาสตรมหาบัณฑิต**. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๕.

(๓) บทความ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. “อารยสามัคคี: พลังสามัคคีบนฐานความดี ความงาม ความจริง”.

วารสารสถาบันพระปกเกล้า. ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๖) : ๑๕-๑๖.

โคทม อารียา. บทความการส่งเสริมสันติวิธี เอกสาร ๓๐ ปี ๑๔ ตุลา จดหมายข่าวประชาชน, ฉบับที่ ๓ วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๖.

ลิขิต ธีรเวคิน. “ความขัดแย้งและการแก้ปัญหา”. วารสารสถาบันพระปกเกล้า. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๕๓) : ๗.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “ทำอากาศยานสุวรรณภูมิ : ทำอากาศยานที่ทันสมัยที่สุดแห่งใหม่ของโลก”, วารสารเศรษฐกิจและสังคม, ปีที่ ๔๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗) : ๕๕-๖๓.

(๔) ราชกิจจานุเบกษา

พระราชกฤษฎีกา กำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ ของบริษัททำอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๕. เล่ม ๑๑๙ ตอนที่ ๙๗ ก, ๓๐ กันยายน ๒๕๔๕, หน้า ๖.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๔๗ ก, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐, หน้า ๑๖-๑๗.

๒. ภาษาอังกฤษ**(I) Book**

Brown, David L.. **Managing Conflict at Organization Interfaces**. Massachusetts: Addison-Wesley, 1983.

Clyde Egleton. **International Government**. New York: The Ronald press, 1948.

Filley, Alan C.. **Interpersonal Conflict Resolution**. Illinois: Scott, Foresman, 1975.

Galtung Johan. **Peace: Research, Action, Education Essays in Peace Studies : Volume 1**. Copenhagen: Ejlers, 1975.

Katz, Daniel and Kahn, Robert Louis. **The Social Psychology of Organizations**. 2nd ed..New York: Wiley, 1978.

Moor, W. Christopher. **The Mediation Process: Practical Strategic for Resolving Conflict**, 3rd ed.. San Francisco, CA: Jossey-Bass Publishers, 2003.

Myer, David D.. **Psychology**. Tokyo: McGraw-Hill International, 1983.

Remond W.Mack and John Peace. **Sociology and Social Life**. New York: D Van Nostrand Compay, 1973.

Stella Ting-Toomey. “Toward a Theory of Conflict and Culture”. **Communication, Culture and Organization Process**. Thousand Oaks, CA: Sage, 1985.

WHO. **The world health report : health systems financing : the path to universal coverage**. Geneva: WHO, 2010.

(II) Article

D. Gopalakrishna & Amar Datt, “Buddhist Virtues : The Foundations of Socio - Economic Development - A Study”, in **Buddhist Virtues in Socio-Economic Development**, Ven. Dr. Khammai Dhammasami and other Editorial. Bangkok : Thairaiwanprinting.part, 2011.

Henkin, Alan B. et.al.. “Conflict management strategies of principals in site-based managed schools”. **Journal of Educational Administration**. Vol. 38 No. 2 (Apr 2000) : 142-154.

ภาคผนวก ก
ลงพื้นที่สัมภาษณ์

คุณวิวัฒน์ ฉันทนานุรักษ์ นายอำเภอบางพลี

ดร.พัฒนาพงศ์ จงรักดี นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบางพลี

สัมภาษณ์ พระครูวินัยธรสมปอง สมบูรณ์, เจ้าอาวาสวัดบางโหลงใน

สัมภาษณ์คุณสุรินทร์ รอมาลี อีหม่ามสุเหร่าบางโหลง

สัมภาษณ์ คุณพีเชร ชั้นเจริญ (รองผู้อำนวยการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ)

สัมภาษณ์คุณบุศรินทร์ เถยบรรดิษฐ์สกุล ประชาชนหมู่ ๑๒ ต.บางพลีใหญ่

สัมภาษณ์ คุณณรงค์ พุ่มพวง ประธานหมู่บ้านนครทอง ม. ๑ ต.ราชาเทวะ

สัมภาษณ์ คุณมาลีวัลย์ ดำรงธรรม

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์

๑. การลงพื้นที่พบปะเยี่ยมเยียนชุมชนโดยรอบท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ช่วยสร้างความสัมพันธ์ และความเข้าใจระหว่างท่าอากาศยานสุวรรณภูมิกับชุมชนได้หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

๒. ท่านมีแนวคิดอย่างไรที่จะทำให้ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ และชุมชนโดยรอบ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

.....

.....

.....

๓. ปัจจัยใดบ้างที่สร้างความขัดแย้งระหว่างท่าอากาศยานสุวรรณภูมิกับชุมชนโดยรอบ

.....

.....

.....

๔. ท่านต้องการให้ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิดำเนินการอย่างไร เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจ และลดความขัดแย้งระหว่างท่าอากาศยานสุวรรณภูมิกับชุมชนโดยรอบ

.....

.....

.....

๕. จากกรณีที่ทำอากาศยานสุวรรณภูมิจะดำเนินการเพิ่มช่องทางวิ่งในอนาคต ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานในการป้องกันความขัดแย้งในอนาคต

.....

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล : นางสาวจรรยา ศิริอรุณ

วัน เดือน ปีเกิด : ๒ พฤษภาคม ๒๕๐๙

ที่อยู่ปัจจุบัน : ๔๗/๑๖ ซอยเพิ่ม ๑๑ แขวงคลองถนน เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร

เบอร์โทรที่สามารถติดต่อได้ : ๐๘๒-๓๔๒-๓๔๒๕

ประวัติการศึกษา

- : โรงเรียนเซนต์จอห์น
- : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประวัติการทำงาน

- : บริษัท เทเล-ไดนามิค จำกัด
- : บริษัท ปราณีภัณฑ์ จำกัด
- : บริษัท ทำอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)